

מצד צד

מאסה לשאלות מדיניות

בלב ליות

ואסטרטגיות

מוקדש במיוחד
לשאלות המזרח התיכון

ולחי אלול
תרצ"ט
ולאנוב, א"י

ה ע ר ה ל ק ו ר א י ם .

עריכת הקובץ והדפסתו נמרו לפני הכרות המלחמה. כמה הערכות אשר ניתנו בחוברת בצורת השערות הפכו בינתיים לעובדות. הערת המערכת ש"ביום פקודה הננו עומדים שכם אחד עם עמי האימפריה להגנת התרבות האנושית נגד הסכנה הנציונל-סוציאליסטית" אושרה בינתיים ע"י הכרות הסוכנות היהודית: "בשעת חירום זו נתבע הישוב העברי להתיצב על משמרת משולשת— להגנת המולדת, לשלום האומה העברית ולנצחונה של האימפריה הבריטית".

ה מ ע ר כ ת

מעצמות

מאסף לשאלות מדיניות
כלכליות ואסטרטגיות

מחיר החוברת:
בארץ-ישראל — 40 מיל
בחוץ-לארץ — שילינג אחד

ספטמבר 1939

שלהי אלול תרצ"ט

דברי פתיחה

דרך תקומתו המדינית של העם העברי עולה דרגות-דרגות. לא כל התכונות והסגולות הדרושות לחיי עצמאות ניתנות לנו בבת אחת. מה שהופסד במשך אלפים שנות-גולה אינו חוזר כמחריד.

שלושת הדורות הראשונים לשיבת-ציון החזירו לחלוצי האומה שורה של סגולות-ייסוד: את הכשרון לעבודה נופנית, את השפדה העברית ואת ראשית ההנהלה העצמית — „המדינה העברית בדרך” — לצורותיה השונות.

אולם שר-הזמן מאיץ בנו להשלים את המלאכה. לשלושת עמודי היסוד — העבודה, השפה וההנהלה העצמית — עלינו להוסיף ללא שהיה עמוד רביעי: כוונות הגנתיות. שני גורמים נורליים באו במאוחד להזהירנו על החסר: פעמי מלחמת עולם חדשה, וצלה השחור בארץ זו — מאורעות 1936/39. התמורה המדינית שארצנו הועמדה בפניה כשלהי אביב זה, אף היא אינה אלא אחת מצורות האוהרה. נקוה שלא היתה לשוא.

מטבע הדברים הוא, שסכנות המלחמה החיצונית והמרידה הפנימית הפנו את תשומת לבם של רבים בישוב ובתנועה הציונית לכעיות צבאיות והגנתיות. תשומת לב זו עלינו לכוון לצנורות פוריים.

*

יעודו של מאסף זה — שלא קדמו לו בישראל בדומה לו — לסייע בחנוך האומה להפקידה הנוסף. בדאגתה להגנת הארץ תשאב התנועה הציונית את כוחה מאותם המקורות שתרזו את שאר שטחי היצירה הלאומית: הכשרון ללמוד ולנצל את הישגי המדע המערבי; ההעזה ללרכי ביצוע עצמיים המתאימים לצרכי ישוב של מניח-ייסוד; ועל כולם — האמנה בכחה התקיף של הרמה המוסרית הגבוהה של אומתנו. המאסף יתאמץ להיות נאמן למקורות אלה. בשמחים רבים הוא ידניש וימעים מה שיש ללמוד מאחרים, אך יש ענינים שבהם יראה את העיקר במציאת העז לדרך עצמית. במידה שהענינים

יתרחקו מהשטח המכני גרידא ויתקרבו לבחינות נפשיות או ארגוניות יגדל ההכרח לבדיקה עצמית.

ודאי, שעלינו ללמוד מהעולם ומלואו. בפרט נקשיב לנעשה בחבר האומות הבריטיות. למרות חילוקי-הדעות החמורים שהתגלו בזמן האחרון בין העם העברי והממשלה האנגלית. ביום פקודה הננו עומדים שכם אחד עם עמי האימפריה להגנת התרבות האנושית נגד הסכנה הנצינליסטי-אליסטית.

ברם, תורת ההגנה כתורת החקלאות, ואולי עוד יותר ממנה, היא גידול מקומי. דרכי האסטראטגיה והמקטיקה מותנים ע"י נוף הארץ ואפיה המכני. כמשך אלפים שנה השתנו צורות הנשק תכלית שנוי, אך הארץ הזאת — על הרריה ועמקיה, על ימיה ונהרותיה, על שכבות קרקעה ועל כיוון רוחותיה — נשארה כשהיתה. עלינו להעמיק בחקירתה. בחורם על קדמוניות יהודה וישראל, בהזכרים קרבות ישנים. יתכוונו העורכים לא רק לתפקיד החינוכיה-לאומי החשוב של ריתוק חוליות הדורות מחדש, אלא גם לחשיפת מקור לימודי חשוב ולהחייאת נסיון פורה.

כך ישוב התנ"ך להיות ספרה של האומה עוד מבחינה אחת. למחנה מפרשי התנ"ך, שלא חדלו מישראל אפילו דור אחד, יתוסף חוג חדש: הוא יפנה את עיניו לפרקים נרדמים ולפסוקים נמושים — להחיותם.

*

המאסף הזה מופנה לכל איש מישראל החשוב את המחשבה הציונית והדואג את דאגת העם. אך במיוחד — לבן הישוב. העומד בשורה בשירותי הבטחון הקימים והעתידים, לנוער העברי בארץ ובגולה ולעסקני העם הפועלים במערכה המדינית. הקובץ בא להרחיב את אפקו של איש-השורה ולעורר את תשומת-לבו לבעיות שימושיות; לבנות את למודיו ואת שבילי התענינותו של הנוער העברי; ולהרבות השכלה פוליטית-צבאית, שהיא בכל תקופה, ועל אחת כמה וכמה בתקופתנו אנו, תנאי מוקדם לפעולה מדינית אחר אית.

העורכים אינם מעלימים מעצמם את הקשיים המרובים העומדים בדרכו של בטאון ראשון בישראל העוסק בבעיות צבאיות; מהם קשיים טבעיים. המתעוררים עם כל התחלה מסוג זה, ומהם התלויים בתנאי הזמן. בקהל קוראיו, באהדתם ובהבנתם הערה, מחפש הבטאון עידוד למאמציו ונישוסיו. בתמיכתם ישאב את הכח למלא את תפקידו:

להיות אחד המכשירים שיקרבו את קוממיות ישראל בארצו.

קצב ההזרנות האנגלית

המחצית השניה של שנת 1939 הנה מכריעה לגבי כוונותיה של אנגליה למלחמת העולם המשוערת. מארבעת שרותי ההגנה - הצי, חיל היבשה, האוויריה וההגנה האנטי-מטוסית - שלשת האחרונים נמצאו בשפלי-המדרגה בימי המשבר הבין-לאומי בספטמבר 1938. מאז נעשו מאמצים רבים ומוצלחים להגביר את כוחם: הן ע"י רבוי החומר האנושי ואימונו והן בשטח התעשיתי. אולם רישומם של המאמצים יתחיל לבוא לידי בטוי מעשי ניכר רק בחצי השני של שנת 1939.

צבא היבשה האנגלי על הרגרות שלו מורכב מגופים אלה: הצבא הסדיר (הריגולרי) כ-220,000 איש, רגרות הצבא הסדיר כ-190,000 איש, כוח-השדה של הצבא הטריטוריאלי כ-300,000 איש (ב-1 לאפריל ש. ז. היה מספרו רק 132,000), יחידות הצבא הטריטוריאלי המכוונות לשרותי פנים - הגנה אנטי-מטוסית והגנת החופים בעיקר - כ-120,000 איש, חלק החיל המגויס (מיליציה) הנועד לצבא היבשה, בערך 170,000. בסכום - כמיליון חילים וקצינים. לזה יש להוסיף עוד כ-150,000 אנשי צבא הודים, הנמצאים ברובם המכריע בהודו ובבורמה. כ-9,000 איש מהיחידות המתנדבות במושבות השונות (מלטה, מלאיה וכו') וכשלוש-מאות אלף איש שגמרו אחרי המלחמה את שירותם בצבא הטריטוריאלי.

אולם המספרים הנ"ל עלולים ליצור במדת-מה רשם מוגזם על כוונותו המלחמתית של צבא היבשה האנגלי. הרגרות של הצבא הסדיר, שיצאו מהשירות לפני שנים, לא נהגו לקבל אימון נוסף בדרכי המלחמה המודרנית. רובו של כח השדה הטריטוריאלי מורכב ממתנדבים טירונים. חלקו השני המאומן יותר מצריך - לדעת המומחים האנגלים - כשלוש-ארבעה חדשים של אימון נוסף ומתמיד כדי להכשירו להשתתפות במלחמה. היחידות האנטי-מטוסיות והחופיות של הצבא הטריטוריאלי לפי עצם אופן אינן באות בחשבון לשום פעולה מחוץ לאנגליה. החיל המגויס התחיל זה עכשיו באימונו.

מלבד זאת כל הפורמציות של צבא-היבשה האנגלי - חוץ מהצבא הסדיר - חסרו עד לזמן האחרון נשק ותחמושת לצרכי-קרב, ואחדות מהן אפילו לצרכי-אימון. במשך הקיץ והסתיו נעשה מאמץ מרוכז להפוך את הכח הפוטנציאלי הנ"ל של מיליון איש בערך לכח צבאי ממשי. הרגרות של הצבא הסדיר נקראו למחנות אימון. מחנות הקיץ של הצבא הטריטוריאלי הנמשכים כרגיל שבועים ימים, - נמשכו בקיץ זה יותר זמן. רובו של הצבא הטריטוריאלי עובר השנה את מחנה האימון הראשון שלו. באימון החיל המגויס התחילו ב-1 ליולי, וראשוני המגויסים ישלימו את תקופת הכשרתם בסוף שנה זו. יחד עם זה הוקם מיניסטריון מיוחד לאספקה: עליו למלא את החסר לצבא-היבשה בנשק ובתחמושת; אם יהיה הכרח

* בחוברת זו ניתן מאמר ממצה על אופי צבא-היבשה האנגלי, דרכי אימונו ומבנות הריאורגניזציה שלו. בו ימצא הקורא את מירוט המספרים המובאים כאן ואת פירוטם.

בדבר, הוא יטיל על בתי-החרשת הזמנות-חובה. במנגנון הפיקוד העליון של הצבא הוכנסו שינויים אורגניזציוניים ואישיים, כדי להתאימו לאפפת-מלחמה.

מצבו של צבא-האוויר הבריטי בספטמבר 1938 לא היה טוב בהרבה מזה של צבא-היבשה. צי-האוויר העצום שיצרה אנגליה בסוף מלחמת 1914/18 • פורק ברובו הגדול לאחר כריתת השלום. תעשית אוירוני-המלחמה (בסוף 1918 יצרו כ-3500 חדש) הועברה לפסים אזרחיים, מחוץ למשק האוויר בכלל. לפי הערכת מומחים אנגליים ואמריקניים היה בספטמבר 1938 מספר אוירוני-המלחמה הבריטיים מהשורה הראשונה (ז. א. המאוגדים ביחידות קרביות), לא הרבה יותר מחצי מספרם של אוירוני-המלחמה הגרמניים, והתוצרת החדשית של אוירונים באנגליה לא הגיעה לחצי התוצרת הגרמנית.

מאז חלה באנגליה התקדמות ניכרת. מתוצרת חדשית של 200-250 אוירונים בקירוב בספטמבר 1938, הגיעה אנגליה לתוצרת חדשית של 800 אוירונים ביולי 1939. בספטמבר ש. ז. תגיע התוצרת החדשית ל-1000 מכונות, ולדעת מומחים בריטיים תשיג אז את רמת התוצרת הגרמנית.

אולם מספרי תוצרת האווירונים, עלולים גם הם ליצור רשם מוגזם במקצת מכוננותה המלחמתית של אנגליה. כמות היחידות הקרביות (הגונדות-האסקדרונים) של צי-האוויר האנגלי לא גדלה בשום התאמה לגידול מספר האווירונים. לפי רשימות ה-Air Force List, קלל צי-האוויר הביתי (ז. א. הנמצא באנגליה עצמה) בנובמבר 1938 - 123 גונדות (אסקדרונים), ובמאי 1939 - 124. הפיגור בסידור יחידות קרביות בא מקצתו מפאת חוסר מתנדבים לשירות-האוויר, ובעיקרו מתוך עכוּב־הסתגלות לקצב אימון מזורז ובגלל שורת סיבות אחרות. אם אין כל הסימנים מטעים - הרי ינוצל חציה השני של שנת 1939 כדי להתגבר על הלקויים בגיוס, באימון ובארגון. קרוב לודאי, שלראשית שנת 1940 ישיג צי-האוויר האנגלי את ההיקף שהובטח פעם ל-1 למרץ 1940: 2370 מכונות מהשורה הראשונה בשטח „הביתי“ בלבד.

ההגנה האנטי-מטוסיית, האקטיבית והפאסיבית, נמצאה בימי המשבר הצ'כי הראשון במצב של התחלות ראשונות. בספטמבר 1938 לא היתה בלונדון כמעט כל הגנה אקטיבית מותאמת לשעת סכנה. בשדה ההגנה הפאסיבית חסר הכל - מלבד מסכות-הגז שחולקו בשעה האחרונה. בשאר ערי אנגליה היה מצב ההתגוננות האנטי-מטוסיית עוד גרוע מזה שבלונדון. בחסר כוננות זו צפון אחד הגורמים לנתרנותה של אנגליה בימי ועידת-מינכן.

במשך השנה שעברה מאז נעשו בשטח זה מפעלים גדולים. צבא ההתגוננות האקטיבית הוגדל יותר מאשר בכפלים; זיוגו ותחמושתו גדלו באיכות ובכמות הרבה יותר מזה. ליד התותחים-האנטי-מטוסיים הופקרו משמרות קבועים יומם וליל. ביחוד בולטת ההתקדמות בשדה ההתגוננות הפאסיבית. עובדו תכניות מוסמכות לענייני אָנאקואציה, מקלטים ושרותי שעת-חרום. גויסו כשני מליון מתנדבים לפעולת השרותים האלה והוחל בהקמת מקלטים (פרטיים וצבוריים) בקנה-מדה

* ביום שבת הנשק, 11 לנובמבר 1918, כלל צי-האוויר האנגלי 22,647 מכונות בשרות וברזרבה.

גדול. לפי הסכם ללא דיבורים הוצא דבר ההתגוננות האנטי־מטוסית ממסכת הוכחים המפלגתיים והמעמדיים, והאחדות הלאומית בשטח זה לא אחרה להביא את פירותיה. אולם גם בשטח זה אי־אפשר להתעלם מהעובדה, שהעבודה המרובה שנעשתה התרכזה בעיקר בדרגות הכנה. תעשית המקלטים הפרטיים ובניית מקלטי־הצבור החלו רק בחדשים האחרונים להגיע לממדים מניחים את הדעת, וכמה משירותי שעת־חירום חסרים עדיין עשרות אלפי אנשים, – מבלי לדבר כבר על חוסר אימון מספיק לאלה שהקדימו להתנדב.

אך אם אין כל הסימנים מטעים, הרי מותר לשער, שבמשך החדשים הקרובים יושלם מפעל הגנתה של לונדון בעיקרו, ולהגנתם של שאר המרכזים יעשו צעדים מכריעים.

עם התקרב שנת 1940 תעמוד אנגליה מוכנה מול מעשי אפתעה והתקפה מצד מעצמות ה"ציר". אם גם או יהיו כמה משטחי האימפריה נתונים לסכנות חמורות, הרי מקור הכוח האימפריאלי – המטרופולין – יוכל למלא את תפקידו בכטחה.

ברית אנגליה־תורכיה וצרפת־תורכיה

ברית אנגליה־תורכיה עומדת, יחד עם ההודינות הבריטית, בשורת המאורעות הפוליטיים־הצבאיים המכריעים של החדשים האחרונים. במדה שהקואורדינציה האוירית, הימית והיבשתית בין שתי המפקדות תבוצע במהירות – מפקדי השרותים התורכים בקרו, כידוע, ביוני בלונדון והאנגלים השיבו בקור ביולי – ישתנו יחסי הכוחות במזרחו של הים התיכון וביבשת המזרח התיכון שנוי ניכר לטובת המעצמות המערביות.

נצין כאן רק את הנקודות הבטוחות והבולטות ביותר.

הברית התורכית תפתח בפני צי המלחמה האנגלו־צרפתי בסיסים ימיים חדשים במזרחו של הים התיכון. לפני ההסכם עם תורכיה, היתה אלכסנדריה הבסיס הימי היחידי בשטח זה, המסוגל לשמש את אניות־המלחמה הגדולות של מעצמות־המערב. היות ואלכסנדריה אינה בטוחה מסכנת כבוש ע"י הצבא האיטלקי מלוב, עלולות היו אניות־הקרב הבריטיות ברגע מסוים להסתלק מחופיו המזרחיים של הים – על כל המסקנות הכרוכות בזה מבחינה אסטרטגית, פוליטית ופסיכולוגית. כעת חלף החשש הזה, אחת מתוצאות־הלואי של הברית האנגלו־תורכית היא – הקטנת משקלה היחסי של מצרים באסטרטגיה ובפוליטיקה הבריטית.

עמידתה של תורכיה לצד אנגליה־צרפת, במקרה מלחמה, מסכנת את הבסיסים הימיים והאויריים של איטליה באיי הדודיקניז (לירוס). איי הדודיקניז קרובים מאד לחופי אסיה הקטנה התורכית; אחדים מהם יכולים אפילו לשמש מטרה לתותחיה החופיים של תורכיה. אין לחשוב שאיי דודיקניז יוכלו לאורך ימים לעמוד בפני התקפה אנגלו־תורכית מאוחדת. ביטולו של המבצר האיטלקי בדודיקניז יהפוך את הים האגאי לים אנגלי וישחרר חלק הגון של המזרח התיכון

האנגלו-צרפתי מסכנת התקפות אויר תכופות. הבסיס האיטלקי האוירי בלירוס הוא, אגב, בסיסו האוירי הכי-קרוב של ה"ציר" לארץ-ישראל.

אולם לא רק בים ובאויר, גם ביבשה ישנתנו יחסי-הכוחות המלחמתיים. הכוחות האיטלקיים בלוב, החונים מול מצרים, הם גדולים מכל כוח סדיר שאנגליה יכולה להעמיד לעומתם במשך חדשי המלחמה הראשונים, וחדשים אלה עלולים להיות מכריעים לגבי גורלה של מצרים ותעלת סואץ. דרכי התגבורת מאיטליה ללוב אף הן קצרות לאין ערוך מדרכי התגבורת מאנגליה (או מהודו) למצרים. הצבא המצרי הוא דל בכמותו (כ-20,000 איש), צעיר לימים באימונו, חלש ביכלתו הטכנית והנו גודל פרובלימתי לגמרי ברמתו המוסרית. אין הוא שותף מכריע בהגנת ארצו. לפני הברית עם תורכיה, היתה העזרה המהירה העיקרית להגנתה של מצרים מול התקפה גרמנו-איטלקית יכולה לבוא אך בעקיפין: ע"י התקפה צרפתית מטונים על העורף האיטלקי בלוב. עם הצטרפותה של תורכיה נפתחות אפשרויות גדולות לחוץ הצבא היבשה האנגלו-מצרי ביחידות תורכיות. ואפילו אם אין ממש בשמועות, שהמפקד העליון לצבאות-היבשה של בעלי-הברית במזרח התיכון יהיה גנרל תורכי, הרי הן בכל אופן סמליות. תורכיה תצטרך, כנראה, לשאת בעול העיקרי של חיזוק החזית היבשתית מול לוב.

טבעי הדבר שתורכיה תובעת תשלום בעד עזרתה המשוערת. מסירתה הפורמלית של אלכסנדריטה לריפובליקה התורכית היא אך ראשית התשלום. תוצאות הברית האנגלו-תורכית והתורכו-צרפתית 'תורגשנה בימים הקרובים בכל רחבי המזרח התיכון. נקוה שהן לא תאחרנה להטביע את חותמן גם על יחסי אנגליה והיהודים.

סכנת המלחמה העולמית

הקצב המוגבר של ההזדונויות האנגלית והברית האנגלו-תורכית מכשירים את הגברת כוחם האסטרטגי והצבאי של המעצמות המערביות במשך הזמן הקרוב ביותר. באותו הכיוון פועלים כמה גורמים נוספים: הכשרתה השיטתית של התעשייה האמריקאית לתוצרת מלחמתית, ההתחדשות האינדוסטריאלית בצרפת וראשית המיליטריזציה של הדומיניונים הבריטיים.

גרמניה, מאידך-גיסא, הגיעה לשיא הנצול של כוחות-העבודה הפנויים לצרכי הזדינות. חוסר-העבודה הגרמני הפך חוסר-עובדים. קשה לתאר מאמץ גרמני נוסף להרחבת מידות ההזדינות, מבלי קרבנות מעיקים על חשבון צרכי התושבים האזרחיים. היתרון הגרמנו-איטלקי מן המעצמות המערביות בתעשייה מלחמתית, בצבאות מאומנים, בנשק ובתחמושת, הולך ומצטמצם, ולא קשה לראות את היום, שבו יתחלף היתרון בהיפוכו.

אם לא נטפל בנעלם הגדול שבפוליטיקה הבינלאומית - ברוסיה הבולשביס-טית - הרי ברי שהזמן מתחיל לעבוד נגד הצלחת ההתקפה של מדינות ה"ציר". אולם דוקא המגמה הזאת הופכת את החדשים הקרובים לשטח הסכנה הגדול ביותר. אם הרייך השלישי לא ויתר על שאיפותיו להשתלט על אירופה - ואין כל

סימנים לכך שויתר - עליו למהר לנסות את מזלו. וודאי שקודם ינסה לנצח באיומים בלבד. אולם אם לא יצליח במבחן העצבים, יש לחשוש שיפנה למבחן הכוחות. לא יתכן שלא לראות, שהננו קרבים לתקופה המסוכנת ביותר לשלומנו של העולם מימי שביתת הנשק בנובמבר 1918.

התמורות הביקלאומיות ומעמדה של הציונות

חידושי המדיניות הבריטית לגבי ארץ-ישראל, שהתבטאו בוועידה הארץ-ישראלית בלונדון ובפרסומו של הספר הלבן, אינם, במדה רבה, אלא הדים למעמדה האסטרטגי והצבאי של אנגליה במזרח התיכון. חולשתה הצבאית של האימפריה הבריטית ומעוט בעלי-ברית בטוחים, בתקופה של סכנת מלחמה חמורה, הניעו את ממשלת ה. מ. לקנות את לבם של מדינאים ערבים על חשבון צרכיו החיוניים ביותר של העם העברי.

החשש לשלום הבסיסים האזרחיים והימיים האימפריאליים בארצות ערב ולדרכי התחבורה במדבריותיה, הפחד שמא יוכרחו חלקים גדולים מהצבא הבריטי המצומצם במזרח-התיכון* לעסוק בשעת-חירום בדכוי מרידות ובשמירה על קוי-התחבורה - הם שהכשירו את פרסומו של "הספר הלבן". מי שעקב בתשומת-לב את הספרות האנגלית הצבאית בשלהי שנת 1938 יכול היה לראות מראש מה שאירע במרס ובמאי 1939.

מדיניות הספר הלבן היא בטוי לנקודה הנמוכה ביותר בקו החולשה הבריטית. הקצב המוגבר של ההזדינות האנגלית וביצוע הברית האנגלו-תורכית יוצרים הנחות מוקדמות לשנויה של המדיניות ההדשה. ערכן היחסי של מדינות ערב הולך ויורד עם התגבשותו של ההסכם האנגלו-תורכי. הוא יוסיף לרדת עם התבהרות כל מסקנות ההסכם בין צרפת ותורכיה.

ודאי, שהתבלטותן של הנחות מוקדמות אלו אינה משנה עדין דבר במצבנו למעשה. על התנועה הציונית ועל הישוב העברי מוטל להפוך את הפוטנציות למציאות. על הישוב להגדיל את כוחו ולהוכיח את כוחו. על פזורי היהדות להתלכד לעזרת הישוב, ולהתרכז במאמצים מדיניים-חיצוניים יותר תקיפים. תפקידה של הציונות להוכיח שהחשבון הפוליטי-הצבאי שקדם לפרסום "הספר הלבן" בטעות יסודו: הכוחות הגלומים בשיבת-ציון הם אחרים מכפי שהם נראים למחברי "הספר", ולפיכך יחסי הכוחות הריאליים בארצנו ובסביבתה הם ג"כ אחרים לגמרי.

עם כל התרכזותו של העם העברי בהחאבקות נגד הספר הלבן, אסור עליו לשכח, שספר זה אינו אלא אחד הבטויים של ההתכוננות למלחמת עולם חדשה. על העם ועל מדריכיו לא לשכח את צלה הארוך של המלחמה, הפרוש על כל המתרחש בארץ זו עכשיו.

* בכל המזרח התיכון הבריטי: מצרים, סורן, א"י, עבר-הירדן, חצי-ארץ ערב ועירק. נמצאו בראשית אוגוסט כ-80,000 אנשי צבא אנגליים. אם נוסיף לזה את הפורמציות המקומיות בסורן ובעבר-הירדן הנתונות לשיקוד אנגלי יגדל המספר עד 36,000. במשך אוגוסט הניעו למצרים מהירו משלוחי צבא חדשים.

העסקנים הקרובים לתיכון הכלכלה חיבים לדאוג לכך, שאיי העברית לא יהיו מחסניה ריקים ביום פרוץ המלחמה, כשכל דרכי התחבורה הנורמלית תושבתנה. החוגים האמונים על פתוח התעשייה חיבים לחשוב על הכשרת התעשייה העברית לתפקידים שיעמדו בשעת-חירום ועל פתוח ענפים חדשים, שידרשו עיי משק מלחמה מודרני. המוסדות הממונים על החינוך וההדרכה מצווים לשקד על כך, שהדור הצעיר לא יעמוד מחוסר-הכשרה בפני ימי-המסה, העלולים לבא כל רגע. התנהלה המדינית של האומה צריכה להפוך את נכונות ההקרבה ואת סגולות הכשרון החבויות בתוכנו ליכולת-ביצוע אקטואלית.

ראית התאבקותנו במסגרת הכללית של מאורעות הזמן תקל על הבנת המוקדם והמאוחר ועל בחירת האמצעים הנכונים. מרוצת הזמן הפכה להיות מהירה מאד. התנאים משתנים בקצב בלתי-רגיל. אין רחמים למפגרים. אנחנו מצווים על עירות, גמישות וכוננות.

על הכל - כוננות!

באמצע אוגוסט.

ה י ס ה ת י כ ו ן כ ב ע י ה א ס ט ר ט ג י ת

(צרוך הערכות)

א. ג.

דברי-הקדמה

הפכניקה של התחבורה ושל המלחמה אינה עומדת על מקום אחד; בתקופה האחרונה, ביחוד, התפתחותה מתקדמת בצערי ענק. לעומת זאת, השרטוטים הניאונרפיים של היבשות והימים אינם משתנים כל עיקר, - לפחות במידה שאנו מדברים לא על תהליכים ניאולוגיים אלא על תהליכי ההיסטוריה האנושית. אולם, שרטוטים קפואים אלה של יבשת וים לובשים צורה ופושטים צורה מבחינה צבאית. במידה שהתפתחות אמצעי הקרב או התקרמות מכשירי התחבורה מתחילות להאריך יותר את הורוע הפוגעת או לנמא מרחקים באמצעות הכנף או הגלגל הממונע. טבעי הוא, איפוא, כי בעקב ההתפתחות הפכנית משנים איזורים מסוימים, אם לא את שרטוטיהם הניאונרפיים הקבועים, הרי את ערכם הממשי בחיי האומות, בימי שלום, ואולי עוד יותר מזה - בימי מלחמה. הנחה יסודית זו היא השופכת את האור הדרוש להבנתה של בעיית הים התיכון בימינו אלה. לאחר הפסקה של יותר ממאה שנה, הולך הים התיכון ומופיע שוב כאיזור של הכרעות אסטרטגיות, העתידות אולי לקבוע את גורלם של אירופה ושל העולם כולו, לא פחות מאשר בראשית המאה ה-19, בדרהקרב שבין הכוח היבשתי בעיקרו אשר לצרפת של בונפרט ובין העצמה הימית אשר לאנגליה של נלסון.

הים לא היה מעולם רק גורם מכריל ותוצה בלבד. הוא היה תמיד גם דרך מחברת - גשרי ('Pons'), בלשון היוונים הקדמונים. לא רק שרטוטי החופים בארצות השוכנות לארכו

קובעים את ערכו הממשי ואת הפירוש הראלי למרחקו, מפרציו ומיצריו. ערכם המציאותי של אלה מותנה בכיוון דרכי החבור העוברים כים הזה. ובכיון הדרכים האלה בים התיכון חלו תמורות חיוניות במשך שלשת הדורות האחרונים.

אחת מהמכריעות שבתמורות האלו מהיכת תקימה להנחה שבה פתחנו. באגן הים התיכון חל גם שינוי גיאוגרפיים בנקודה מסוימת. אמנם, שינוי מועט עד מאד מבחינה פיסית, שינוי ננסי לעומת מרחבי הים, מעין צנור דקיק, המחבר שני כלים עצומים. אולם, אפשרות המעבר בין הכלים נשתנתה תכלית שנוי עם חיבור הצנור. חפירתה של תעלת סואץ הפכה את הים התיכון ממסרץ עצום לים-חיבור עולמי. בהיותה תוליה הברחית ומרכיית בדרך הקצרה ביותר בין המרכז המדיני והכלכלי של הקיסרות הבריטית (אנגליה), לבין מרכזה הגיאוגרפיה-אוכלוסי הענקי (האוקיינוס ההודי עם הודו בצפונה, אפריקה במערבו ואוסטרליה במזרח), היא הפכה את הים התיכון לדרך-המלך הצבאית-הימית ולתש השדרה האסטרטגי של האימפריה העולמית. אפשר להגיד, שכל תשכונה ההגנתי של הקיסרות בנוי מסביב לקו החיבור הקיסרותי, התוצה את הים התיכון. אין להשוות בשום פנים את ערכו זה החדש של החיבור המערב-המזרחי דרך הים התיכון בשביל בריטניה עם ערכם המסחרי נריא של הקשרים בעבר עם נמלי הליבנט במזרחו של הים הסנור, או עם המשקל הצבאית-התכסי של עמדות מבודדות בדרום-אירופה הלוחצות ושומרות על המדינות הסמוכות. ערכו החיובי של מעבר זה נרל פי כמה ומשום כך – נרל גם ערכו השלילי, באם יכתם או יופרע.

אולם, עוד קיי-חיבור חיוניים נוספו, אשר בלעדיהם אין לתאר כיום את תמונתו המדינית והכלכלית של הים התיכון. הקשרים והיחסים בין תופו הצפוני ובין תופו הדרומי היו בתקופה שלפני 1830 בעיקר יחסי זרות ואיבה שבין שודדי-הים שבמדינות ברברים מצד אחד, לבין אניות המסחר והמלחמה של ממלכות אירופה מצד שני. ברם, מאה השנים האחרונות היו ערות להופעתה של צרפת שמעבר-לימי באלג'יריה, עם משענותיה שבטונים ומרוקו. אין לתאר כיום את קיומה של צרפת בלי התנועה הקבועה שבין פרובנס לתוף אלג'יריה – תנועה של סחורות ושל אנשים. יצויין, כי ב-1814 הובאו 2,365,000 טייל בטוחות דרך הים הזה אל תופי צרפת. ומתיצבת השאלה, מה יקרה את צרפת אם תפסק דרך זו, המחברת אותה אל מקור כל כך חשוב של כוח, חמרי וגם אנשי, כצפון אפריקה הצרפתית?

דומה בכיוונה אבל שונה בתוכנה היא דרך החבור המקבילה שנוצרה ב-25 השנים האחרונות בין איטליה ללוב, דרך זו אינה עתידה להורים כוחות עור למטרופולין האיטלקית, אלא היא מהוה את הרומח אשר חודו הוא הכות האיטלקי המזוין. התקוע במדבריות אפריקה, האם יוכל חוד זה להעמיק פצוע אויבים, אם ישבר הרומח שעליו הוא יושב? חבורים אלה, החשובים כל כך ליכולת התנווננותן של האימפריות הבריטיות והצרפתיות, וקו החיבור המוסף כל כך, הרבה ליכולת ההתקפה של איטליה, הם המקנים לשאלות האסטרטגיה הימית בשמח הים התיכון ערך צבאי כללי רב כל כך.

אולם, את המצב לאמיתו אין להבין, אם לא נזכור, שהים הזה עברה עליו לא רק התמורה. ממסרץ עצום לים חיבור עולמי. הזרוע שנתארכה של הנשק המודרני, היבשתי, הימי והאווירי כאחד, הפכה אותו למעשה – כמעט לכל ארכו – למיצריום צר וארוך של 2000 מיל ימי בערך (למעלה מ-8000 ק"מ), מניברלטר עד פורט-סעיד. לא רק שלשת הבניסות לים הזה (ניברלטר – פורט-סעיד – הדרדנלים) הנן כיום בבחינת מיצרים. הצוללת ידעה כבר בימי המלחמה הגדולה להבליט את הסכנות שבנמים הצרים יחסית בתנאי המלחמה המודרנית. כיום נוסף האווירון, אשר כנפיו פרושות על פני הים הזה כולו. סוללות-התוף, הקולעות לעשרות ק"מ וסירות-טורפדו (יתושיים) שמהירותן 70 ק"מ לשעה משלימים את

התמונה. במצב זה מתעוררת השאלה: באיזו מדה יוכל כל צד לוחם לקיים בשעת מלחמה את התחבורה שלו דרך הים התיכון? ובצד שאלה זו מתעוררת עוד שאלה: באיזו מדה יוכל להפריע את קשרי התחבורה של האויב? שני אלה – אינם דוקא תלויים ומותנים אחד בשני, רווחת כיום ההשערה, כי כוח ההפרעה ההדדי של המדינות הנלחמות לגבי חיבורי מתנדריהן בים התיכון יהיה אולי גדול מכוחן לקיים בתוכו את קוי חבוריהן הן.

ניכח בעיות אלו, אשר יש סבורים, שרק הנסיון הממשי של המלחמה יוכל להוכיח מה יהיה סתיון, ננסה להסיק כמה מסקנות לגבי שאלה, אשר חיוניותה מורגשת למדי בשבילנו, – מה יהיה מצבן של הארצות השוכנות לחופו המזרחי של הים התיכון במקרה של מלחמה?

מסקנות אלו מן ההכרח שתהיינה כלליות ביותר, ברור, מכל מקום, שאת תפקיד הגשרי אין הים התיכון עתיד למלא במידה מרובה לגבי ארצות אלו בימי מלחמה. יהיה אשר יהיה גדול ההתאבקות המונית במערב הים התיכון, מעבר לקו האיטלקי החוצה אותו בין קלבריה לסיציליה ולטרופוליטניה, וההופך אותו למעשה לשני ימים; אם תוכל צרפת לקיים את קשרה הישר עם צפון אפריקה בקו מדסיל-אלג'יר או שתצטרך לפנות לדרך האטלנטית מבורדו ללונדון שבמרוקו; אם יזיקו הבסיסים האיטלקים שבמדינות ובמינורקה יותר לחבורים הצרפתיים מאשר יצליח הכוח האווירי הצרפתי מקורסיקה לפגוע בלב איטליה, ברומא או בסביבתה; על-כל-פנים מעבר נוח לאניות מסחר מארץ-ישראל וסוריה ודאי שלא ימצא במיצרי הים התיכון המערבי.

המסקנה הכללית ביותר היא, שבזמן מלחמה בים התיכון יגדל שבעתים לגבי ארץ ישראל ערכם התחבורתי (ועל כן – גם האסטרטגי) של ארצות העורף הסמוכות. לא נשרים יוכלו אז להיות הפתח הראשי לארצות החוף המזרחי, כי אם נשרי-יבשה, וכמובן גם נשרי-אוויר. ואם בתקופתנו זו, שקוראים לה, תקופת הציביליזציה האוקיאנית, נכונה היא ההנחה, כי כל דרך מובחנה להוביל לדרך ימית אשר לתוכה תשָׁוּר, – הרי דרך ים סוף, ועוד יותר – דרך המפרץ הפרסי לאוקיינוס ההודי, צריכות לצוּף על אפקנו כערוקי-חיבור לעולם החיצוני, בין שנרצה בין שלא נרצה. כל מלחמה במימדים גדולים, שתפרוץ בים התיכון, עתידה לחדש לגבי ארץ-ישראל וסוריה, (ואולי גם מצרים), כמה מהדרכים ההיסטוריות של העבר – דרך-הקסרותי של הדרום, ודרך המשי של המזרח, דרכי-יבשה, או יבשה וים ביחד, אשר ניברלטר וסואץ ירשו כאילו את פאריזעבון זה שני דורות.

תמורות לא קטנות ולא קלות עלול שיניי כזה לתולל בארצות החוף המזרחי. מובנים ומוצדקים על כן, לא רק מבחינה היסטורית-עולמית, אלא גם מתוך נקודת מבט מקומית, ההתענינות והרצון לדעת ולהבין את המתרחש והעלול להתרחש בים אשר שמו המסורתי אצלנו הוא, – הים הנדולי, ואשר היותו סגור או פתוח יקבע כה הרבה.

לספק במדת מה צורך זה נועד כנוס הדעות והשיקולים בשאלת הים התיכון המוגש בזה.

*

בחירת החומר, אשר יוגש לפני הקורא הארץ-ישראלי, הוא אולי התפקיד הקשה ביותר, החומר רב, ננינו מרובים, הדעות שונות, ורק קובץ רבי-מידות יכול היה להקיף את כל העיקרי, אשר נכתב על נושא זה בשנים האחרונות. כי, אכן, רבה השרות ונרולה ההתענינות בשאלה בוערת זו.

לא ניתנו כאן קטעים משום ספר מהספרים הפוליטיים-הכלליים האחרונים בשאלת הים התיכון. לא מספרו של מרשלי, לא משל מקורו ולא משל מִרְגַרֵת בִּנְיָי. אמרנו לבחור ברעות של מומחים בשאלות ימיות וצבאיות בלבד.

הגדול שבקטעים המונושים הוא זה של הנג'רל רחאן-רובינסון, אחד הידועים ביותר ומבעלי-המשקל ביותר שבין הסופרים הצבאיים של אנגליה. רבים מספריו בעבר סימנו מראש קיום להתפתחות חדשה בשאלות צבאיות אשר באה ונדחתה. אולם אין ספק, כי הגדול שבספריו הוא זה אשר הופיע רק לפני כשלושת רבעי שנה - ההנחה האימפריאלית; זהו נסיון, בקנה מידה מקיף ביותר, להפיק את הלכתה של תקופת המלחמה בשלושת הממדים (כלומר, - הכוללת את השימוש בצוללת ובאווירון), אשר בה אנו חיים. הפרק בשאלות האסטרטגיה של הים התיכון שבספר הזה הוא רבי-ערך, והוא כולל בתוכו כל אותם נרעיני-המחשבה הנמצאים גם בקטע שלפנינו, הלכות ממאמר, שנתפרסם ב.עתון חיל הרגלים האמריקאי. לא תמיד הברזי הוא להסכים לדעותיו של מומחה צבאי זה, החורג לעתים ממסגרתו לצד השאלות המדיניות, ובוחר לו כנושא מיוחד את שאלת היתכנותם בין אנגליה והעולם הערבי. אבל, אפילו בנקודה מיוחדת זו יש ענין בקריאת דעותיו, באשר אין להכחיש, שהן אופייניות לחוג מסוים בקרב אנשי הצבא הבריטיים (חוג, אשר עליו נמנה המחבר באופן טבעי, לאחר היותו במשך 4 שנים נג'רל-אינספקטור של הצבא העירקי), ולכן כדאי להכירן. בשטחים, שבהם סמכותו הגה שלמה יותר, אין כל אפשרות להתעלם מהמשקל שברבים מנימוקיו. תוספת משקל מוסיפה העובדה, כי הוא מרבה בניתוח אבל אינו מרבה בנבואות בטוחות. במאמר הגדון הובלש פחות מאשר בספרו האחרון הרעיון של הבלוקדה מרחוקי של הים התיכון ע"י כוחות ים בריטיים, כאמצעות הפיקוח על מבואיו.

אופיני הוא ההבדל, - לא כל כך בתיאור העובדות כמו בהדגשתן, - בין איש צבא זה, המנסה לפתח קונצפציה של אסטרטגיה אינטגרלית, הממוגת את האפשרויות של שלושת שרותי הקרב (בים, ביבשה ובאוויר), לבין הסקירה מפרי עטו של אישימיה בריטי בעל-נסיון, כמו האדמירל אוסבורן, מי שהיה מנהל מחלקת האינפורמציה של האדמירליות הבריטית, ואשר פעולתו, בשנות המלחמה, בתופי הים האדריאטי, בים האגאי ובדרגוליים, נהחלה לו ידיעה מובהקת של תנאי הים התיכון. אצל האחרון מתבלטת הנטייה לאופטימיות של פרונטזה, אולם חשוב ביותר הוא שנוכח, כי נטייה זו מצטמצמת, בעצם, בפעולות של הצי בלבד. גם הוא, כרוואן-רובינסון, רואה את הערך החיוני של חבורי-ים, קיומם או הפרעתם. אבל בו כוונן שהראשון מביא בחשבון, בעצם, נייטרליזציה הדרת ידועה של הציים האויבים הגדולים ע"י פעולות של כוחות קרב ימיים קלים, בונה עדין אוסבורן הרבה על כוחהמחץ של צי המערכה הכבד שיטנו לאנגליה בים התיכון ואשר עוד יתוסף, ומתוך כך נובעת האופטימיות שלו לנבי האפשרויות לפגוע פגיעה קשה ביותר באיטליה ואף להפסיק את קשרי הים שלה עם צפון-אפריקה. אמנם, גם הוא נוטה להביא בחשבון את אפשרות הפינייים הזמניים של חלקי אגן ים התיכון, אולם מתוך חשבון בטוח של הצלחה סופית ושיבת נצחון, עם כל אמונתו בתועלת הויון האווירי - אינו נוטה לראות שחורות ביחס לנורלה של אנית השריון הגדולה גם במלחמת העתיד, בין במרחבי הים, ובין, אפילו, בהיותה עוננת בתוך נמלים צרים, כזה של מלטה. כהשלמה מועילה משמש מאמרו של הנג'רל הצרפתי ק'ררו, המשקיף הצבאי של העתון החשוב, טאן, השסך לעתים קרובות בשאלות הים התיכון, מענינת ביותר היא הערכתו את סכויי הקמפניה בצפון אפריקה. ראוי לתשומת לב, שגם סופר זה, המעורה, כרוב אנשי הצבא הצרפתיים, במושגי צבא יבשה, תולה את החשבון הסופי של כשלון ונצחון בהתאבקות זו בהפסקת חבורי-ים של האויב. על הודאות של הצלחה בריטית-צרפתית בהפרת קוי הים האיטלקים כונה הוא את כמתנו בנצחון הסופי.

ראוי לציין כי המאמר האמור וכה לציון ולניתוח מתוך התענינות בעתונות הצבאית המקצועית של גרמניה (ב.שבועון הצבאי מראשית יולי ש. ז.), אמנם, אין ההערות של

סוקרה העתונות הנרמני קובעת את הערכתו הוא ביחס לתכניות האיטלקיות המתוארות ע"י הנג'רל קטרן. אולם עצם העובדה, שהלז ראה צורך לצמטו במלואו, מאלפת אף היא. קשה לקבע הערכה מסוימת לשיקולים המובאים בצרוף מאמרים זה בלי לראות את רקע הדעות וההשקפות שנתגבשו בתוך הספרות הצבאית והימית של השנים האחרונות. יהיה זה מן המועיל לציין, שזה כשנתיים נקבעה ע"י גדול הסופרים לשאלות האסטרטגיה הימית של אנגליה, האדמירל סיר הרברט ריצ'מונדי, ההנחה, כי במשך ימי מלחמה תצטרך אנגליה להדש את דרד'הים מסביב לכף התקודה הטובה במקום הדרך סואץ ניברלטר. אולם, לשם הבנת הדברים לאמיתם, הכרח הוא להזכיר, שבוה לא התכוון האדמירל ריצ'מונדי ערין לשום אַנְאָקוּאָצִיָה ימית צבאית של איזור הים התיכון; אלא שראיתי את הים הזה כשטח כמעט רצוף של חיות, ביתור בדרגות הראשונות של המלחמה, אלצה אותו לבוא לידי מסקנה. שאפשר לנסתה בערך כך: - אין שולחים רכבות של סחורות ונוסעים דרך חיות יבשתיות, ואין שולחים אניות של סחורות ונוסעים דרך חיות ימית אוירית יבשתית. לפי הערכתו, יש להעתיק את תנועת הסחורות, האספקה והתנברות הצבאיות לשטחים שמחוץ לים התיכון, ולהשאיר בתוך הים הפנימי רק כוחות קרב ימיים עם בני לוייתם ההכרחיים.

בהערכתו זו מתקרב, בעצם, האדמירל ריצ'מונדי, עם כל היותו מאמין גדול בערכו המכריע של הנשק הימי, למסקנותיהם של קנאיי-האוויר כקומונדר-התעופה צ'רלסון ושל התיאורטיקון המפורסם של המלחמה המודרנית קפטן לידל הרט. הפרק, כעיות הים התיכון בספרו, אירופה המזוינת (1938) מדינש הדגשה מספקת את אפיו החדש של ים התיכון בתור, תעלה הניתנת להפרעה ולסתימה כמעט בכל אחת מגורותיה. בכרי להשלים את הרקע של המחשבה האסטרטגית הימית, כדאי להזכיר את הדעות שבספרו של הקומנדר ראקל גרינפל, מתוך הנתחו הכללית, על הצורך במעבר לטיפוס קטן פי כמה של אנית מלחמה, בתור יחידת קרב יסודית, מגיע גם הוא, ביחס לים התיכון, למסקנה הדומה לזו של נג'רל רוואן דרובינסון על אופים של כוחות הקרב אשר ידרשו לבריטניה ולכנות זכריתה בתוך ים זה.

כדאי עוד לעמוד על נקודה או שתיים ביחס לבעיות היבשתיות. במדה שמתקבלת ההנחה, שהביצורים משני עבריו של הנכול הטוניסיה-לובי (ראה הקטע על כך ברשימות הקצרות, בחוברת זו), מהוים גורם מספיק לשם ניטרליזציה הרדית במערב לוב, הרי האפשרות, שאותה מצינים כל המצינטים משה, של נסיון התקפה איטלקי כלפי מצרים, נעשית אקטואלית ביותר, ומתעוררת השאלה - אם תתכן זאת למעשה? הערתו של האדמירל אוסבורן על הקושי שבהתנברות על שטחי המדבר שבין קינאיקה ומצרים מוצאת לה סמוכין ברעותיו של המומחה המפורסם והסופר הפורה בשאלות השטחים המדבריים במזרח של מצרים, המיור ג'קיס, שהיה מושל סיני המצרית. מתוך ידיעתו את המדבר המזרחי (אשר בנוגע לו נצטבר נסיון צבאי ממשי, עקב תנועות התורכים והאנגלים בו בשנות המלחמה העולמית) הוא בא לידי מסקנה שהמדבר המערבי, במרחבו ובקשיו הסופוגרפיים והאקלימיים, ימנע בעד כל אופרציה צבאית שהיא יותר מסוור-כזק של יחיות מוטוריות מדבריות לא גדולות בערך. שהתפיסה הזאת היתה מקובלת, לפחות עד הזמן האחרון, אפשר לראות גם מתוך כך, שבפרסומו האחרון מגיע לידל הרט לאותה ההנחה ממש, ומסביר כי הכוחות הדרושים להגנת מצרים יוכלו להיות קטנים יחסית. אולם, הידיעות של התרשים האחרונים על התנקרות הבריטיות למצרים, הן מארץ ישראל והן ממקומות אחרים (ועכשיו, לפני זמן מועט, גם מהודו), מעידות על כך, כי הרכוז הגדול של כוחות ממוענים וממוכנים בלוב הכריח להכניס קצת תקונים בהערכה הניל.

* מי שחיה, בין השאר, נשיא בית-ים הימי הגבוה למלחמת ומסקרו של הקולג' לחגנה אימפריאלית.

בקשר עם זה מן הראוי לזכור, שהבעיה של פתוח כוחות ממונעים מדבריים היא בכלל אחת השאלות המענינות ביותר לנבי אפסריות מלחמתיות ככל שטח צפון-אפריקאי ומערב-אסייתי. כמשך מחצית השנה האחרונה ציינה העתונות האנגלית הרצינית, יותר מפעם אחת, את הצורך בהבטחת שטחים חשובים בסודן הצרפתי (כסכיבת האנס צ'ר) בפני האפשרות של התקפה מהירה מצד הקולונות המדבריות-הממונעות המיוחדות של האיטלקים, העוללות לבוא מדרום טריפוליטניה (צ'אן), ולחצות את סדרה המרכזית על מנת לפגוע במרכזי המנהלה ובצמת הקשרים האויריים שבלב אפריקה הצרפתית. כל השערות כגון אלו הן כמובן פרובלמטיות ביותר. אך שיקולן הוא מתייב המציאות כתקופה הטכנית של התפתחות טכנית-צבאית מהירה, בהזדמנות אחרת נשוב לדון בנושא זה – וביתר שיטתיות והרחבה.

הסימפוזיון הנוכחי יכול היה להיות הרבה יותר מלא, אילו צוטטו בו לא רק בני סמך בריטים וצרפתיים אלא גם גרמנים ואיטלקים. אולם עיי כך היה הדבר חורג ממסגרת חוברת של ירחון, ומתקרב בממדיו לקובץ מיוחד המקרש לשאלה זו. בהזדמנות אחרת נוכל, אולי, להציג ולנתח את מושגיו ודעותיו של הצד השני.

אנו נמנעים מהמקת מסקנות, נבואיות איוו שהן. אולם תוכן הסימפוזיון הזה, יש לראותו כשלב ראשון בהבהרת המושגים היסודיים של בעית היסיהתיכון בימינו אלה הרוויים סכנות, – והמחייבים ידיעה, התמצאות, וראית הנולד.

מנכ"דמירל ס. ו. אוסבורן

המעמד האסטרטגי בים-התיכון

המצב האסטרטגי בים התיכון אין לדון עליו כשהוא לעצמו, הואיל ומלחמה עם איטליה תגרור מלחמה עם גרמניה, ובהיות הים יחידה שלמה ובלתי-מתחלקת אפשר בנקל להעביר כחות-ציי משטח-פעולה אחד למשנהו. דבר זה ברור, וכן ברור שאין לדון על חיל* אחד מהחילות ללא קשר עם שני החילות הנותרים – או הייתי אומר, ביתר דיוק – עם שלשת הנותרים, כי התעמולה הפכה להיות "חילי" לוחם רבי-כח כדוגמת כל חיל אחר, הפועל על ידי אבק-שרפה. אפשר, בכל זאת, לסקור מ-מעוף הצפורי את המצב האסטרטגי בכללו, ואחר לרכז את תשומת-הלב במיוחד באיזור הים התיכון, ולשער מה עלול לקרות בים החשוב הזה במקרה של מלחמה.

מן המועיל הוא להתבונן תחילה לחלוקת הכוחות האיטלקיים, ואח"כ לגנות להסיק ממנה מסקנה בדבר תכנית המלחמה האיטלקית המשוערת, כי ברור לחלוטין, שתכנית כזו קיימת.

אם הידיעות מוסרות את המצב לאמיתו, יש כיום לאיטליה בשרות כחצי מליון חיילים באיטליה הצפונית, 280 אלף בחבש, 60 אלף בספרד, ** מ-40 עד 50 אלף באלבניה, 80 אלף בלוב, ו-30 אלף ברודוס. אנו יכולים להניח כי הצבא שבאלבניה משמש אמצעי לאיום על יון ולכפית ניטרליות על יוגוסלביה. חיל-המצב הגדול של רודוס, מלבד מה שהוא משמש להגנת האיים, הרי יתכן, שהוא

* חיל יבשה, חיל ים וחיל אויר. ** המאמר נכתב באפריל 1939. – המערכת.

מהוה גם רורבה אסטרטגית בים התיכון המזרחי. הכח שבספרד יכול לשמש גורם להחזקת צבא צרפתי גדול בפרינאים, ובהתחשב עם כוחות גרמניה שבגבולות צרפת הצפוניים, הרי זה יקשה על צרפת לתקוף את איטליה הצפונית. חיל-המצב העצום שבחבש, בין אם יהיה עסוק במקום במלואו, בין לאו, ודאי שלא יקשה להפקיע חלק ממנו לשם מסע צפונה על תְּרִטוֹם, מתוך כוונה לכבוש את סוּדָן. לא יכול להיות ספק גדול בדבר הכוונה של הצבא הלובי. צבא זה, אשר יש לו הספקה נאותה של מצרכים מכל הסוגים, יתאמץ לזנק למצרים ולכבוש את תעלת סואץ. אם הדבר יוכתר בהצלחה, הרי תהא זאת מכה מכרעת, שתחן לאיטליה את השלטון על כל ים-התיכון.

המטה הראשי האיטלקי ירהר, אולי, בקשיים העצומים של שאלת התחבורה המתעוררת עם החזקת צבאות כה גדולים מעבר-לים, בשעה שבריטניה וצרפת יש להן עדיפות ימית גדולה המסוגלת להפריע בעד קוי החבור האיטלקיים. על זה יש להשיב, שהכל יִצְמַד על הסכוי לכבוש מהיר של מצרים, אשר כל הגייסות והמצרכים הדרושים בשבילו נמצאים כבר באפריקה.

המפצצים של איטליה

ישנו עוד יתר שני בקשת האיטלקית; והוא, שהמטוסים המפצצים של איטליה, הנמצאים ברשותה במספר רב, והיכולים להגיע לכל מקום שהוא באיזור ים-התיכון, יחדעם הצוללות, שמהן יש לה כיום כמה גמורות, יתקפו את צי-המלחמה הבריטי ויביאו אותו לידי שיתוק; זה יתן לצי-המלחמה האיטלקי על ארבעת אניות המערכה (Battleships) המחודשות שלו את כוח-הרבוניות; ואז איטליה, ולא אנגליה, תהיה השולטת על התחבורה באיזור ים-התיכון. הדבר יביא, כמובן, לידי איבוד כל הקנינים הבריטיים בים הזה, ולתבוסת אותן המדינות, שקשרו את גורלן בגורל בריטניה.

זוהי, לדעתי, תכנית הפעולה האיטלקית. היא עומדת, אמנם, בניגוד לחוקי האסטרטגיה הישנים, האוסרים משלוח צבאות אל מעבר-לים לפני שמשתלטים על הים עצמו. אך סוגי הנשק החדשים יוצרים גם תנאים חדשים. התכנית היא, על כל פנים, תכנית נועזת, והיא תוצאה ישרה מאדישותה ורשלנותה של בריטניה הגדולה בענין הצבת חילות-מצב והתקנת ביצורים מספיקים במשמרות-החוף האסטרטגיים שלה. התכנית האיטלקית זהו „משחק“ על אימפריה עולמית. מפלה – אין להעלותה על הדעת. אך אם תארע, תמיד אפשר יהיה למצוא דרך, כדי להוציא מן המבוכה את המדינה שנסתככה, אם היריב הוא טוב-לב ואוהב שלום כבריטניה הגדולה. באסטרטגיה מן הצורך הוא לשער השערות על פעולותיו האפשריות של האויב. אולם סכנה היא להרשות שהנחות אלו תתאבנה בדעתנו, הואיל והן עלולות להיות בלתי-נכונות ולהטותנו מהדרך הנכונה. וכאן נשאלת בהכרח השאלה: מה עוד יכולות להיות התכניות הצפונות בפיוור הכוחות האיטלקיים? היא יכולה להתכוון להתקפה על טוניס, ולא על מצרים. אבל אם כך הוא, מהי תקותה אוי

לקיום דרכי התחבורה של צבאה שבחבשו ואם להביא בחשבון גם את הכוחות הצרפתיים החזקים אשר באפריקה הצפונית, הרי נראית, התכנית הטוניסית כבלתי־מוזיקה בהשוואה לתכנית מצרים.

נקודה נוספת היא, שאם ינתן לצבאות האיטלקים אשר בספרד לפעול, או אם נמלי ספרד, ובתוכם מִיִּרְקָה, יעמדו לרשות צי־האוויר האיטלקי או הגרמני, או שישמשו בסיס לצוללותיהן, הרי זה יכניס את ספרד למלחמה אתנו. ספרד שאפה תמיד לניטרליות. אולם עכשו בני־ספרד רגילים לקרבות, והבטחת פרס גדול והצלחה מהירה עלולים למשוך אותם לתוך המלחמה.

אפילו אם נניח, שהגיברלטר אינו ניתן להֶכְכֵּשׁ, לא יוכל לשמש מקום לתיקון אניות, אם ימצא תחת אש מתמדת מֶאֱלֶגְ'אֶסְיֶרְס*, כי האניות תהיינה צפויות בו לנוק יותר גדול מזה שיתוקן. הוא הדין גם בנוגע למֶלְקָה, שתהיה נתונה להפצצה אוירית מהבסיס האיטלקי שבסיציליה; יוצא ששני הבסיסים הבריטיים בים התיכון, ערכם לשמש מקום לתיקון אניות שנוזקו מסופק הוא.

שאלה אחרת היא יָן. האם תעמד לצדנו או שמא נבהלה כל־כך מפלישת איטליה לאלבניה, שתמנע את נמליה ואת שתוף־הפעולה מיוצרתה ומגוננתה האמיתית, מבריטניה? ברגע הנוכחי, למרות הערבות שָׁנָתנו לה, אין אנו יכולים להיות בטוחים בדבר.

הגנת מצרים וסודן

נפנה עתה לבריטניה וצרפת, אשר את כוחותיהן אנו יכולים לראות כמצורפים יחד. בטרם נדון בשאלות הימיות במיוחד, מן ההכרח להבטיח את עצמנו, אם הבטחה כזו היא אפשרית, מכבושן של מצרים וסודן. לצערנו, בנידון זה יכול הציבור רק לסמוך על כך שהממשלה נקטה בצעדים מספיקים. קיים כביש־חוף מלוב למצרים, וידוע לי עוד על דרך אחת, הנמצאת יותר בפנים הארץ, אולם קרוב לוודאי שאין דרך זו מתאימה לכלי־רכב ממונעים. המרחב המדברי הגדול בן 250 מילין, המבדיל בין בְּנִיִּי ובין גבולות מצרים, הוא בודאי שטח שאינו נוח למעבר. מאידך גיסא, התקפות האוויר על קהיר ואלכסנדריה ועל מקומות הריכוז של הגייסות שלנו תהיינה רציניות ביותר.

ברם, הצלחות צבאיות לא הושגו מעולם עִי הפצצה בלבד. כוח הגנה דיו שיהיה רק שלישי מכוחו של המתקיף; מכאן, ש־30,000 אנשי־צבא במצרים מספיקים. אם הם נמצאים שם אם לאו — זוהי שאלה שאין אדם מחוץ לממשלה יכול לענות עליה. על־כל פנים, עובדה היא, שקיימות רזרבות גדולות בארץ־ישראל וכי הצבא היהודי מהווה רזרבה נוספת. אני מניח, כי למעשה נקטה הממשלה באמצעים, כדי להבטיח את מצרים וסודן. האמצעים שיש לנקוט בהם אינם כה מרכיבים, ויש בהם משום חשיבות חיונית לאימפריה.

השואת הציים

נפנה עכשו במיוחד לשאלת הצי. אם תקרה מלחמה, הרי היא שתפתור את השאלה שכה מרבים להתוכח עליה: אם אניות־מלחמה יכולות לעמוד בפני

* נמל ספרדי בקרבת גיברלטר. — המערכת.

התקפות ההולכות ונשנות של מטוסים או שאינן יכולות לעמוד בפניהן. יש לנו כעת בים התיכון רק ארבע אניות-מערכה (Battleships), אבל הן כולן הותאמו לצורת קרב מיוחדת זו. בים הצפוני יש צי מלחמה הגדול בהרבה מזה הדרוש כדי להתמודד עם הצי הגרמני הנוכחי; היוצא מזה - שאפשר יהיה להגביר את צי-הים-התיכון במידה ניכרת. אניות המלחמה האיטלקיות, אשר הצי שלנו עלול להתקל בהן בשעת התנגשות מוזינת, ניכנו מחדש ומהירותן הוגדלה. אך אינן יכולות להשתוות לאניות הבריטיות אשר שרינון ותותחיהן כבדים יותר.

אף על פי שגם אניות צרפתיות הגיעו לגיברלטר, הרי האסקדרון הבריטי נשאר בכל זאת הכוח העיקרי בים-התיכון. נמל שנרצה להשתמש בו, ויש מבחר גדול של נמלים בשני האגנים, המזרחי והמערבי, צריך להיות מוגן הגנה מספיקה ע"י מטוסים, באשר כל הנמלים הללו הם בתוך תחומי הקשג של מפציצי סבואיי האיטלקיים, הפועלים מלירוס, סיציליה או סרדיניה.

קרוב לודאי, שתהא תקופה של נסיון, אשר בה יבדקו את האפקט של התקפות-אוויר על צי המלחמה, בין בים, בין בנמלים. לדעתי, יש לפקפק בהצלחת התקפה מן האוויר על הים, כי הנשק האנטי-מטוסי יניס את מטוסי-האויב. בנמלים המטוסים יהוו גורם מטריד, אולם לא עד כדי מניעת אפשרות עגינתן של אניות-מלחמה בנמל, או יציאתן אחרי-כן לים לקרביימי; כל זה מתוך הנחה, שבכל מקום שבו יהיה צי-המלחמה, תהיינה גם אניות-תיכון, עם יכולת לתיקונים מספיקים להמשכת כושר-הקרב.

יהיה בזה משום שינוי לגבי תנאי המלחמה הקודמת: או היה חבר-עובדי-הצי מחוסן בפני פגיעה, מלבד במקרה של קרבות גדולים והתקפות של צוללות; כיום יהיו אנשי הצי בפעולה מתמדה, ותהיה מקסה של נפגעים כמו בחפרות, ואנו נתרגל לזאת.

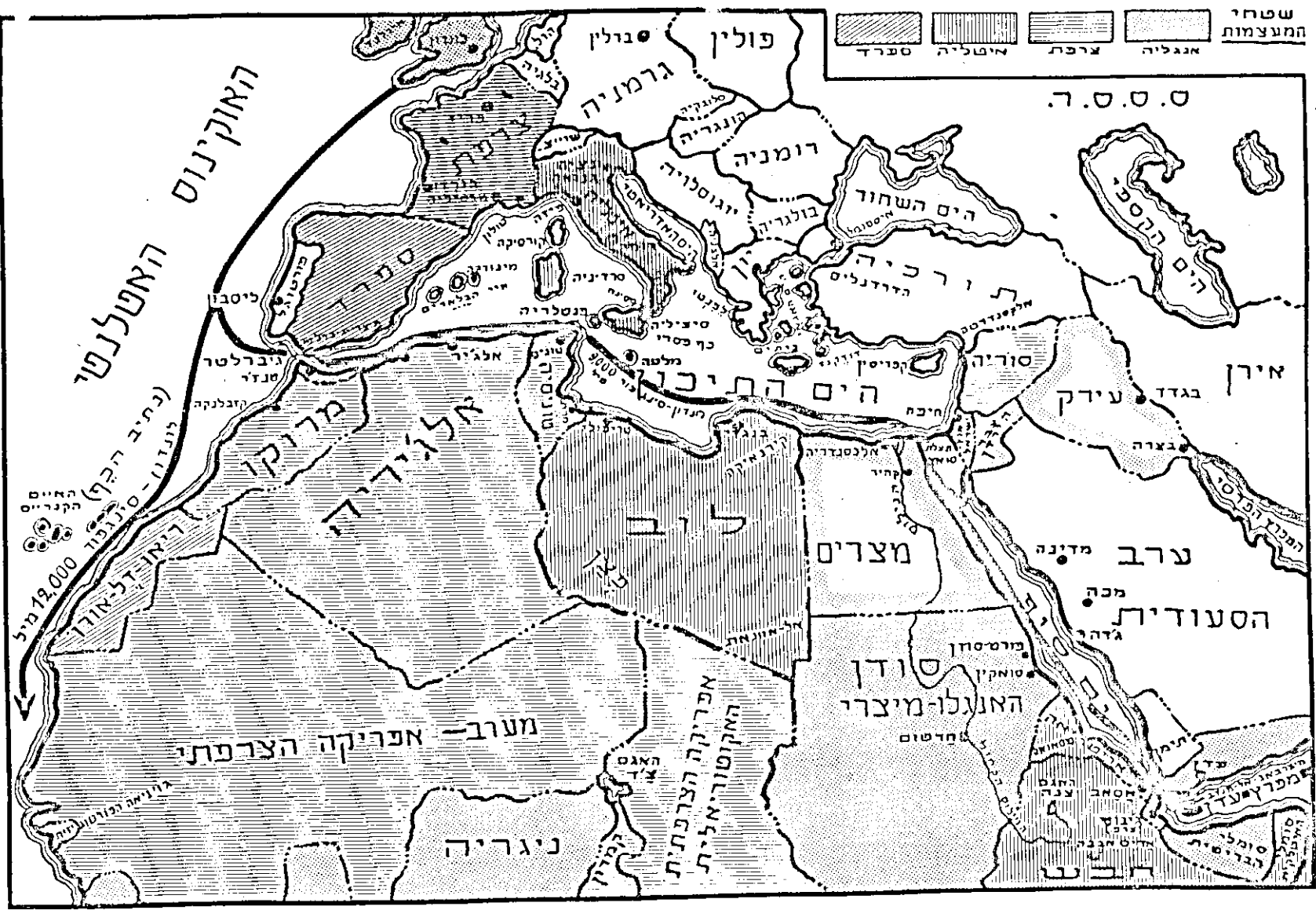
מובן מאליו שההפצה לא תהיה חד-צדדית בלבד. שדות התעופה האיטלקיים יקבלו, ללא ספק, את החלק המגיע להם. ולבי סמוך ובטוח בהחלט בתוצאות הסופיות, למרות שיתכן, כי בראשית פעולת-האיבה יהיה היתרון המספרי באוויר לאיטליה.

מיד עם ראשית הפעולות תאחו בריטניה באמצעי-הסגר (בלוקדה), ואפשר לחשוב בבטחון, ששום אניה לא תעבור את מיצר-גיברלטר, או תעלת-סואץ, אם פניה לאיטליה.

פעולת ההסגר בים-התיכון תהא מוטלת בעיקר על אניות-משחית * בעלות תותחי 8 אינטש, שאולי תסתייענה ע"י אניות-מירוץ מערכתיות. ** וכאן יש לבריטניה וצרפת ביחד יתרון כמותי רב, יותר מאשר בכפלים. הצוללות האיטלקיות תהיינה ללא ספק מפוררות יפה יפה בכל ים-התיכון. אך תוקף פעולתן הוא שוב משהו שבנוגע לו אין אפשרות לקבוע הנחות יציבות.

Destroyers *
Battle Cruisers **

שטחי
המעצמות

האוקיינוס האטלנטי

0 100 200 300 ק"מ

פולין גרמניה

רומניה

הים השחור

תורכיה

סוריה

אירן

ערב מדינה

מצרים

הסעודית

סודן

האנגלו-מיצרי

מערב-אפריקה הצרפתית

ניגריה

ת.ת. א. לומקלא
ת.ת. א. לומקלא

ו.א.י. ש.י. ל.ו.א.

אני מאמין ומקוה, שאמצעי-הפעולה שלנו נגד צוללות הם גאותים, ושכוחותינו שעל פני המים יוכלו לבצע את תפקיד-ההסגר, שיוטל עליהן למלאו, ללא אבידות יתרות. אולם יתכן שאני משלה את עצמי. אין אפשרות להוציא משפט עד לתוצאות נסיוניות. אם תכניות האויב תכשלנה, אם האויב לא יצליח בכיבוש מצרים או סודן, אם ספרד לא תצא למלחמה, אם הצי העליימי שלנו יכונן את ההסגר למרות הצוללות והכח האוירי האיטלקיים, אז תדעך בהכרח התלהבות האויב לפעולה, כי תתחיל לאזול אספקת הדלק שלו והטיסים שלו יתמעטו. הגייסות שבחבש ובלוב יפלו לנו לשלל, ולמרות שרות הרכבות מגרמניה, ואף אם יהא מאורגן על צד היותר טוב, תתחיל איטליה להרגיש יפהיפה את מועקת-ההסגר.

כאן נפתחות לפנינו אי-אלו אפשרויות. מה היתה פעולת גרמניה בה בשעה? האם פלשה להונגריה וכבשה את רומניה? ההיתה תורכיה נאמנה לעגיניה, ופתחה לפנינו את הים השחור? גורמים אלה – בהם תלוי קצֶחַן הזמן, שאיטליה תוכל להחזיק מעמד. על-כל-פנים, סוף סוף מוכרח יהיה להגיע היום, שבו יתרוקן אוצר הדלק שלה, וכוחה למלחמה יתם. זו תהיה תוצאה טראגית למדינה, שכולנו מחבבים אותה, וכל שאיפתנו היא לשחק אתה פעולה בתנאי שיון ידירותי.

רוחה וכוחה של האימפריה

אך מה יהיה אם ההצלחה תאיר פניה לתכניות הפעולה האמביציוניות של שליטי איטליה? מה יהיה אם מצרים ותעלת-סואץ תוצאנה מידנינו, והאניות שלנו שעל פני הים תמצאנה שים-התיכון אינו ניתן להגנה, ותאלצנה לסגת דרך מיצר גיברלטר? האם אפסה כל תקוה לבריטניה, והאימפריה חרוב תחרב? חושבני שלא. אכן, נכנס אזי לתקופת מלאה מכאובים וסבל כתקופתם של הפיטים לפני כ-125 שנה.*

כשאני לעצמי, הריני משוכנע, כי קשיות-העורף הבריטית לא תרשה לעצמה שלום של קלון. הדור שנהנה מחיי עושר ושפע יגש סוף סוף בריצינות לפעולה. האימפריה תתאחד כאיש אחד. מנהיגים ומארגנים יקומו להורות-דרך. ההסגר ימשך מבחוק לים-התיכון, וכל אירופה, מלבד צרפת, תועמד תחת ההסגר הזה. איש אינו יכול לחזות מראש, מה תהיה תגובת רוסיה, או כמה זמן תוכל גרמניה לעמד בנסיון. רק שני דברים הם בגדר של בטחון. ההסגר הוא הנשק האדיר ביותר כדי לנצח במלחמה, ורוחם של בני-בריטניה לא תשבר לעולם עיי כשלונות. הדבר הראשון ידוע גם למר היטלר גם לסיניור מוסוליני, האדמירל הורטי הזהירים על כך; והשני יתגלה להם, אם יחליטו להציג את השאלה למבחן. היוזמה – בידם היא.

* תקופת מלחמות יבשתיות-ימיות בהתאבקותן האירופיות והקולוניאלית של בריטניה וצרפת במאה ה-18. בראש קממלה האנגלית עמדו בתקופה זו שני מדינאים ממשפחת טיט. – המערכת.

שאלות צבאיות של הים התיכון

איטליה החדשה מראה נטיה לשאיפות רחבות ותכניות דינמיות. גם המדיניות שלה היא במזל שאיפות אלו. במקרה של מלחמה, אפשר לשער שהן חטבענה את חותמן על האסטרטגיה שלה. איטליה תרצה לעשות מהים התיכון את המכשיר להגשמת חלומות ההיגמוניה שלה ותשאף להבטיח לעצמה את העמדות, אשר מהן תוכל למקד על הים הזה. בים התיכון תהיינה מטרותיה: בצפון – הים האיגאי; בדרום – טונים ומצרים. היא תשתדל להכריעם ע"י התקפה כפולה מצד אלבניה ומצד לוב. כשאנו מקבלים הנחה זו, שהיא אמנם לא יותר מהשערה המתקבלת על הדעת, מן הרצוי הוא לבדוק, מה הם הסכויים להצלחה – ברגע הנוכחי – של התקפה שתצא מלוב כלפי טונים או כלפי מצרים, או כלפי שתיהן יחד.

בין אם נסיון כזה יכוון למטרה אחת בין לשתיהן יחד, הרי הצלחתו לא תתכן אלא בתנאי המשולש דלקמן:

א. התוקף צריך להפתיע את מתנגדיו.

ב. האמצעים העומדים לרשותו בהתחלת הפעולה צריכים להיות עודפים על אלה של הנתקף.

ג. צריך שיחא ביכלתו לשמור על כבושיו, להמשיך בהם, ולקבל ללא הפרעה את תגברתו והסמקתו.

מה מתנאים אלה להצלחה ישנו כיום אצל הצד האיטלקי בלוב? ההסתעה אינה יכולה לבוא בחשבון, מכיון שהמדיניות הפשיסטית, המאימת זה שבועות וירחים על הים התיכון, עוררה קריאת אוזקה גם בטונים וגם במצרים. לאמצעים הצבאיים של איטליה ולפעולת התגבורת שלה בלוב ענו גם ממערב וגם ממזרח באמצעים נגדיים של זהירות. מצרים ערכה את צבאה ליד הגבולות, ולשם חיזוקו נקראו יחידות בריטיות מארץ-ישראל. טונים מצדה ביצרה את שפת ימה, שלחה צבא לקוי הביצורים וריכזה את הרורבות שלה; יוצא, שהמלישה לשטח מצרים תצריך כיבוש תוך מלחמה עקשנית, בשעה ששטח החסות של טונים בתוך השריון המהודק שלו מספיל כל נסיון של התקפה מהים או מהיבשה.

היעמוד לרשות המפקדה האיטלקית לפחות בהתחלה עודף של כוחות בכדי לשבור התנגדות זו? בתנאים הנוכחים ובהתחשב עם העובדה, שאיטליה תצטרך לפעול בשתי חזיות בבת אחת – ואפילו אם אחת מהן תהיה חזית של הגנה בלבד – אפשר לענות על השאלה בשלילה במידה שזה נוגע לכוחות צבא היבשה.

כוחות היבשה האיטלקיים בלוב מגיעים כרגע ל-120,000 איש בערך. אם כי רבע מזה הם צבאות מעורבים מהטיפוס הקולוניאלי, הרי שלושת-הרבעים האחרים מהיים צבא בעל סגולות מחץ ותמרץ, המורכב מילידי אירופה. הכוח הזה (שלא מילידי המקום) כולל שני קורפוסים ממונעים בשלימותם ומצוידים ציוד אדיר, עשיר וחדש; הוא מוכשר לתנועות מהירות ברדיוס רחב ורגיל לשירות בשטחים מדבריים.

ליד כוחות יבשה אלה נמצאים בערך כ־200 אירונים הנשענים על שרותי קרקע משופרים ביותר, ועל רזרבות מספיקות של דלק. מספר חשוב של יחידות איריות מארץ המטרופולין יכול לבוא לעזרתם בנקל. אם בשטח צבא־היבשה אין יתרון האמצעים מובטח, הריהו מובטח למעשה ביחס לכוחות האויר.

לאחר שנחסיר את היחידות אשר המפקדה האיטלקית תצטרך להקצות בשביל לשמור על הבטחון בתוך הארץ. להבטיח את הגבולות ליד מצרים ואת החזיות של סהרה ממערב ומדרום, יוצא שהיא לא תוכל להקדיש להתקפה נגד העמדות המבוצרות של הדרום הטוניסי אלא כוח של 70.000 או 80.000 איש. אופרציה כזאת, במצב הנוכחי של ההגנה, תהיה, אפילו אגב עזרה עצומה ביותר מצד התעופה, צפריה מראש לכשלון.

נראה שהמפקדה האיטלקית הרגישה בזה, ואולי משום כך ויתרה בשלב הראשון של ההתנגשות על הכרות התקפה לצד טונים והתליטה להעבירה כלפי מצרים? מסקנה זו אפשר להסיק מהעובדה, שזה כמה חדשים מוקמים ע"י הצבא האיטלקי על אדמת לוב בקרבת החזית הטוניסית אלמנטים של חזית מבוצרת, אשר נדמה, כי נועדה להבטיח הגנה חסכונית על המבוא ללוב מצד טונים, בו בזמן שתתפתח ההתקפה לעבר תעלת סואץ.

התקפה שכזו – שודאי הוכנה יפה יפה – המנוהלת ע"י קבוצות של דיביזיות ממונעות, המצוינות בעצמתן וגם ביכולת התמרון שלהן, לא מן הנמנע שתשיג את מטרתה. היא לא תתנגש כאן באותם ביצורי ההתנגדות האדירים, הנשענים על רזרבות רבות־הכמות, המהוים את החזית הטוניסית. היא תוכל, אגב נצול ההתמחות היתרה והנסיון הרב שרכשו להם מסות הצבא של יחידות ממונעות אלו באמנות זו, למצוא ולהקיף את אגפי קוי ההגנה של האויב, ולא עוד, אלא שבהיותה מחוסה ע"י הכוחות האויריים, הבטוחים בשלטונם על האויר – היא תוכל להתקדם מתוך בטחה, הסיכויים הנוחים האלה עלולים לעורר את המפקדה האיטלקית לפתח התקפה כזו בראשית ההתנגשות המזוינת. ההישגים, שבהם היא עלולה לזכות, אינם יכולים שלא, להשפיע עליה באותה מגמה, באשר אלה עלולים להיות חשובים למדי: בשטח האסטרטגי – פגיעה בתעלת סואץ וניתוק התחבורה האימפריאלית של האויב; בשטח המדיני – הפרסטיג' של בריטניה הגדולה במזרח תהרס, שטח־התלות המזרחיים שלה בליבנט, בערב ובמפרץ הפרסי יתפרקו, והודו לפחות תעורער; ולבסוף בשטח החמרי – כל חמודותיה של מצרים בידי איטליה. וכל זה עלול ליפול בידיה במשך זמן קצר.

אבל, כאן בא התנאי השלישי להצלחה, והוא המכריע ביותר, בכדי שהנצחון לא יהיה בן־קלון, מן ההכרח הוא שְקִנֵי החבור של האכספריציה הזאת עם העורף לא ינותקו, שבחזית ההגנה הפונה לעבר טונים לא יתגלו פרצים ושהיא תוסיף לחפות חפוי ממשי על הנמל המזין של טריפולי; ולבסוף, חשוב מכל, שאיטליה תשאר שלטת על דרכי הים המקשרים אותה אל לוב.

לפני מאה וארבעים שנה לא יכול כובש רחב-מעוף לשמור על מצרים, מפני שהפסיד את קרב הים ליד צ'בוקיר.

כלום יכולה איטליה לקוות לגורל טוב ממנו? דומה, כאילו היא מטפחת תקוות כאלו, וקולות ידועים מרומא מכריזים, לא בלי שמץ של שחצנות, כי לא יהיה קרבים כל עיקר, באשר האירונים והצוללות האיטלקיים יכריחו את האויב מן הים. ברם, המפקדות של הציים האנגלו-צרפתיים אינן ניתנות להתרשם מדיבור זה. הן יודעות, - ויתרון הכוח הניכר של האמצעים אשר ברשותם נותן להם את הזכות לקבוע - כי במוקדם או במאוחר השלטון על הים יהיה בידם. ואותו יום יבוצע החורבן של פעולות האיטלקים באפריקה, תהיה אשר תהיה הצלחת-בראשית שלהם.

מיוז-גנרל רוואן-רובינסון

האסטרטגיה בים התיכון

בימי המלחמה העולמית לא היה תחילה כל קושי לצי של מדינות ההסכמה לשלוט בים התיכון נגד כוחותיהן החלשים של המעצמות המרכזיות. אולם כאשר הופיעה על הבמה הצוללת נשתנה המצב. הגרמנים, אם כי היו להם או רק בסיסים אחרים בקצה העליון של הים האדריאטי, והם לא יכלו בשום מקרה להחזיק בים יותר משש צוללות כאחת, גרמו אז מכסת אבידות כזו לספנות של מדינות ההסכמה עד שהאדמירלות הבריטית היתה מפנה את המסחר אל דרך הכף, אלמלא התנגדה לכך הממשלה. למרות שליטתן הבלתי מוגבלת על פני הים, הפסידו מדינות ההסכמה בים התיכון ספינות מסחר כדי טונות של 5,000,000 טון מתוך הפסד של 13,000,000 טון, שהלך לאבוד בכל הימים גם יחד, וכתוצאה מזה נתקלו בקשיים רבים באספקה לצבאותיהם המרובים שפעלו במזרח התיכון.

הצוללת היתה אז כלי נשק שהתאים במיוחד לתפקידו. היא יכלה לפעול קטן קצר (short range) בימים הצרים, יכלה להסתתר באיים המרובים שבים האיגאי, ועמקו הגדול של הים שמר עליה מעיכובים רציניים הנגרמים ע"י מחסומים של מוקשיים. ואמנם, השירות בצוללות בים התיכון נחשב בעיני הספנים הגרמנים כדרך קלה לתהילה אחרי נסיונותיהם הקשים והמסוכנים בים הצפוני ובתעלת למנש. לבסוף נוצחה הצוללת ע"י שיטת משמר הליווי (קונבוי). הצי הבריטי חזר אז שוב לעמדותיו הקודמות, ומחוץ להפסקה קצרה בשנת 1935, (שעליה ידובר להלן), נשאר שולט שם מאז ועד עתה.

מהקרב ליד סלמיס* ועד קרב לפנטו** במשך זמן של יותר מאלפיים שנה, היתה גלירת-המשוטים ותכסיסה האֶחָו וּעֶלֶה, מכשיר המלחמה הימי העיקרי במימי השקטים של הים התיכון. מכשיר זה היה אָטִי בתנועה, ומרחבי הים היו לכן

* האתונאים נגד הפרסים - 480 לפנה"ס. - המערכת.

** הספרדים ובעלי בריחם האירופיים נגד התורכים, 1571. - המערכת.

עצומים לעומת כוח הנעתו המוגבל. מענין לציין בנקודה זו, לאור התנאים הקיימים עתה בים התיכון, כי נצחונותיהם של שודדי הים בגלירות הקלות שלהם לא באו מפאת יתרונם המספרי או מיתרון שעורי המידה של אניותיהם, כי אם הודות למהירותן הגדולה יותר יחסית ויכלתם בתמרון. הן היו למעשה קודמותיהן של האניות הקלות, שאולי, עוד נראה אותן שליטות בים הזה בעתיד הקרוב.

גילוי קונטיננטים חדשים, החרבת ה"אֶמְקָה" הספרדית, (שנוצחה בעיקר משום שניסתה להשתמש בשיטה של, האחו ועלה בתנאים שאינם מתאימים), וחדירת ספינותיו של בֶּלְק * לים התיכון גרמו להעלמן של ספינות ה"טריקמות" בנות שלוש שורות של משוטים. במקומן באו למשך של 300 שנה בקירוב הקֶרְבֵּיט והפְּרִיגַט, שמלאו את תפקידי אניות-המרוץ של זמננו, ומשולשת-הסיפון, שתפקידה היה כתפקיד, "אנית-המערכה" המשורינת הגדולה של היום. החידוש שבאניות אלו היה שהצריכו ימאות ממדרגה ראשונה לשם שימושן האפקטיבי, ויכלו להשאר על הים בעת הצורך אפילו למשך תקופה של ששה חרשים. אף הן היו עדין איטיות כמו הגלירות, והים התיכון היה להן כר נרחב לתמרון. הגורם היסודי החדש שספינות אלו הכניסו היה החלפת התכסיס של, האחו ועלה בתכסיס הרכוז של הספינות כלפי האויב.

הופעת הקיטור החישה והסדירה את תנועת הציים, ועל ידי כך צמצמה את אפשרויות התמרון במיצרים. זה גם הצריך בסיסים במספר מספיק לאניות המלחמה. בכל זאת מראה התחמקותן של ה"גֶּאָבֶן" וה"ברסלאו" ** בשנת 1914, כי למרות שהקיטור השיג באותה שנה את שיא יעילותו, נשארו תנאי הקרב הימי ללא כל שינוי בהשוואה לתנאים שאפשרו לנפוליון להתחמק בחזרו ממצרים.

הצוללת, כלי נשק, שהוא אפקטיבי בעיקר בימים צרים, כאמור לעיל, — היא שפרצה את הפרץ הראשון בתנאים שנתקומו מאז פלישותיו של קֶסְרֶקְס הפרסי. הצוללת עמדה ללא כל עזרה מול ספינות גדולות וקטנות, ובכל זאת עלה בידה לגרום נזק שאין דומה לו, וכמעט שהצליחה להשיג את המטרה של הכרעת ההתנגשות לא רק בים התיכון, אלא גם במערכה העולמית.

פרץ שני נגרם ע"י האוירון. צי האויר של המדינות המרכזיות היה עסוק בימי המלחמה עד לצוארו בפעולות יבשה, והאוירונים ש"ההסכמה" השתמשה בהם בשרות הימי לא היתה להם למעשה כל מטרה, מחוץ לצוללות האויב בים או בנמלים. יתר על כן, האסטרטגיה האוירית, הסומכת בעיקר על השמוש בכח אוירי מרכזי בלתי תלוי, לא פותחה אז עדין פיתוח רציני. המלחמה לא נתנה, איפוא, הוראות מועילות רבות בנוגע לגורם חדש זה בקרב הימי.

אמנם, מאז שביתת הנשק, השתמשו בכוחות אויר בפעולות מקיפות. אולם, ביפן ובחבש עמדו האוירונים לגמרי לרשות הצבא ולא היה להם למלא כל תפקידים ימיים. הסכסוך הספרדי התחיל מנצחון המורדים בעזרת מטוסים על גונדת

* אדמירל אנגלי מהרבע השלישי של המאה ה-17. — המערכת.

** האניות הגרמניות אשר המקו ממרכז הים והסתתרו בבוספור. — המערכת.

האוויר של הממשלה, שהיתה אחראית למיצרים, ובהעברת צבאותי המרוקניים של פרנקו לספרד בדרך האוויר. מאז המפעל המפתיע הזה, השתמשו באוירונים בקנה מידה צנוע בחצי האי האיברי. פרנקו, שהיה כל הזמן השליט באוויר, לא שאף כנראה מעולם להחריב לגמרי צרים גדולות או נמלים. היה עליו לשקול בדעתו, שיתכן כי בעתיד הקרוב יהיה הוא השליט במדינה והאחראי לממשלתה, לאוצרותיה ולמסחרה. פעולותיו מן האוויר, מחוץ לשדה הקרב, נראות דומות לפעולות הבריטים בגבול הצפוני-המערבי של הודו*, ששם משתרלים לעיף את אנשי השבטים ולהכריחם להכנע. ע"י זה שמחזיקים אותם במצב של אי-נוחות ממושכת, בים הפתוח היתה פעולתו על פי רוב למקוטעין, מפוזרת וחסרת ערך. התוצאה הסופית היתה, שהמטוסים, מלבד בהתחלה, לא היתה להם השפעה רצינית על הפעולות הימיות הקטנות. במידה שנראו סימנים על ערכם בשטח הימי, הרי הכזיבו את הנלהבים שבין חסידי המטוסים.

יוצא, שהנסיון של אחרי המלחמה כמעט שלא הבהיר כלל את התנאים השונים של קרב ימי, ויש, איסוף, לפנות לניחושים, המיוסדים על לימוד השכלולים האחרונים בכלי הנשק והשינויים בגיאוגרפיה הפוליטית.

בראש וראשונה, יש לציין, כי מחוץ לאנית המסחר, שהיא אטית כמקודם, חלה עליה כללית וניכרת במהירות תנועתן של האניות, וכתוצאה מזה ירידה נוספת בגורם הזמן-המרחב. ירידה זו, בטבע הדברים, השפעתה רבה יותר בימים צרים מאשר באוקינוס הפתוח, הואיל ובימים צרים אינה נותנת מקום לתמרון הציים, מונעת דרכי התחמקות מאניות המסחר, ופותחת אפשרות של התקפות הכופות ופתאומיות על אניות מכל המינים מִטֶחָן קצר ומבסיס נוח.

שנית, הצוללת נעשתה יותר חזקה ומשוכללת מאז 1918, בו בזמן שאנית המסחר נשארה נתונה לפגיעה כמקודם; ומה שעוד יותר חשוב, — מספר הצוללות גדל מאד. לצרפתים ולאיטלקים יש כמה מאות צוללות, והגרמנים מקינים כי ב־1940 תהיינה להם שבעים צוללות. יוצא, שמספר גדול של צוללות יהיה מוכן להכנס לפעולה בראשיתה של המלחמה, בעוד שהאמצעים שכנגד לא יהיו מפותחים עדיין כראוי באותה שעה. לעומת זאת חוזקו אניות המלחמה נגד הטורפדו. האווירון היה לאמצעי מועיל מאד נגד צוללות, וגם שאר המכשירים נגד צוללות שוכללו בהרבה. אולם בדרך כלל אפשר להגיד בבטחון, שאילו היו חמישים צוללות איכות נעות חפשית בים התיכון, לא היתה שום ממשלה מעיזה לשלוח את סחרה או תובלתה על פני מימיו.

האווירון הוא עדיין, כפי שהוסבר לעיל, נשק בעל כושר פעולה בלתי ידוע בקרבות ים. אולם אפשר לנבא בבטחון, כי הודות לכוחו המוגבר בהרבה, ולטֶחָנים הקצרים והבסיסים הטובים שבים התיכון המְפִיעִים אותו, יהיה האווירון בעל כושר הריסה עצום לגבי האניות והנמלים המאכסנים אותן גם יחד. אך זהו נשק שקשה

* מחוץ למתן אפראח לתושבים שהמקום יותקף ע"י פצצות מן האוויר.

לבריטניה להשתמש בו בהיקף רחב בים התיכון (מפאת חוסר בסיסים), אם לא תהיה בכרית עם צרפת.

המכשיר השלישי החדש הוא סירת הטורפדו המוטורית (Motor Torpedo-Boat). סירה זו מותאמת להפליא לפעולה במים שקטים וכימים צרים. בניגה עולה בזול, וקרוב לדואי, שתהיינה סירות רבות מאוד כאלו. המצוידות בטורפדו, ולפיכך בעלות כוח רב מאד, מהירותן מגיעה עתה לארבעים וחמשה קשרים. מכשיר זה הוא מצוין לתפקידי גישוש, עקיבה והתקפה.

וכך, אף אם נניח כי הצוללת לא נעשתה יותר מאַמְמָת, הרי נתגשמו מאז שביחת הנשק שני שינויים יסודיים ומסוכנים באותו ים, אשר עד רגע הנצחון העמיד בסכנה רצינית את כל אלה שהפליגו בו.

דעת אישי הצי בעולם כולו ודעת האדמירלות הבריטית היא, כי אלה הם ענינים פחות-ערך, משום שאניות המלחמה, כך סבורים, מצוידות ומזוינות כראוי ומגונות בפני הסכנות החדשות. דעה זו מתבטאת בבהירות בעובדה שכל מעצמות-הים ממשיכות בלי הפסק לבנות אניות-מערכה (Battleships) ואניות-מרוץ (Cruisers) גדולות, אף במקרים שאניות אלה מכוונות לשירות בימים צרים. אם דעה זו תקצא בלתי נכונה, עלולה בריטניה להיות הסובל העיקרי. היא עלולה להפסיד בבת אחת את חלק הארי של כוחה הימי, שבסיסו היא מְלֻטָה.

במובן זה אין מצבן של צרפת ואיטליה מסוכן כל כך. ראשית משום שיש להן אחוז גבוה יותר של אניות קלות, ושנית משום שציי-המערכה הכבדים שלהן הם פחות חשובים. בכל אופן נראה הדבר, כי לא יהיה ערך רב בים התיכון לאניות המערכה של מעצמה איוו שהיא, פרט לתפקיד של הגנה ישרה על המסחר והתובלה בדרך שכיח המטרופולין ומושבותיה האפריקניות של כל אחת מהן.

מאז שביחת הנשק חלו שינויים רבים גם בגיאוגרפיה הפוליטית, נוסף לעמדות החדשות של גרמניה באירופה ושל יפן באסיה. ראשית כל, איטליה נפרדה מבעלי בריתה הקודמים, ומזוינת למכביר, היא עכשו חברה לקבוצת עמים חוקפניים. היא מוציאה סכומי כסף עצומים על תעמולה, הגיעה להשפעה רבה על חלק גדול של העתונות הערבית, והפכה לפטריוטים נלהבים כשלוש מאות אלף איש מבני עמה הגרים בארצות-חוץ לאורך קו החוף הדרומי והמזרחי. מובטחת ע"י עמדות חוקף באלבניה, באיי דודקנו, בחבש, בלוב ובסרדיניה, היא חפשיה להכות נְדִיאֵלִית לאיזה צד שתבחר. היא מאַמְמָת בעיקר, בטוֹחַ קצר על הצי הבריטי במלטה, על התחבורה הבריטית והצרפתית למזרח, ועל התחבורה הצרפתית בין אפריקה ודרום צרפת. אולם היא עבטה הרבה מאד לגורל. בכוח הזרוע רכשה לה מושבות, שאת הקשר אתן יש לשמור גם כן בכוח הזרוע. דרכי הים הם חיוניים לקיומה; ואף על פי כן עוררה נגד עצמה כוח ימי, שמאז ומתמיד שאף למסחר חפשי ותחבורה חפשיה ממיצרי גיברלטר ועד ים סוף.* מיסוד פאסיבי בפוליטיקה הגדולה הפכה לגורם פעיל

* את האימפריה הבריטית. — המערכת.

ומפריע. כשיוצאים לדרך התוקפנות אין זה תמיד קל לאמר ד"י אף אילו רצתה לעשות זאת. היתה נתקלת בקשיים, משום שהיא מהודקת לציר המנוע בעיקר מברלין. איטליה נתונה כולה לפגיעה. התחבורה שלה עם מושבותיה עלולה להנתק. כל סחר החוץ שלה, ובכללו הרבה מאספקתה ההכרחית, עלול לההרס. נמליה העיקריים ומרכזי תעשייתה ניתנים להפצה בטוח קצר מצרפת וקורסיקה. אין לה כח להתמדה ואף לא בטחון; ולכן, אם לא תוכל לשפר את מצבה או להשיג סיוע חזק, תהא נאלצת לשם השגת מטרתיה להשליך ידה על המזל — על השגת הצלחה ניצחת ע"י מכה פתאומית.

אולם כחברה בקבוצה האוסרת מלחמה הרי מושבותיה משמשות לה קלף טוב. חבש משמשת כאחת גם איום לבריטניה (או, יותר נכון, לקשריה של בריטניה עם המזרח והמזרח התיכון) וגם מקום תורפה לאיטליה. איטליה המשיכה עד עתה את התעלה המתחילה בניברלטר. בעזרת האי דומינה במיצר באבאל-מנדב, שבוצר כומן האחרון, ובעזרת הבסיסים הימיים והאוויריים במסאואה ובאָסב היא מהווה מכשול רציני למעבר תגברת בריטית לארץ-ישראל ולמצרים מהודו, וגם מאנגליה, באם תשולח בדרך הכף. זהו דבר בעל חשיבות ממדרגה ראשונה לאור האפשרות של סגירת הים התיכון לתחבורה, במקרה מלחמה. הוא מכריח את בריטניה לפתח דרכי חליפין: ע"י תיקון התחבורה בקניה, ע"י הכטחת הקשר דרך בצרה ובגוד לחיפה, וע"י סלילת דרך בשוחפות עם הצרפתים מאגס צ'ד לחרטום*. אולם חבש עלולה להוות גם מקום תורפה למוסוליני, אם חישוב מוטעה מצדו בנוגע למשך המלחמה, ולפיכך גם בנוגע לכמות הרזרבות שיש להחזיק במדינה זו, יביאהו לידי ההכרח לשלוח אספקה לחבש בדרך הים. הוא עלול גם להתקל בקשיים לשלוט על יישוב, שיקבל עדוד וסיוע למעשיאיבה מסודן ומקניה.

קלף טוב עלולה לשמש לו לוב. הצבא האיטלקי שם, הכולל משלושים ועד ששים אלף חייל** , יכול ללכת מורחה או מערבה לאורך דרכים בנויות היטב עם הספקת מים מסודרת. קרוב לוודאי, שברגע זה ובעתיד הקרוב הוא יהיה חזק מכל כוח שאפשר יהיה להביא ולהעמיד נגד פעולתו המידית. יש לצפות שהוא יכה מורחה כלפי אלכסנדריה, ובתנאים הקיימים ישיג בודאי הצלחה התחלית, ויוכל לגרום אי-נוחות מרובה, אפילו עד כדי סגירת תעלת סואץ. אולם הצלחה כזו ללא בני ברית מקומיים לא תוכל בשום פנים להאריך ימים. התחבורה האיטלקית דרך הים תהיה בודאי מנותקת לסירוגין, אם לא לחלוטין. כוחות צרפתיים, טוניסיים ואלג'יריים יתקיפו את טריפולי, וכוחות איר, ויתכן גם כוחות יבשה, מאפריקה הדרומית, מהודו ומאוסטרליה יגיעו למצרים. בסופו של דבר עלולה איטליה להפסיד גם צבא וגם קולונייה. הופעתם של הגרמנים ליד מעבר הבקאנר מקשה על איטליה להחזיק בחבש ובלוב צבאות במדה מספקת לפעולות התקפה ממושכות. את הדעה, שעליה לפעול בצורת צבת נגד סודן, כשזרוע אחת, פועלת מחבש והזרוע השניה פועלת

* אגס צ'ד נמצא בסודן הצרפתי, תרסום היא בירת סודן האנגלו-מצרי. — המערכת.

** מאז כתיבת המאמר (תחילת 1839) הוגדלו בהרבה מספרי הצבא האיטלקי בלוב. — המערכת.

מא־לאונגט, בפנה הדרומית-המזרחית של לוב, אפשר להוציא לגמרי מכלל דיון רציני, בגלל עניות התחבורה בשטחים אלה.

משחק ישן באזור הנידון היא תורכיה, המופיעה עתה בלבוש מודרני. כשליטה בדרדנלים יש בכוחה להחיר או לאסור לצי הסוביטי ולנפס הרומני את המעבר דרך המיצרים, וכוח זה בלבד הוסך אותה לגורם חשוב מאוד. היא יכולה למלא תפקיד בהתקנת התנאים הדרושים לאניות קלות בלונגט. יש בכוחה, אם תלחם נגד איטליה, לשתק את לרוס כבסיס אוירי או ימי, וצבאה יכול לקחת חלק לא רק בעצירת ההתקפה הגרמנית למזרח, אלא גם בהתאבקות על ארץ-ישראל ועמק הנילוס. עצמאותה של מצרים עוררה בעיות חדשות במזרח התיכון. יש לה, עתה, חוזה עם בריטניה, אשר אתה היו לה אינטרסים משותפים בזעזועים של 1935. אולם היא נתונה לאיום של הטנת מי האגם צנה מהנילוס הכחול, והיא, הופצצה בלי חשך ע"י תעמולה איטלקית אנטי-בריטית, אנטי-יהודית ופרו-ערבית, המוכרחה לפעול את פעולתה על מוחות אוריינטליים. לפיכך, אם כי היא מבכרת להשאר פרוטגיה של בריטניה מאשר להפוך למושבה פשיסטית, הרי הפחד והספק מכניסים חוסר אחידות והחלטיות לפוליטיקה שלה.

האחרונה בבעיות הגיאופוליטיות החדשות היא בעית ארץ-ישראל. בריטניה יכלה להסתפק בדכוי המרד הנוכחי. ע"י כך היתה שולחת למחתרת, אולם לא היתה הורסת, את המניעים שלו. לפלשתינה, ואף לשאר המדינות הערביות, אין כונה כל שהיא להרשות עליה יהודית מספקת כדי לתת שלטון עברי לארץ הקודש. לוא היו כופים עליהם מצב כזה, היו הערבים מחכים להודמנות ובמקרה של סכסוך עולמי היו מצטרפים לכוחות הפשיזם. הם היו מסוגלים אז להפוך את המזרח התיכון למקום קשה-הגנה ע"י צרפת ואנגליה, בשעה שידיהן תהיינה עסוקות במקום אחר; הם עלולים להקים את אפריקה הצפונית נגד צרפת ואנגליה, ועלולים לטבוח את היהודים. * תנועת פאן-ערב, פאן-איסלם, קימת מעמודי-הרקולס ועד גבולות האוקינוס ההודי. בהיותה מושפעת מהאידיאלים של חופש ואינדיבידואליזם אין היא עלולה לפנות עורף לדמוקרטיה, אלא במקרה של פרובוקציה גזעית או דתית רצינית. לפיכך טובתם של כל המעוניינים בדבר דורשת שבעיה מכאיבה זו תמצא את פתרונה המהיר. הפתרון היחידי שיש לו סיכוי שיתקבל ברצון יחסי על דעתם של שני הצדדים הוא, שהשלטון יובטח לערבים (שלהם שייכת הארץ), וכי היהודים שהביאו פריחה כזו לארץ, יקבלו את הזכות להקים לעצמם מרכז ובית לאומי במובלעת ניכרת, שתהא כלולה בגבולות המדינה הפלשתינאית, ושתורשה עליתם עד לגבול של 40% **

* מושגיו של המחבר על כוח יהודי ארץ ישראל ואפנים הם, כנראה, קלושים מאד. — המערכת.

** אנו מביאים כאן גם את הקטע הזה בין שאר הקטעים של רוואן-רובינסון המצוטטים על ידינו, אם כי לפי תכנו אינו הוסף את הנושא של צרור הערכות זה. ציבור קוראינו ימצא ודאי ענין בדעה, שהיא אוסינית לא רק לבעל המאמר בלבד. הקוראים יבחינו את האידיאליזציה ואת הריחוק מהמציאות נכמה מההערכות שבעל המאמר מעריך את התנועה הפאן-ערבית והפאן-איסלאמית. אך האידיאליזציה הזאת היא טפונית לחוגים מסוימים, והפכה במידת-מה לגורם מדיני מוחשי. המציאות של החדשים האחרונים הספיקה, אולי, לחעמיד את בעל המאמר על

בריטניה הגדולה היא כנדחקת מן החוץ בים התיכון. אין לה כל רכוש טריטוריאלי בים זה, פרט לבסיסה הימיים וקפריסין. מחופיו של הים התיכון מקבלות אניותיה רק אחוז קטן של האימפורט ההכרחי שלה. היא אמנם נהנית ביתרונות רבים וחשובים מהשימוש בים התיכון: היכולת של מתן תגבורת מהירה בים ובאוויר לחילות המצב שבהודו ובמזרח התיכון, שפע של נפט עיראקי בחיפה, ורוחים מהשקעותיה המרובות לאורך חופי הים, שאבודם היה גורם הפסד כספי וצבאי רציני. לעומת זאת, יש לה חיבור ממדרגה שניה, אך די טוב, למזרח דרך הכף. ההסתלקות מן הים התיכון, בגלל התחרות ימית חריפה, לא היתה מביאה בעקבותיה גזקים שוים לאלה, שהיו נגרמים לצרפת או לאיטליה אילו היו נוקטות בדרך זו.

מסקנות ההיסטוריה של הצוללות, האפשרויות הגלומות באוירונים ובסירות-הטורפדו הממונעות והמאמץ העצום שתפקיד משמר הלווי היה מטיל על הצי כתוצאה מזה, תובעים בימי המלחמה, כמעט ללא ספק, את הפנית המסחר והתובלה הבריטיים לדרך הכף.

אפשר להגיד הרבה גם בנידון הסתלקות הצי הבריטי מן הים התיכון. הצי קיים בראש וראשונה כדי להגן על קוי התחבורה והמסחר העוברים לאורך הים. טעם המצאו של הצי מתבטל כביכול בשעה שדברים אלה אינם קיימים. שנית, חלק הארי של האימפורט-מערב-לים של איטליה עובר דרך מיצרי גיברלטר וסואץ, ובריטניה היתה יכולה בקלות לסתום את שני הקצוות של ה"תעלה" המחברת, מבלי להכנס לתוכה בעצמה. סידור כזה יכול לשחרר כוחות ימיים רבים להגנת הדרכים המובילות לנמלי אנגליה ולהגנת הקו הארוך של התחבורה סביב הכף.

אולם, ישנם נמוקים חזקים להתנגד לדרך הזאת. ע"י סלוקו של הצי הבריטי מהים התיכון, היה זה לאיזור של כוחות שקולים האויבים אחד לשני בכוח, אם לא בפועל, וכתוצאה מזה היו משתלטים לאורך חופיו פחד ואי אמון, הגורמים למלחמה. יתר על כן, צרפת, בת בריתה של בריטניה, תתנגד בכל תוקף לפוליטיקה כזו, כי זה עלול לגרום לכך, שיהיה עליה להחזיק מעמד בכוחות עצמה כשהיא לחוצה בין ספרד ואיטליה, ושתהא נאלצת לסמוך לגמרי על התחבורה דרך האוקיינוס האטלנטי לשם הקשר עם אפריקה. ועוד זאת: מלטה היתה ניתנת להכנעה ע"י הרעבה, קפריסין היתה נכבשת, וכוחה של בריטניה להגן על מצרים וארץ-ישראל היה מועמד בסכנה רצינית. כל הרזרבה האסטרטגית שבמזרח התיכון היתה במידה ידועה עזובה לנפשה. חזיון כזה ודאי שהיה משפיע השפעה חובלנית על הפרסטיג' הבריטי, והיה מביא לידי כך, שהמדינות ההססניות לאורך החופים היו מצטרפות לקבוצה האויבת. כל המגרעות הללו מוכיחות, שההסתלקות תהיה שיטה מסוכנת ואולי פטלית.

העובדות. במשך חדשים אלה גלתה הפאן-ערביות את חולשתה בשורת מבחנים, החל מהסדרת אלכסנדריה וגמור בחלוקתה של סוריה. מכל מקום, מעניין לציין, שעם כל היותו בעל מגמה מרו-ערבית, הרי בכל זאת הציע במאמר זה צורת סידור לקיומו והסתחחותו של "הבית האומי", שעם כל צמצומה, לא הגיעה לחומר הגזרות של "הספר הלבן".

אולם הערכה זו טעונה הגבלה בנקודה אחת.

כיום, משמשת מלטה בסיס לחלק גדול של אניות-המערכה ואניות-המרוץ הבריטיות. במרחק ששים מיל ממנה ישנו שדה תעופה איטלקי, שבו עלולות להמצא המכונות החדשות של "סבויה מרצ'טיס", העוברות מאתים מיל בשעה ונושאות מטען של 10 טון. אולם, מלטה היא בכל זאת המעון הראשי של הצי, והאניות הגדולות רואות אותו כבסיס שלהן. לא רק שם, אלא גם בכל מקום אחר בים התיכון נחונות האניות בסכנה של פצצות וטורפדות. החרבתן עלולה לבטל במחייד את ריבונותה הימית של בריטניה באירופה. כל נסיון לחזק את הצי ולשחרר ממצור את מלטה רק יוסיף לרשימת האבדות ולכובד האסון. בזירה שאינה מתאימה לאפשרויותיו של הצי הבריטי אפשר להתריב קמעא קמעא את הרכוש החשוב ביותר של בריטניה. ישנן לפיכך סיבות מכריעות שלא להסתלק מן הים התיכון, ובו בזמן יש סכנות ברורות בהחזקתו בשיטת הנוכחיות. מהי הברירה?

כל הסכנות היו מתבטלות אילו אפשר היה לשלוט בים בספינות קלות: אניות משחית, צוללות, סירות-טורפדו מוטוריות ומטוסים. בהעדר אניות המערכה לא תשמש מלטה מטרה ראויה להפצה, ובשום מקום לא תהיה מטרה מספקת למטוסי האויב ולאניות המערכה שלו. האיטלקים היו או מוכרחים לעבור להתגוננות, ודרכי הים שלהם היו נתונות בסכנה תמידית. עמדתם, לא רק שלא יהיה לה יתרון, כפי שיש לה עתה, אלא אף תהיה עמדה של סכנה ומבוכה. לא תהיה להם אפשרות להשיג אספקה מעבר לים, לא יוכלו לשלוח משלחות צבאיות לחוף לארץ, ולא יוכלו לשלוח תגבורת וחמרים למושבותיהם. השפעת התנאים האלה תגרום למסחרם ירידה של 80%, לעומת ירידה של 15% בסחר החוף הבריטי. הם יהיו תלויים או במידה רבה במצרכים מגרמניה, שגם לה לא יהיה שפע של אספקה. יתרון נוסף לבריטניה יהיה בזה, שמצרים וארץ-ישראל – בהנחה של יחסים משביעים רצון עם הערבים – תהיינה מובטחות במדה נכרת. ולבסוף, הצי הבריטי, לאחר שישחרר את אניותיו הגדולות מהימים הצרים, תהיינה לו אניות מספיקות מסוג זה למלחמות האוקיינוס. ישנם נימוקים שכנגד גם לדרך זו. אחדים מהנימוקים המיוחדים נגד העברת השלטון בים התיכון לאניות קלות הם:

א) עלול להיות קושי במניעת השמדתם של השיירות הצרפתיות מאפריקה ע"י אניות מלחמה גדולות של האויב, בעיקר מפאת המרחק הרב שבין אלג'יר ומרסיל. ברם, בכל אופן, לא קל יהיה להגן עליהן בגלל קרבת הדרך לסרדיניה ולאיים איטלקיים אחרים. וכתוצאה מזה, עד כמה שלא יהיה הדבר אי-נוח, יצטרכו הצרפתים להשתמש בדרך הים מקובלגקה לבורדו.

אולם, בדרך כלל, אם בריטניה תהיה כבירת עם צרפת ולרשותה יעמדו בסיסי הים והאוויר הצרפתיים, היא תוכל לשלוט בים התיכון המערבי. אניות מערכה צרפתיות תוכלנה למלא את תפקידי הלוחי ההכרחיים.

ב) מעוט בסיסים משפיע הרבה יותר לרעת ספינות קלות מאשר לרעת אניות

גדולות יותר.

זה עלול להוות חולשה רבה, אם תפעל בריטניה לבדה, וביחוד כשמלטה וגוברלטר, ובפרט האחרון, אינם מתאימים כבסיסים אויריים. אולם במקרה, שאינו מתקבל על הדעת, שבריטניה תסתבך במלחמה בלי כל בן ברית מבין מעצמות הים התיכון, טוב תעשה אם תפעל ברדיוס מוגבל משני הקצוות ומהמרכז, ועיי כך תעשה את תנועת אניות המסחר של האויב בלתי אפשרית כמעט ואת תנועת אניות המלחמה מסוכנת בהחלט.

סכום הדברים: סכנה רבה היא לאיטליה להתחיל בהרפתקאות חדשות ובהתקפה ימית, משום שהיא נתונה לפגיעה במידה יוצאת מהכלל, ותשאר במצב זה אף אם תצליח לזכות ברית עם ספרד. בריטניה מצדה נתונה לאיומים במצרים, אולם כל הצלחה איטלקית שם לא יהיה לה ערך מכריע, אם העמים הערביים יתמכו בדמוקרטיות. בעזרתה של צרפת תוכל בריטניה לשלוט בים התיכון, בתנאי שתנתר על הים התיכון לצרכי מסחרה ואניותיה הגדולות, ותגש מיד לבנין אניות מלחמה קטנות במספר רב.

לו היתה איטליה מנתרת על הלומותיה בנוגע לאימפריה רומית ובאה לשולחן עגול, היתה זוכה בחלק הארי של צרכיה, ללא סכנת תבוסה, והשלום היה חוזר לשלוט בים התיכון.

אל. נלילי

הצבא הבריטי לאחר הרפורמות של אביב 1939

1. הערות כלליות

שינויים מרחיקים לכת הוכנסו בהיקפו, במבנהו ובתפקידיו של הצבא הבריטי במשך החדשים האחרונים. שינויים אלה מחייבים הערכה מחודשת של מקום הצבא הזה – הן במערכת ההתגוננות של אנגליה וקיסרותה העולמית, הן בהתמודדות המזוינת האפשרית של הגדולות במעצמות.

מתוך מבט ראשון יכולה להתעורר שאלה, ואולי גם תמיהה: מדוע דוקא שינויים אחרונים אלה הם המחייבים הערכה מחודשת של צבא בריטניה כגורם משתנה במפה האסטרטגית של העולם. הלא זה כשלוש שנים ומחצה נתון הצבא הזה כולו לתמורות ארגוניות וטכניות בלתי-פוסקות, ואינטנסיביות מיוחדת של תקונים ושבירת מסורת מקובלת מצינת את השנתיים האחרונות בתולדותיו, מאז נכנס לתפקידו מיניסטר-המלחמה, בעל האמביציה הרבה ומרקז-הפעולה הגדול – הור בלישה. מה נשתנו, איפוא, תקוני האביב של 1939 מכל פרשת הריפורמות, המסגלת את אופיו של הצבא הבריטי לדרישות הזמן?

ברם, השנויים של החדשים האחרונים חרגו ממסגרת שיפורים טכניים בציוד או שיפוץ אורגניזציוני בלבד. יד המתקן נגעה בעצם יסודותיו של הצבא הבריטי, והתמורות שבמבנה באו כתוצאה הערכה חדשה בנידון עצם תפקידיו של כוח-

יבשה אנגלי לתקופה הקרובה. על כן אפשר לכוותן בשם תמורות היסטוריות-
 אולם, מה היו סיבותיה ומה היא מהותה של הערכת תפקידים חדשה זו?
 מהלך המחשבה העיקרי ב-1937-1938 ביחס לתעודותיו של הצבא האנגלי
 היה, כי צבא זה נועד, בראש וראשונה, לשמור על ארץ-המטרופולין (ע"י הדיביויות
 האנטי-מטוסיות וצבאות-החוף של חלקו הטריטוריאלי); להבטיח את דרכי-החבור
 החיוניים עם הקיסרות העולמית ועם שאר ארצות התבל ע"י חילות-המצב בבסיסים
 הימיים ובעמדות-המפתח (כגון מלטה, סינגפור וכיו"ב); ולקיים תפקידי הגנה
 חיצונית ופנימית במושבות, בשטחי החסות (והמנדטים) ובקיסרות הודו. אשר
 לשתוף-הפעולה בשעת מלחמה עם בעלי-ברית אפשריים ביבשת אירופה (קרי -
 צרפת), - לא הזכירוהו אלא במקום האחרון בשורת התפקידים. כזה היה סדר
 התעודות אשר צוינו לצבא בנאום-התקציב הידוע של לְסלי הור-בלישה בראשית
 מרס 1938. נאום אשר סָקם סָקם בהיר ומוסמך ביותר את התפיסה החדשה (און)
 של השמוש האסטרטגי בכוחות-היבשה המזוינים אשר לבריטניה.

האמת היא, כי דעות המומחים והצבור באנגליה היו מחולקות ביותר בשאלה
 אחרונה זו. ההצעות על משלוח צבא בריטי רב לצרפת עוררו זכרונות על האבדות
 העצומות (ומעוֹסות-התכלית) בקרבות סוֹמָה (1916) ופֶשְׁנָדל (1917) והיו בלתי-
 פופולריות. גברו הגעגועים לצמצום השתתפותה של אנגליה במלחמה, באם תבוא, בסגנון
 המסורת הבריטית הקלסית. הכונה היתה לרכוז המאמץ המלחמתי הכריטי בתחומי
 של צי-הים (ובהתאם לתקופה החדשה - של צי-האוויר), וכן בהפיכתה של אנגליה
 התעשייתית לבית המלאכה הצבאי המרכזי לעצמה ולבני-בריתה. תפיסה בריטית
 אסטרטגית זו הוכתרה בשם, אסטרטגיה של הסכוֹן-כוחנו. אמנם, כל החוגים
 חושבי מחשבתה הצבאית של בריטניה היו מאוחדים בהכרה, כי בימים אלה של
 אוריה צבאית אדירה, כל הפקרת קרקע צרפתי לכבוש זר מסכנת את האפשרות
 של התגוננות מוצלחת באיים הבריטיים עצמם. כסיי-אוויר גרמניים מעבר ל-תעלה-
 (לה-מנש) היו לא רק מחריבים את ערי דרום-אנגליה, אלא גם מנתקים את חברי-
 הים של בריטניה, וגוזרים עליה גדול והרעבה. אלא שקיוו, שהחזית המבוצרת של
 צרפת (קרי-מגיֵנוֹ) תעמוד בפני התקפותיו של האויב, אשר יצטרך בו בזמן להלחם
 גם נגד בעלי-בריתה של צרפת במרכז אירופה, במזרחה ודרום-מזרחה. חשבו על
 כן, כי עזרה בריטית פעילה באויר ומשלוח, לכל היותר, של דיביויות בריטיות ספורות
 (משתים עד חמש), ובעיקר - של פורמציות משורינות, - יספיקו לשם מלוי חובת
 הברית. מניעת ההתקדמות הגרמנית וקיום חזית-מערב איתנה. המפנה בהערכה
 התחיל להסתמן לאחר הסכם מינכן וביטולו, למעשה, של צבא צ'כוסלובקיה. לפי
 הסדרמולה המתהלכת - אכדו לצרפת 35 דיביויות צ'כיות. מעכשיו יכול היה צבא
 גרמניה כולו להסתער על החזית הצרפתית. באופן אבטומטי התגברה התביעה
 הצרפתית כי אנגליה, האחראית לפרשת מינכן, תמציא את הדיביויות החסרות להבטחת
 תחום-המזרח בפני פריצה - וביחוד, כשגם גבולה הספרדי (וכמובן - האיטלקי) של
 צרפת הוצג בפני סכנה ממשית.

לו היינו מחפשים הגדרה פוליטית, אפשר היה להגיד כי אנגליה נחבצה לתשלום בעד מדיניותה קצרת-הראי בצ'כיה ובספרד. אך במציאות הצבאית לא היה זה אלא סכום הדרגה הראשונה של מלחמה אירופאית מוקדמת, שנסתימה בכבוש עמדות-מסתח חשובות במרכז-אירופה (צ'כיה), ויתכן גם בדרום-מערבה (ספרד). ע"י הבלוק הגרמני-איטלקי, ע"י כך הוכנו תנאים נוחים פי-כמה בשביל התקפה ישירה על אנגליה וצרפת. שומה היתה, איפוא, על אנגליה לדאוג, לקראת הדרגה הבאה, הבלתי-אמצעית, של המלחמה האירופאית, לשנים אלה: א) כיצד להגדיל את כוחה המזוין; ב) כיצד להרחיק מעצמה את אפשרות הפגיעה הבלתי-אמצעית בשטחה, במשקה, באוכלוסייה. שני צרכים אלה הולידו את רביזיות העיקרים הצבאיים של אביב 1939.

כבוש צ'כיה ע"י הגרמנים (ורבוי המקורות הכלכליים שלרשותם) הקטין בהרבה את התקוה לכך, שגם בעתיד יוכל נשקה העיקרי של בריטניה נגד גרמניה להיות – בלוקדה ימית-משקית. התרבות כוחות-הצבא הגרמניים אשר יתפנו להתקפה נגד צרפת, והופעתה של ספרד כמעצמה צבאית מאוחדת ובלתי-ידידותית, הגדילו את הסכנה של העתקת החזית האירופאית אל חופי-אנגליה ממש, הצופים לעבר צרפת. על כן החגברה שוב הנסיה, אם לא תמיד מרצון, הרי מתוך ראית ההכרח המר, למשלוח צבא בריטי בן-מידות, שישתתף בהגנה על צרפת. מציגת היא העובדה, כי אף מתנגד ותיק לרעיון צבא-המשלוח לחזית צרפת, כסופרו הצבאי של ה"טיימס" (לידל הרט) שינה את עמדת ההתנגדות המוחלטת שלו, וכעבור זמן לא-רוב נעלמה כמעט לגמרי הפורמולה האומרת, כי כוחות-יבשה בריטיים בצרפת יוכלו להסתפק בהבטחת בסיסי-האוויר הבריטיים, שיוקמו במקרה של מלחמה על אדמת צרפת. הויכוח הרציני היחיד שנמשך בחוגים הצבאיים של אנגליה היה: מה צרכים להיות ממדיו של צבא-המשלוח, ואיזוהי הדרך שבה אפשר על צד היותר טוב להקימו ולציידו להפקידו. הריאורגניזציה המקיפה של הצבא הבריטי כולו התחילה להתגשם (לפחות – בהחלטות) בצעדי ענק, הכרעות עקרוניות בשאלות-יסוד באו בזו אחר זו, עוד לא היתה כזאת באנגליה בימי שלום. ב-8.3.1939 הכריז מיניסטר המלחמה על תמורות רציניות במבנהו ובעריכתו של הצבא הסדיר ועל בנית, כח-שדה, אקספדיציוני, המכיל את הצבא הסדיר שבמטרופולין ואת כל צבאות השדה הטריטוריאליים. כוחו הכולל צריך היה, לאחר הגשמת התכנית, להגיע ל-19 דיביזיות (6 – סדירות, 13 טריטוריאליות). את ההכרזה הזאת, פרי המצב המתוח באירופה, העריכו בכל החוגים הצבאיים והפוליטיים של אנגליה כצעד, מהפכני וכהפיכת כל החשבונות הקודמים לגבי היקפו ותעודתו של הכח המזוין הבריטי. אולם, כבר ב-29.3, בסה"כ אחרי שלושה שבועות, (ברם – שבועים לאחר כבושן המוחלט של נוהמיה ומורביה ע"י הגרמנים...) – באה הכרזת ראש הממשלה (נויל צ'מברלין) על הכפלתו של צבא-שדה הטריטוריאלי והעמדתו של זה בלבד על המספר של 26 דיביזיות, רביו של הענף האנטי-טוסי של הצבא הטריטוריאלי צריך היה, אמנם, להסתפק במסגרת צנועה יותר (7 דיביזיות – תחת 5); אולם, היות וההכפלה האמורה של

מספר הדיביזיות אשר לצבא־השדה הטריטוריאלי עתידה היתה לבוא לאחר שתגיע כל דיביזיה קיימת לכוח המספרי של הרכב־מלחמה – הרי שהגידול המספרי הכללי של הצבא הטריטוריאלי כולו צריך היה, בהתאם להכרזה זו, להיות קצת יותר מאשר כפלים: קפיצה, שלא היתה דוגמתה בתולדות הצבא הטריטוריאלי הבריטי, ואשר נפגשה בהפתעה, בתקוות – ובקצת ספקנות.

טרם הספיקה האורגניזציה הצבאית להכנס במקצת למסלול תפקידיה החדשים בניוס מאות אלפי החיילים הנוספים ואימונם, – וכבר הוטלה על כתפיה מעמסה חדשה ע"י החלטת הממשלה מ־26.4. יומים לפני גאום־הרייכסטג של היטלר, ומחוץ כונה בולטת לעצרו מצעדי התגרות חדשים, הצהיר ראש ממשלת בריטניה בבית־הנבחרים על הנהגת שירות־חובה צבאי, בצורה המפשרת של „אימון־חובה“ לתקופה של 6 חדשים בלבד, בזה סוכמה תקופה ארוכה של ויכוח, אשר הספיק להעשות היסטורי בתולדות אנגליה של 30 השנים האחרונות (מאז מסע־התעמולה לשירות־חובה שהתנהל ע"י הפילד־מרשל לורד רוברטס). בריטניה נכנסה לשלב חדש לגמרי בהתפתחותה כמעצמה צבאית.

ב־20.4, באופן מקביל וכאילו בלתי־קשור לאיסטדיות אלו של התרחבות צבאית, אך למעשה מתוך קשר פנימי מהודק ביותר אליהן, הגיעה ממשלת אנגליה להחלטה רבת־המשקל – על הקמת „מיניסטריון־לאספקה“ המיוחד לצרכי הצבא. פירושה – ראשית אותה „מוביליזציה משקית ותעשיתית“ של אנגליה, אשר עליה דובר, אמנם, הרבה בעבר, אבל רק עכשו, עם הגדול העצום בהיקף צרכיו של הצבא, נאלצה הממשלה לגשת להגשמתה. ע"י כך ניתנה דחיפה מכרעת למיליטריזציה של כל מבנה הכלכלי והטכני של מדינה אינדוסטריאלית אדירה זו.

רשימה זו של החלטות ממשלתיות מרחיקות־לכת, בפרק הזמן הקצר שבין ה־8 במרס ל־27 באפריל, עשויה לעורר רושם לא מועט. אולם, גם היא איננה כוללת עדין שורה של שינויים ותוקונים בעלי־ערך, כגון: הריפורמה של מבנה היחידות המשוריינות (ב־4 באפריל); הרחבת היקפן ותפקידיהן של „פלוגות ההגנה הלאומית“ (National Defence Companies), כאמצעי לשתוף החיילים הוותיקים בגיל גבוה בתפקידי־ההגנה; מפנה חדש בבעית הצבאות הקולוניאליים מילידי המושבות ועוד, ועוד. נוכח האופי הזה, המורכב והמקיף ביותר, של הריפורמות האחרונות – מוטב לנסות לעקוב את השפעתן הממשית של אלו על מבנהו ויכלתו של הצבא הבריטי, לפי המדורים הקבועים אשר מהם הוא מרכב – או יהיה מרכב מעכשיו. והם:

1. הצבא הסדיר;

2. הצבא הטריטוריאלי;

3. המיליציה החדשה (ילידת „חובת־האימון“ הצבאית).

2. הצבא הסדיר

השאלה העיקרית, אשר הריפורמה הראשונה ב„פרשת־האביב“ של 1939 (זו), שהוכרו עליה כבר ב־8.3.39, עור לפני כבוש בוהמיה) התאמצה לפתור אותה,

היתה: - כיצד להפיק מכסימום תועלת מהצבא הסדיר הבריטי הקטן (ביחס), בשביל מלוי תפקידים של מלחמה קונטיננטלית באירופה, אשר הוטלו עליו מפאת מחיקת ציכוסלובקיה מהמפה הצבאית?

לשם מתן תשובה כל שהיא לשאלה קשה זו הכרחי היה להשתדל ולהקטין, ככל האפשר, את הדיספרופורציה העצומה בין גודל הצבא הבריטי הסדיר ובין התפקידים האופרטיביים אשר הוצב בפניהם, - אם על ידי רבוי המספרי והגברת כוח-המחץ שלו, ואם ע"י שחרורו המכסימלי האפשרי מתפקידים אחרים. מיניסטריון המלחמה, בתחומי המסגרת הכלכלית והמדינית, שנקבעה ע"י הקבינט כולו, החליט ללכת בשתי הדרכים כאחת. מבחינה מספרית - הוצלה הרכב-השלום (כלומר - בלי תוספת הרזרביסטים, המצורפים ליחידות אחר המוביליזציה) של הצבאות בארץ המטרופולין ובמושבות (אבל - מחוץ להודו) מ-170.000 - ל-185.700. אמנם, לעומת הגדלה זאת באה הקטנתו של הצבא הבריטי (להבדיל מצבא הילידיים ההודי) שבהודו עד ל-46.942, כלומר - ב-10.000 איש, בערך. ע"י כך יורד הרבוי האמתי של הצבא הבריטי בכללו (גם צבא-המצב בהודו בכלל) ל-6.000 איש בערך. אולם, בזה מתבטאת כבר המגמה השנייה: לחזק את הצבא המוכן לפעולה באירופה ובים התיכון, ע"ח כוחות ותפקידים אחרים.

היקף צנוע זה של ההרחבה, אשר הוצעה בראשית מרס, משמש אילוסטרציה לקושי של משיכת מועמדים לשירות בצבא. ויצוין - אם רוצים לראות את כוח הצבא הבריטי לאור המציאות - כי גם בלי ההרחבה שהוצעה חסרו לצבא הבריטי בכללו, בפברואר 1939, כ-900 קצינים וכ-16.000 חיילים וסמלים (סגני-קצינים). את המספרים האלה צריך להחסיר מ-הרכב-השלום הרשמי של הצבא, אשר אושר ע"י הממשלה והפרלמנט. אמנם, הגרעון הזה באנשים היה קטן בהרבה מזה של שנת הכספים 38-1937 (1.200 קצינים ו-24.000 חיילים). את ההשתפרות בניוס טירונים יש ליחס, בעיקר, להטבת תנאי-השרות לחיילים ולקצינים בתקופתו של הור-בלישה במיניסטריון-המלחמה, למאמצי-התעמולה שלו ולמודרניזציה הכללית של הצבא. את הסכויים לגיוס-טירונים ל-1939-1940 העריכו ב-40.000. על יסוד חשוב זה צריך היה הגרעון לרדת שוב ב-50%, בערך.

(כל המספרים האמורים ניתנים כאן בלי להביא בחשבון את ההגדלה הנוספת של הצבא הסדיר, אשר בתכניותיה טפלו בראשית הקיץ, ואשר שעררה בהיקף של 15-20 אלף איש, בעיקר - על יסוד הקמת גדודים (בטליונים), "שלישיים" ו"רביעיים" בכמה מהרגימנטים הקיימים, תוספת סוללות (בטריות), ויתכן, אף ארגון דיביויה נוספת שלמה, להגברת "צבא-המשלוח". העובדה הממשית הראשונה בדרך זו היא התוספת, של גדודים שניים לשנים מהרגימנטים של משמר-המלך - הגוארדיה האירית והולשית).

ברם, כל נסיון למדוד את כוחו של צבא מודרני במספר אנשו בלבד עלול להיות שטחי ובלתי-מאצל, כי עיקר כוחו מונח ביחידותיו המאורגנות והמצוידות

לפעולות רבות-מחץ, ותכונותיו האיכותיות עלולות לקבוע את ערכו גם מחוץ לפרופורציה של היקפו המספרי. כזאת ודאי שהיתה ביסודה מחשבת המפקדה הבריטית, בקבעה קוי התפתחות לכוחות הסרים לפקודתה.

מה בטוי נתן לה הפעם?

ב-1914 עמדו באנגליה הכן, בתור, צבא משלוח, שש דיביזיות של רגלים ואחת של פרשים, הדומות בכוחן לאלו של הארצות הקונטיננטליות. מאז - פחת הצבא הבריטי במספרו. אולם, הריפורמה של דיביזיות-הרגלים, המעמידה אותה על 9 (ואולי על 10) גדודים במקום 12 לשעבר, אפשרה גם כעת לקיים באנגליה 5 דיביזיות מלאות של רגלים. הדיביזיות האלו (כמו הצבא הבריטי בכללו), הוכאו בהדרגה לרמה די גבוהה של מוטוריוזציה. כיום כל ציודן ותחמשתן, ומחצית כוח האנשים שלהן, ניתנים להעברה בבת-אחת ע"י התובלה (הטרנספורט) המוטורית העומדת לרשותן בקביעות. ע"י כך הוגדל ערכן גם בשביל פעולות-מלחמה נידות (מוביליות) וגם בתור רזרבה מהירת-הנועה לסתימת פרצות אפשריות בקו-מגיננו. התאמתן לתפקיד של "סתימת-פרצות" בחזית תוגדל ע"י הצירוף לכל אחת מהן של אחד משמונת ה"גדודים המוכניים" של מכוונת-יריה כבדות ומרגמות, (מון"קיריות") אשר שרדו בצבא הבריטי מהנסיון לארגן בצורה זו רבע (28 גדודים) מכל חיל-הרגלים. * יכלתן למלחמה אירופאית גברה במשך מחצית-השנה האחרונה גם ע"י הפיכת 5 רגימנטים של ארטילריה-שדה לרגימנטים אנטי-טנקיים, מתוך כונה ברורה לצרפם אחד-אחד לדיביזיות הסדירות. מתוך 5 דיביזיות אלו, הקיימות על אדמת אנגליה בימי שלום, עומדות 4 לרשות צבא-המשלוח. ההבדל העצום בין מספר זה לממדים של צבאות יבשת אירופה בולט לעין. לפיכך מובנת דאגתה של המפקדה הבריטית לביצור איכותי ולטיפוח סוג צבאי חדש - הצבאות המשוריינים.

הדיביזיות המשורינות (בלשון רשמית - "המוביליות") האחת שהתקימה עד כה באנגליה היתה עמוסה יחידות, אך קלת-ציוד. היא היתה מורכבת מ-3 בריגדות - אחת של "קורפוס הטנקים", ושתיים של "פרשים ממוכנים" - וכן ממספר רב של יחידות-עוזר (ארטילריה, רגלים, רגימנט של מכוניות משורינות ועוד). למעשה היו מצידות שתי הבריגדות האחרונות, וברובה הגדול - גם הבריגדה הראשונה, בטנקים קלים. לפורמציה זו חסר, איפוא, משקל הזיון הדרוש בשביל התנגשות אירופאית רצינית. החורף הוקדש המאמץ העיקרי בשטח הייצור להספקת סוג חדש של טנקים, אשר כינוהו בשם "אנית-המרוץ" ("cruiser-tank"), והדומה, למעשה, לזה שקראו לו עד כה הטנק הבינוני. ע"י כך הוגברה היכולת של היחידות המשורינות ונוצרה האפשרות האוביקטיבית להטיל עליהן תפקידים נוספים.

אולם, כדי לפלס את הדרך להתפתחות החדשה של פורמציות משורינות - היה עוד צורך לבטל כמה מעצורים ממורשת העבר. בראשית אפריל הוכרו על

* אם רק לא יועמדו הגדודים הנ"ל, לפי הגירסה האחרת, לרשותם הישרה של מפקדי הקורפוסים, בתור צבאות-קורפוס.

שיתופם של כל גדודי הפרשים הממוכנים" ושל "קורפוס הטנקים המלכותי" לענף חדש של הצבא הבריטי, אשר שמו יהיה "הקורפוס המשורין המלכותי". בעצם, לא היתה זו אלא מסקנה הכרחית מהמצב שנתהווה בענף "חיל הפרשים", לאחר שתהליך המיכון הגיע כבר כמעט לסיומו. החל משנה זו קיימים בצבא הבריטי 18 גדודים ממוכנים של פרשים (14 במטרופולין ובמושבות, ו-4 בהודו). לעומת השנים, אשר נשארו "מסויסים" (שניהם - גדוד הפרשים הראשון של המלך, וגדוד הסקוטים האפורים של המלך, השני לדרגונים - נמצאים כעת בארץ-ישראל)*. ברם, כל הרגימנטים, אשר מהם היו מורכבות הבריגדות של חיל-הפרשים הסדיר כבר מצאו את דרכם אל הדיביזיה "הננדת", וכן מוכנו, בעיקר - על יסוד המכונית המשוריינת, (להבדיל מהטנק הקל), בצירוף אחוז של אופנועים ומכוניות-משא קלות (trucks) כל הגדודים של הפרשים שמחוץ לבריגדות. הם יצורפו בשעת מלחמה אחד-אחד לדיביזיות הרגלים, ויגבירו את יכולתן לתנועה ופגיעה מהירה, ובכל זאת כל כך גדול היה כוח המסורת, שהאיחוד של חיל הטנקים וחיל הפרשים, שיונם נעשה כמעט לאינדנטי, הלך ונדחה עד כה. וגם כעת הוצא אל הפועל רק מתוך פשרות עם רגשי-המסורת והדגשה, כי זהו רק "שיתוף" ולא חס ושלום, מוניה". ע"י גישה זהירה זו משתדלים לשמור גם לעתיד על "הרוח הגדודי" ועל הכוח הנפשי של מסורת היסטורית מפוארת, שמיחסים להם חשיבות יתרה בצבא הבריטי.

מכל מקום, איחוד זה של הפורמציות המשוריינות אפשר את ההחלטה על הקמת שתי דיביזיות משוריינות, במקום האחת. ומעכשיו לא עוד תכלול כל אחת מהן שלש בריגדות משוריינות, אלא שחיים בלבד (כל אחת - בעלת 3 גדודים) יחד עם כל יחידות העזר הדרושות, שכבר הוזכרו לעיל. ע"י כך, והודות להופעת טנק כבד יותר, מטיפוס "אנית-המרוץ", תהינה לצבא הבריטי שתי פורמציות, יותר מכוונות ונחות לתנועה ולשימוש, וכן להופעה יותר מאשר בנקודה אחת של החזית, אם כי כוח-המחץ שלהן שות לזה של הדיביזיה הננדת (המובילית) האחת לשעבר. יצוין כאן, כי לשם הגברת יכולתן של דיביזיות אלו, הן בהתקפה והן בתפיסה ממשית של שטחים נכבשים, הוגשמה המוטוריוזיה שלמה של שני הרגימנטים של "רובאים" שבצבא הבריטי. אלה הקרואים כרגיל, "ירוקי-המקטורן" (Green-jackets), הלא הם - Rifle Brigade ו-Royal Rifle Corps. 4 הגדודים האלה, המצוידים בשלמותם במכוניות-משא קלות מהירות-תנועה, משלימים את הרכבן של הדיביזיות המשוריינות. מהראוי להזכיר כאן, כי לע"ע רק הוחלט על הקמת הדיביזיה המשוריינת השניה ותהליך הקמתה וציודה ידרש זמן לא-מועט - יתכן, עד סוף השנה הזאת. על יסוד העובדות האלו נתאפשרה הודעתו של מיניסטר-המלחמה כי, צבא-המשלוח* הבריטי יכלול שש דיביזיות של הצבא הסדיר: 4 - של רגלים, ו-2 משוריינות. תכנית זו של "צבא-המשלוח" כללה גם שלש-עשרה דיביזיות של

* הדברים מכוונים כמובן, לצבא "השורה" בלבד, כי בחיל-המשמר של המלך נותרו עוד שני גדודים של פרשים, לתפקידי המאורה בעיקר.

צבא טריטוריאלי - 9 של רגלים, 3 - ממונעות, 1 - משורינת (על אלה - ראה להלן). כלומר, בסיה בשביל צבא המשלוח - 13 דיביויות של רגלים, 3 דיביויות ממונעות, ו 3 - משורינות. הודעה זו על צבא-משלוח (או בלשון החקופה האחרונה - כוח-שדה) בן 19 דיביויות, אם כי בעצם רק סך-מה את הקיים - עוררה הדים רבים: מתוכה נראתה האפשרות המחודשת של הופעת אנגליה בתור גורם ממשי בזירת מלחמה אירופאית. הורגש ההבדל לטובה בהיקפו של כוח זה בהשוואה ל צבא-המשלוח הבריטי ב-1914, אשר כלל שבע דיביויות להלכה, והצטמצם ב-5 בשלבו הראשון. אולם, נתעוררו גם ספיקות מרובים, לגבי ציודו ההולם, ובעיקר - אימונו המושלם, של החלק הטריטוריאלי ב-כוח-השדה המוצע.

בהזדמנות זו כדאי, אולי, להעיר כי בעיות מעין אלו של אימון ושל ציוד - עמדו ועומדות, אם כי בהיקף ואופי שונים, גם בפני הצבא הסדיר עצמו. מחצית-השנה האחרונה העידה על התקדמות עצומה בציודו של הצבא הבריטי, אם באוגוסט 1938 עוד רבים היו הגזודים אשר המקלע (מכונת-היריה הקלה) החדש ("ברן") היה מצוי בהם רק בתורת דוגמא - שנים, ארבעה או חמשה, - הרי בינואר - מרס 1939 הגיעו כולם למכסתם המלאה: כ 50 מקלע לבטליון. החל מפברואר חלה גם השתפרות בהספקת הטנקים הדרושים (ביחוד-הקלים), בארטילריה חלו לא רק שינויים אורגניזציוניים-טקטיים, אלא גם חידוש מרחיק-לכת כסוגי התותחים וההוביצרים (Howitzers). וידועה ההתקדמות, אם כי באיחור, בייצור תותחים אנטי-אוויריים "בינוניים" ובני 3.7 אינץ' (להבדיל מהקלים ביותר, המפגרים עדיין). אולם דוקא התחדשות זו של הציוד גרמה גם לקשיים נוספים באימון.

קודם כל התעוררה שאלת הרזרביסטים.

הרזרבה של הצבא הסדיר, המורכב ברובו הגדול מחילים אשר שרתו את שבע שנותיהם בשורות הצבא, תמנה השנה 139,000 איש. בלעדיה לא יתכן מלוי הפרצים ביחידות בתקופה הראשונה של המלחמה. אולם, אנשי הרזרבה טרם אומנו בכלי-הנשק החדשים, וזה גורע מתועלתם המידית. השנה ישתמשו בזכות החוקית לקרוא חלק מהם לאימון נוסף של שבועים. מספרם של מתאמנים אלה יהיה השנה - 1,000 קצינים ו-16,000 חייל.

מתבקשת, כאילו, המסקנה, שמספר זה דוקא של אנשים נדרש להתאמנות הנוספת, באשר הוא חופף בדיוק את המספר החסר עדין בצבא הסדיר כדי "הרכב" השלום המלא שלו, אך יתכן גם כן, כי החשבון מבוסס על צרכי האימון וההדרכה של אנשיה-מיליציה החדשה.

אולם, לא רק אימונם של הרזרביסטים העסיק הרבה את מפקדת הצבא. גם החיילים שבשירות האקטיבי היו זקוקים לאימון מהיר בשימוש כלי-הנשק החדשים - וביחוד הטירונים, אשר בגלל רבוי ההתנדבות לצבא, האחו שלהם גדול יותר השנה. על כן - ניתנו בפברואר הוראות להמעיט בדרגות הראשונות של האימון בלימוד הטכני של הנשק, להקדים לכל את היכולת הממשית להשתמש בו בקליעה.

ולוּרוּ את ההדרכה הטקטית. אין ספק, שהשינויים הרדיקליים האלה בתהליך האימוּן, שנעשו מחויבי המציאות מפאת החששות לאפשרות של מלחמה בקרוב, הוכנסו גם מתוך התחשבות בצורך הגדול עוד יותר בשיטת הדרכת טירונים פשוטה ומהירה ככל האפשר בצבא הטריטוריאלי. כאן צריך לציין גם את הריפורמה של תרגילי הסדר הבריטיים, אשר העמדו על סדר של "שלשות", המתאים למבנה החדש של חיל־הרגלים (שלש כתות במחלקה, שלש מחלקות בפלוגה), והניחן ללימוד קל ומהיר.

הריאורגניזציה היסודית של מוסדות הינוך הקצינים, והקמתם של מוסדות חדשים להכשרה נוספת בשביל קצינים בדרגות התיכוניות (מפקדי פלוגות) משלימות את שורת האמצעים העיקריים אשר אחזו בהם כדי להבטיח את כושר האימוּן והפעולה של הצבא בתנאים החדשים.

כאן כדאי לציין, באיזה מחיר הצליחה המפקדה הבריטית לרכו את הכוחות ההכרחיים של צבא סדיר בשביל תכניתה רבת־הרושם של הגברת, כוחות־השדה, צרכי ההגנה האיספריאליים לא פחתו אלא גדלו בזמן האחרון, וחייבו את הגברת חילות־המצב בכמה נקודות מפתח שמעבר לים, מחוץ להודו. בגלל זה היה הכרח להעביר למקומות אלה גם מספר יחידות בריטיות. כך מפאת הצורך בהעברת יחידות נוספות לארץ־ישראל לא רק, נבלעו 4 הגדודים של רגלים וגדוד הפרשים אשר נלקחו מהודו, אלא נדרש גם משלוח, זמני של עוד 7 גדודים בריטיים מהמטרופולין. חסכוּן־מה הושג (ועוד יושג) ע"י הקמת יחידות ילידי־המקום. גדלן של אלה בנמלים ובמבצרים השונים היה עד כה 3.766 כעת מספרן הוא בין 9.500 ל־10.000. התוספות העיקריות הן של בני־מלטה, של מלאיים והודים בסינגפור, של סינים והודים בהונג־קונג, של בני־צ'ילון (בפעם הראשונה), ויתכן, גם של בני־קפריסין, ובוה טרם גדלתה הרשימה.

לאור זה, הרי הסיכום של כוח־הקרב הבריטי, המוכן לפעולה מהירה פחות או יותר מעבר־לים, ומחוץ לצבא־המצב בהודו, צריך היה להיות:

1. כוח־השדה בארץ־המטרופולין, 19 דיביויות.
2. הרזרבה של המזרח־התיכון (כארץ־ישראל), שתי דיביויות, בנות 8 גדודים כל אחת.
3. דיביויה, מובילית במצרים.
4. בריגדות בריטיות של חיל־המצב בניברלטר, במלטה, בסינגפור ובמזרח הרחוק.

היקף זה של כוחות־קרב בריטיים שונה בהרבה ע"י השינויים המכריעים בחלקם הטריטוריאלי, שחלו במשך החדשים אפרייל־יוני ש.ז.

3. הצבא הטריטוריאלי

בשנות 1937-1938 הסתעף למעשה הצבא הטריטוריאלי הבריטי לשני צבאות, בעלי פונקציות שונות. הסתעפות זו נגרמה, בראש וראשונה, ע"י ההכרח בסוג־

הגנה חדש, - הגנה בפני התקפות אויר. בזו אחר זו הוקמו דיביוזות אנטי-מטוסיות, תחילה על חשבון 14 הדיביוזות של הצבא הטריטוריאלי, מורשת העברי-בסוף 1938 התברר כי אין לפתח את הכוח האנטי-מטוסי החדש כדי הממדים הדרושים, וכן אין לשמור על יכולת מספקת של הדיביוזות הרגילות, מבלי רישורמה יסודית והפרדה ברורה. מאז הוחלט על ארגון 13 דיביוזות השדה, אשר נכללו אח"כ בתוך צבא-המשלוח, ומאידך גיסא - על הקמת קורפוס שלם להגנה אנטי-מטוסית, בעל 5 דיביוזות.

החשבון האסטרטגי החדש של כוחות הצבא הבריטי, שנערך במרס 1939, לא חייב שנויים עקרוניים לגבי הכוח הטריטוריאלי האנטי-מטוסי. ענף חדש זה של הצבא המיליציוני, שכל עצמו לא היה אלא פרי "מהפכה" אסטרטגית-אורגניזציונית באביב - סתיו 1938, עברה עליו תקופה של גידול סוער, וטרם הורגש הצורך בתמורות עקרוניות נוספות. אמנם, החלט על רבוי הדיביוזות שלו מ-5 ל-7, גידול זה יצרין, לפי הערכת מיניסטרוין-המלחמה, רבוי מספר הסוללות יותר מאשר ב-50% - ויתכן כי עד 100% יגיע הרבוי, כלומר עד כדי הכפלת הכוח הממשי. אולם הבעיה העיקרית של כוח זה במשך השנה האחרונה (וגם - עכשו) היתה כיצד לספק לו את ציודו בתותחים אנטי-מטוסיים מודרניים, בזרקורים ועוד, במידה המאפשרת התגוננות אפקטיבית בפני התקפות האויב.

ברם, לרגלי אקטואליות המלחמה ולרגלי הנסיון שנרכש בשעת המוביליזציה של ספטמבר 1938, (כאשר היחידות האנטי-מטוסיות של הצבא הטריטוריאלי היו, בפעם הראשונה בתולדות הצבא הבריטי, הראשונות - והיחידות - אשר נקראו "אל הדגל"), - החריפה גם השאלה בדבר "עובדים קבועים", שעליו להמצא תמיד ליד תותחי הסוללות האנטי-מטוסיות. כאן התבלטה סתירה ידועה בין האופי המיליציוני של יחידות טריטוריאליות אלו, שאנשיהן חיים בימי שלום חיי אורחים שקטים, לבין האפשרות החדשה של התקפה אוירית אויבת פתאומית, אפילו ללא הכרות-מלחמה קודמת. תחילה ניסו למלא את החסר ע"י הגדלת מספרם של אנשי-הצבא הסדירים (המקצועיים) העובדים ליד כל סוללה כזאת. אולם פתרון יותר רדיקלי ניתן רק בזמן האחרון, כאשר נתקבל בבית-הנבחרים "חוק כוחות המלואים וכוחות העזר" (Reserve and Auxiliary Forces Act), אשר אפשר לממשלה לקרוא אל הדגל את אנשי הרזרבות ואת חיילי הצבא הטריטוריאלי לא רק בפרוץ מלחמה, או אגב הכרזה מרעשה של מצב-חירום, אלא בכל זמן שיידרשו. לפי הסדר שנבקע - כונס כבר הרבע הראשון של הרכב הדיביוזות האנטי-אויריות לחודש של אימון אינטנסיבי, ואחריו - יגיע התור לאימון שכזה לכל אחד משלושת-הרבעים הנותרים, כל אחד מאנשי הסוללות מקבל אימון-שבועיים בתותחנות וקליעה במתנות מיוחדים, ושבועיים נוספים - ליד הסוללות עצמן (הנמצאות כרגיל בתוך הערים הגדולות או בקרבתן). הגדודים של הזרקורים מקבלים את אימונם בעיקר במחנות.

מרכז הכובד של התמורות האחרונות הוא ב"כוח-השדה" הטריטוריאלי. ארגונו מחדש על יסוד 13 דיביוזות שהוחלט עליו בנובמבר 1938, חייב

הפכה גמורה באימון, בציד ובארגון כאחד. אפילו 9 הדיביויות, אשר שמרו על השם הרגיל "דיביויות-רגלים", נתבעו, למעשה, לשנות שינוי גמור את כל צורתן. לא רק במספר יחידותיהן, אשר אף הוא, כמו בצבא הסדיר, צומצם (ביחס לגדודים של חיל הרגלים) מ-12 עד 9, אלא גם בכל זיוון ותכליתן. בולטים השינויים ביחס לשלש הדיביויות ה"ממונעות", שהן מהוות, בדרך כלל, הזיוון חדש בצבא הבריטי. דיביויות חדשות וקטנות אלו, (בנות שתי בריגדות בסיס, של 3 גדודים כל אחת), "מונעו" לפחות במדה השווה לזו של הצבא הסדיר, והן מכילות, כל אחת, גדוד נוסף אחד מסוג חדש. לגמרי - גדוד של צבא-אופנוע. גדודים אלה מצוידים, בעיקר, באופנוע עם "סירה", הנושא 3 אנשים ומקלע אחד מטיפוס "ברן". כל זה מקנה לדיביויה הממונעת מהירות-תנועה רבה עד לשדה הקרב. חוסר השריון, (פרט ליחידה של מכוניות משורינות שיכולים לצרף אליה ולמחלקות של "מסיעי-ברן"), מקרב את אופי היחידה בקרב עצמו לזה של דיביויות רגלים רגילה.

לעומת זאת, הרי הדיביויה המשוריינת הטריטוריאליה, אשר לפי הרכבה צריכה להיות פחות או יותר דומה לאחיותיה הסדירות, תבנה בעיקר על יסוד הטנקים. אלא שערכה בראשית המלחמה נעשה פחות ודאי לא רק מפאת הקשיים האוביקטיביים לאמן אימון מקצועי כל כך את אנשי-הצבא המיליציוני, כי אם גם בגלל העובדה, שהדיביויה הזאת בתור אורגניזציה קבועה, אינה קיימת משום-מה בימי השלום, ואימפרוביזציה רבה תדרש לאחר פרוץ המלחמה כדי להקים את מנגנונה האדמיניסטרטיבי והפיקודי, אשר ילכד ויכון את יחידותיה, שאינן מחוברות בימי שלום.

הסיכבה, החל מנובמבר 1938, היתה, כי את הצבא הטריטוריאלי מעמידים על אותו הבסיס ממש של ציד וזיוון, כמו את הצבא הסדיר. אולם האמת ניתנה להאמר, כי לא היתה (וגם אינה) בסיסמה זו מידה מלאה של אמת. בזיון חיל הרגלים המגמה אמנם היא כזאת. (על המציאות - עוד ידובר להלן). ברם, המוביליות של הפורמציות הטריטוריאליות עתידה, כנראה, לפגור גם בעתיד. מידת ה"מינוע" של תשע דיביויות הרגלים היא קטנה יותר, בעצם, בולטת בענין זה האוריאנטציה האחרת לגביהן כבר מתוך העובדה, כי את תפקיד חיל-הפרשים הדיביוני ממלאים בהן לא יחידות של מכוניות משורינות או טנקים קלים, אלא גדודים "מסויימים" של פרשים טריטוריאליים. בכלל, כל הגדודים של חיל-הפרשים זה "ניצלו" מגזירת המיכון - מה שעורר הדיספוק ברבים מגדודים מחוזיים אלה, חדורי המסורת הצבאית-האמזיצונית והחברתית של עדיפות האיש הרוכב, והלוחם הרוכב בכלל. היות ומספר הגדודים של חיל-הפרשים הטריטוריאלי הוא 15 - נותרו, מחוץ ל-9 גדודי הפרשים הדיביוניים, עוד 6 גדודים, אשר מהם הוקמו שתי בריגדות-פרשים בלתי-תלויות, היחידות בצבא הבריטי עכשו.

מבחינות אחרות (כגון-צירוף גדודים אנטי-טנקיים, יחידות אנטי-מטוסיות, "מינוע" התובלה באספקה) - חושינה דיביויות הרגלים האלו לצבא הסדיר,

ובמדה זו תהינה ראויות להכלל, כגורמים של ממש, ב"כוח-השדה" האקספדיציוני בעתיד. ברם, כשאנו מדברים על "כוח-השדה" הטריטוריאלי חשוב לעמוד לא רק על הרכבו המדויק ועל מידת נכונותו לפעולה. בשביל לשמור על הפרספקטיבה הנכונה מהראוי לזכור כי עצם המושג של צבא טריטוריאלי בתור כוח אקספדיציוני הוא סטיה מוחלטת מיסודותיו של צבא זה בראשיתו. הצבא הטריטוריאלי לא נוצר ע"י לורד הולדיין לפני 30 שנה אלא כדי לשמש כוח-הגנה מקומי בשביל בריטניה, אשר ישחרר את מרבית הצבא הסדיר בשביל פעולות מעבר-לים. כיום, רק האגף האנטי-מטוסי (ואף הוא - בשנוי דמוח) נשאר נאמן לתפקידו הראשוני של צבא טריטוריאלי - הגנת הטריטוריה של המטרופולין. הפיכתו של עיקר הצבא הטריטוריאלי לכוח אקספדיציוני - היא ההופכת את ממדיה של בריטניה כמעצמה צבאית בעלת אופקים אירופאיים-קונטיננטליים.

עוד הצבא הטריטוריאלי עומד במאמציו לסגל את עצמו לתנאים הטכניים הארגוניים החדשים, עוד הוא עסוק ב"עיכול" רבבות טירוני שנספחו אליו במחצית השנה - סתו 1938 - חורף 1939 - וכבר באה הכרזת ראש-הממשלה (בסוף מרס) על הכפלת מספריו ביחידות "כוח-השדה" שלו. למעשה - היתה זאת יותר מהכפלה, כי מ"הרכב-השלום" של "כוח-השדה" הזה (130,000) צריך היה להגדילו עד כדי "הרכב-המלחמה" - 170,000 איש. ורק אחרי זה צריכות היו להתארגן היחידות השניות - על כל גדוד (בטליון) או רגימנט טריטוריאלי קיים - עוד אחד כמותו. מהן תתהינה הדיביזיות השניות, בכל מחוז ומחוז. שגם הן, בכללותן, תעמודנה על 170,000 איש. כלומר, תפקיד ההתרחבות שהוצג במלואו היה: מ-130,000 ל-340,000.

עם כל המפתיע שב"קפיצה" פתאומית זו - הצדיקה אותה ההתפתחות המספרית מאז. וזה - למרות ההודעה (בסוף אפריל) על הנהגת "אימון-החובה" לצעירים. באפריל ביתוד וגם במאי, היו מספרי ההתנדבות לצבא הטריטוריאלי - ללא תקדים, ובי 9 ביוני הגיע מספר המתנדבים החדשים למן ה-1 באפריל (ל"כוח-השדה" בלבד) ל-152,920 חיילים וקצינים. ע"י כך הושלמו כל הדיביזיות "הראשונות" של כוח-השדה הטריטוריאלי, והושגו שני שלישים של כוח האנשים הדרוש בשביל הדיביזיות השניות. הקצב הואט בזמן האחרון, אולם, כנראה, בסוף הקיץ יושלם עיצוב היחידות. ישנם, אמנם, פיגורים מכבידים במחוזות מסוימים, ודיספרופורציות (לעומת הדרוש) מענינות בפנית המועמדים לגדודים ולסוגי-צבא שונים.

סופולריות ביותר הן היחידות הממונעות, על סוגיהן השונים, וכמובן - גם הגדודים שיש להם מסורת היסטורית מפורסמת ומעמד חברתי מכובד. פרט מענין הוא, כי הכוחות האנטי-מטוסיים, אשר כוח-משיכתם בעבר היה קטן מאד, נעשו במחצית-השנה האחרונה מתחרה רציני ל"כוח-השדה" כמחוז-הפך למתנדבים. גרמה לזה הכרת האחריות להגנת ה"בית" העומד בפני סכנות, אך גם מעוט-הרצון ללכת עם כוח-השדה, למלחמות שמעבר לים, כעת מפנים את כל המועמדים שלמטה מגיל 27 ליחידות של שדה בלבד.

תאורן של הבעיות הארגוניות והלימודיות, אשר בהן נתקל הצבא הטריטוריאלי בהתפשטותו ללא-דוגמה זאת מחייב מאמר מיוחד. אבל גם כאן אין אפשרות לעבור בשתיקה על הדעות השונות הרווחות בשאלת הזמן של סידור ואימון נוספים, שידרש לצבא זה לאחר פרוץ מלחמה. באורכה של תקופה זו תלויה האפשרות של משלוח „כוח-השדה“, בהיקפו המלא, לתעודתו אל מעבר לים.

בני-סמך שונים מעריכים את הזמן, שיידרש בשביל הכשרה צבאית מלאה ליחידות הצבא הטריטוריאלי לאחר התגייסותן, אל הדגל, הערכה שונה: - מששה שבועות ועד 6 חדשים. הודעת הור-בלישה, (על 13 הדיביזיות „הראשונות“), היתה, שהן תשלחנה לחזית אירופאית, במועדים שונים ולפי תכנית מודרנת. בכירור יותר מאוחר גילה, כי כל המשלוח עתיד להעשות תוך מסגרת של 6 חדשים. מתעורר מאליו הרעיון, כי דוקא הדיביזיה „המשורינת“ הטריטוריאליית היתה בודאי הנחוצה ביותר למשלוח בתור הראשון לחזית הצרפתית...

העיכובים העלולים לחול בהתרכזותו של „כוח-השדה“ בירת-המלחמה האירופאית גורעים הרבה מערכו האסטרטגי. מבלי לדבר כבר על הדיביזיות „השניות“ (אשר הרכבן „סירוני“ יותר מוכרח לדחות את הופעתן בשדה המלחמה למועדים עוד יותר מאוחרים), הרי אפילו עצם המושג של „כוח-שדה“ בן 19 דיביזיות (ולא של 32, כאשר יכול היה להיות ביתר עם הדיביזיות „השניות“) יהיה בלתי-ממשי במקצת לגבי צבא-צרפת, ביחוד אם הלז יותקף התקפה קשה ביותר דוקא בימים ובשבועות הראשונים של המלחמה, ואז תדרש לו העזרה המלאה כדי לשמור על ביצורי-הגבול המזרחי. והרי הביצורים הללו הם, מבחינה אסטרטגית-הגנתית, ולא רק אמוציונלית-סיסמתית בלבד, גם ביצורי-גבולה של אנגליה עצמה. נכונותם והופעתם מהירה של „הטריטוריאליים“ קובעים את ערכו של „כוח-שדה“ אנגלי גדול בתור חזיון צבאי ריאלי. אין פלא, כי בנקודה זו רוכזו מאמצים רבים, מדיינים גם בהצעת סופרו הצבאי של ה„טיימס“, לכנס את הטריטוריאליים בקיץ זה לחודש שלם של מחנה-אימון, במקום השבועיים הרגילים. אין ספק, כי זהו אחד האמצעים המקרבים את הצבא הטריטוריאלי לפעולה מהירה בשעת הצורך. אך אין כל בטחון בכך, כי המנגנון הלימודי והארגוני של צבא-בריטניה, העמוס כבר בלאו הכי ע"י תפקידים בלתי-רגילים, יוכל לקבל עליו גם את התפקיד הנוסף הזה. אין לסיים את הדיבור על מצבו של הצבא הטריטוריאלי בשעה זו, מבלי להוסיף כמה מלים על מצב זיונו בדרגה הנוכחית, לאחר ההתרחכות החדשה הגדולה.

הקפיצה המספרית, בהעדר רזרבות גדולות של נשק מוחסן, היתה מוכרחה לגרום קשיים, במשך כמה זמן חסרו רובים להרבה יחידות „שניות“. הדבר נבע כנראה, לא מתוך כך שבאנגליה לא היו רובים במספר הדרוש, אלא מהעדר כמה סידורים מקומיים, ועכשו, כפי שידוע, תוקן הדבר, לעומת זאת מורגש כעת ביותר מחסור בכלי-נשק חדישים, שטרם הספיקו לאגרום אגירה מוקדמת כל עיקר, מקלעי „ברן“

חסרו באביב לא רק לעומת המכסה המלאה ליחידה (52 לגדוד), אלא אפילו כדי צרכי אימון, וזה עיכב באופן רציני את מהלך האימון. עם זה – כדאי לזכור כי המקלע הישן מטיפוס „לואיס“ מצוי במספרים לא קטנים לרשותן של היחידות הטריטוריאליות – עד אשר תקבלנה את הזיון החדש. בתהליך האימון הורגשו גם העיכובים בהמצאת „מסיעי-הבנקנים“ – כלי רכב מנועיים מהירים, נמוכים ומשוריינים למחצה, הממלאים תפקיד חשוב מאד, בהובילן חלק ממכונות היריה של גדודי-הרגלים לעמדות-הקרב שבתוך איזור-האש של האויב. זהו כיום חלק-זיון המיוחד לחיל-הרגלים הבריטי, והמוסיף הרבה לכוחו.

קצב הרבוי של יחידות הצבא היה כה מהיר עד אשר הוכרחו הגדודים הממונעים ה„שניים“, וה„שניים“ של מכונות-היריה, שצריכים להיות את „בריגדת“ הסיוע“ של הדיביזיה המשוריינת הטריטוריאליה השניה – לדחות את מחנות האימון שלהם עד לאחר סיום המחנות של היחידות ה„ראשונות“, שאם לא כן יחסר להם לגמרי-הציוד לאימון. אך גם ביחידות המאושרות יותר יספיקו מכוניות-המשא הקלות של חיילים, האופנועים הצבאיים, ה„ברנלים“, הרובים האנטי-טנקיים והמרגמות – רק במדה הדרושה בשביל תפקידי-אימון. לפי הידיעות האחרונות צריך ציוד-אימון מלא זה להתבטא ב־12 מקלעי-„ברן“ לגדוד „ראשון“, וב־8 – ל„שני“, מכל זה מתברר עוד יותר ההכרח של מאמץ אינדוסטריאלי נוסף, ללא-תקדים בימי שלום בחיי החרושת הבריטית.

מה גדול המאמץ לשחרר את כל הכוחות המתאימים בשביל משלוח „כוח-שדה“ אל מעבר לים – מעידה ההחלטה על הרחבתן הגדולה של „פלוגות ההגנה הלאומית“ (National Defence Companies). פלוגות אלו, אשר עד לזמן האחרון כללו 6,500 איש, מורכבות מחיילים וקצינים, שלפי גילם יצאו כבר לגמרי מגיל השירות האקטיבי, אפילו ברורבה. הן מיועדות לשמירת מוסדות ונקודות חשובות (גשרים, תחנות-רכבת, תחנות-כוח, בריכות נפט וכיו"ב) בארץ המטרופולין בזמן מלחמה, ותפקידן העיקרי – לשחרר את החייל הצעיר, הסדיר או הטריטוריאלי, לשם תעודתו הישרה – לסעולות בחזית.

4. המיליציה

יתכן, כי הריפורמה המרחיקה-לכת ביותר מכל היבול העשיר של אביב 1939, – הנהגת „חובת-אימון“ צבאית בימי שלום, – תזכה כאן לתיאור הקצר ביותר. מסגרת המאמר הזה אינה מכוונת לניתוח התפתחות המושגים הצבוריים של האנגלים בעניני הגנת המדינה, ושלוכה המעשי של המיליציה לתוך מערכת הצבא הבריטי – טרם הספיק להתברר במידה הדרושה. רק הנסיון של השנה הקרובה עשוי להבהירו לנו יותר. כעת אפשר לציין רק ציונים קצרים – ולהביע סברות מספר לגבי התוצאה הכללית של הצעד החדש.

עם כל ערכה המהפכני מבחינה עקרונית, הרי התחוקה החדשה לא תשנה בבת-אחת את פני מערכת-המלחמה הבריטית, 310,000 הוא מספר הגברים

בבריטניה הגדולה בגיל בין 20 ו-21, שאפשר לגייסם השנה לתקופת 6 חודשים של אימון צבאי. אולם, לדגלי גורמים שונים מעריכים את מספרם של אלה אשר יקראו למעשה, רק ב-200,000. יש לציין כי מבחינה מספרית אין שנה זו שנה תקינה. ב-1918-1919 היתה הילודה מושפעת עדין מתנאי המלחמה, ומספר האנשים, אשר יגיעו לגיל האימון הצבאי ב-1940 וב-1941 – יהיה גדול בהרבה מזה של 1939. את התנובה המשוערת של שלושת השנים (זוהי תקופת תקפו הנוכחי של החוק החדש) אפשר להעריך כקרובה לשלושת רבעי מיליון.

200,000 האיש של 1939 לא ייקראו לאימון בבת-אחת. הדבר יעשה בארבעה גיוסים, כל אחד – של 50,000 איש בערך. הראשון – ביולי, השני – בספטמבר. מארבעת הגיוסים של השנה ילכו, כנראה, לכוח-האוויר כ-6,000 איש מכל גיוס, ולצד-הים – מ-6,000 עד 7,000 במשך השנה. מהיקף – פחות מחצי בכל גיוס יאומנו לצרכי „כוח-השדה“, אלה מהם (הרוב), אשר יצורפו אל חי-ההרגלים, יבלו את החדשים הראשונים בתוך פלוגה מיוחדת בתחנת-האימון (Depot) של אחד הרגימנטים הסדירים של חיל הרגלים. כעבור החדשים האלה (של אימון אלמנטרי ביותר והכשרה פיסית כללית), יפנו את מקומם בתחנות האימון לפלוגה חדשה (מהגיוס השני, השלישי, הרביעי). את החדש השלישי והרביעי יבלו בתוך פלוגת-מיליציה מיוחדת, המצורפת אל הגדוד של רגימנט זה הנמצא בארץ-המטרופולין*. זאת תהיה תקופת ההדרכה בשורות המחלקה והפלוגה ובאימון טקטי אלמנטרי. במשך שני החדשים האחרונים יעבדו המיליציונרים בתוך הפלוגות הרגילות של הגדוד, כי לאחר שסיגלו להם את הידיעה ההכרחית והתרגלו לאוירת הצבא – אפשר לקוות שחדשים אחרונים אלה יקנו להם את ה-„ליטשי“ האחרון, בתקופה זו תנתן להם גם ההכשרה המסתעפת לתפקידי מקצוע והתמחות, המרובים כל כך ביחידה של צבא חדיש. אנשי חיל-התותחנים יב'ו חלק יותר גדול מזמן שירותם בתוך תחנות האימון המוקדם. אנשי הפורמציות ומשורינות (אלפים לשנה) יבלו בהן את כל ששת החדשים (בהתאם לאופיה המרכב של ההכשרה).

יצוין, כי במשך החדשים הראשונים תעשה בחירה מדוקדקת של המוכשרים ביותר מבין אנשי-המיליציה, ואלה ישלחו, למשך החדשים האחרונים, ל-„אגף של מפקדי-כתות“ שליד ה-„ית-ספר צבאי“, את אלה, שקבלו הכנה מוקדמת ב-„קורפוס להכשרת קצינים“ בבת-י-ספר ואוניברסיטאות – ודאי שיעדיפו בהזדמנות זו, בכל גיוס חלק ניכר מאד של המתגייסים, (עד 18,000 איש בגיוס הראשון), יסופחו אל חיל-ההגנה האנטי-מטוסי. להם ינתן אימון מוקדם של 3 חודשים. מתוך האינפורמציה המצויה קלזה עדין לקבוע בודאות, אם למשך שלושת החדשים האחרונים של כל גיוס כזה הם ישלחו אל הגדודים החדשים של תותחים וזרקורים אנטי-מטוסיים העומדים בארגונם, או שהם יחליפו (ודבר זה מתקבל יותר על הדעת) את ההרכב ה-„טריטוריאלי“ של היחידות האנטי-מטוסיות שנקראו

* בהתאם לאורגניזציה של הצבא הבריטי, אשר למיה אחד משני הגדודים של רגימנט-הרגלים נמצא חמיר מעבר-לים.

אל הדגל בארבע משמרות בנות 22.000 איש, לתקופת חודש אחד כל משמרת לשרות רצוף ביחידת א.מ.מ. במקרה זה, החל מאוקטובר, (כאשר יסתים שירותה של המשמרת הטריטוריאלית הרביעית והאחרונה), תובטח שוב העמידה המתמדת על המשמר של כל הפורמציות האנטי-מטוסיות, כשהן מקימות למעשה ע"י כוח של 20% בערך מהרכב הפעולה הקבוע שלהן. בדרך זו יכולה להפתר הבעיה הקשה של הגנה א.מ.מ. מתמדת, (ראה לעיל, על הכוח הא.מ.מ. בפרק על הצבא הטריטוריאלי).

כל אנשי המיליציה אשר יסיימו את חוק-אימונם - תעמוד לפניהם הברירה: או הרשמה ברזרבה של הצבא הסדיר, או הצטרפות אל שורות הצבא הטריטוריאלי. קשה לנבא איזו נטיה תהא גוברת, ביחוד - לאחר שכבר נתברר דברי המתנבאים כי יעלה על המידה מספר המבקשים לעשות את ימי-אימונם בתור אנשי-מיליציה בצי או בכוחות האוירי. מכל מקום, הן ע"י רבוי הרזרבה העומדת לרשות הצבא הבריטי (ואת היתה תמיד נקודתו החלשה לעומת צבאות אירופה הקונטיננטלית), והן בדרך של חיזוק היסוד המאומן בתוך הצבא הטריטוריאלי, עתידים אנשי המיליציה החדשים לשנות שינוי מכריע את היקף כוחה המזוין של אנגליה בכל מלחמת-יבשה. אלא שהשינוי הזה יבוא בהדרגה.

מתוך הפרקים האלה, המכילים רק תיאור קצר וסכימטי ביותר של הריאורגניזציה הצבאית הבריטית, נשקף המאמץ העצום אשר הושקע בנסיון להקנות, כאילו בקפיצה, לעם האנגלי כוח צבאי הדומה לזה שנצטבר בארצות יבשת אירופה כפרי התפתחות ארוכה. רבנות קצינים וסגני-קצינים לשעבר נחגיסו, בשכר או בהתנדבות, לעבודת ההדרכה - וביניהם נַסְרָגִים של מלחמת דרום אפריקה, בכל קצוות אנגליה מחפשים חיפוש קדחתני אולמות בשביל אימון הטירונים, דירות למטותיהן של היחידות החדשות. לע"ע משתמשים בכתי-ספר, באולמות צבוריים שבכפרים, וכיו"ב, ובינתים בונים צריפים. חסרים מדים - ועל תעשית הטכסטיל הוטלו תפקידים חדשים, נקבע ועד מיוחד, הוזמנו מליונים מדים - ומקוים, כי במחנות הקיץ יקבלו הטריטוריאליים החדשים כל אחד חליפת-מדים.

נוכח תמונה זו של תכונה קדחתנית, נוכח תפקידי האספקה העצומים, שהוטלו כעת לא רק על שכמה של התעשייה הצבאית בלבד (וכיום מקיף מושג התעשייה הצבאית כמעט את כל ענפי החרושת המסלורגית, המכנית והחמימה), אלא גם על כלל מפעלי הייצור שבמדינה - נעשית מובנת ביותר ההחלטה של-ממשלת בריטניה להקים, סוף סוף, לאחר סירובים רבים, את המיניסטריון המיוחד לאספקה. תפקידו של המיניסטריון הזה - נוסף על גיוס כל המשק האנגלי למלוי צרכיה של התכונות צבאית - הוא רחב כל כך, שמחייב הערכה יסודית ומקפת. יצוין כאן רק, כי למיניסטריון זה, העומד רק לגשת לפעולתו, הוענקו סמכויות רחבות ביותר של פיקוח וכפייה ביחס לתעשייה, שאין דוגמתם בתולדות

אנגליה בימי שלום. והן אידנטיות לאלו של המיניסטריין לתחמושת* בומן מלחמת 18-1914. למעשה, יצטמצם לעת עתה המיניסטריין החדש בהבטחת הדרוש לצבא היבשה, והבעיה על תיאום ענייני האספקה לשלשת השירותים המזוינים (יבשה, ים ואויר) - טרם ניתן לה פתרון שלם. מכל מקום - גם בהיקף פעולתו המוגבל עומד המיניסטריין הג'נ'ל להוציא השנה 144,000,000 לירות, וחבר העוברים הנתון לפיקוחו הישר - מספרו כ-50,000 איש. בחזית משקית זו - יתכן שיוכרע גורלה הצבאי של אנגליה, לא פחות מאשר במחנות-האימון או אפילו בשדות הקרב עצמם.

מהראוי הוא לעשות נסיון של סיכום הכוח הצבאי, אשר יעמוד לרשותה של בריטניה לאחר הגשמת הריפורמות של 1939 - לפחות, מבחינה מספרית. (כמובן, רק ע"י המצאת הציוד הדרוש אפשר יהיה להבטיח את ערכם הצבאי של המספרים האלה).

אם התגשם התכנית במלואה - אפשר להניח כי בסוף השנה הזאת יכלל הצבא הבריטי, המתגייס מקרב תושבי הממלכה המאוחדת, את המספרים הבאים (כמספרים עגולים): -

בס"ה - 1,081,000 איש. ב-1.1.1939 - היו ס"ה של האנשים בשורות הצבא הבריטי, ובכל ארגוניו המיליציוניים והרזרביים רק כ-585,000. וב-1.1.1938 היה המספר עוד ב-100,000 פחות. כעבור שנתיים נוספות עלולים מספרים אלה להגיע עד כדי 1,600,000 איש, בערך. אם נזכור את הפורמולה של המלחמה בזמננו (לגבי צבא המזוין לפי רמת הטכניקה החדשה), כי שבעה אנשים דרושים לשם ייצור והספקה בעורף, בכדי לקיים חייל אחד בחזית - נבין, מדוע רבו באנגליה, גם מבחינה צבאית גרידא, ולא רק מגימוקים מוסריים, חברתיים או פוליטיים, הפקפוקים, בדבר הרחבה כל כך מרחיקה לכת של מסגרת הכוחות המזוינים, ומדוע רבו כל כך התביעות לקביעת סוגים רבים (ומרובי-מספרים) של פועלים, תכנאים ואנשי-מקצוע בתור "שמורים" בפני כל חובת-צבא או גיוס. ברם, כל הנושא הזה של החלוקה התכליתית של כוחות-האומה בשעת מלחמה, מחייב בירור וליבון לתור, לגופו ולשמו.

מלים ספורות מספיקות לסיכום התאור שלנו ולציון האפשרויות שהעתיד צופן בחובו. הכוח המזוין הבריטי נכנס לשלב-התפתחות חדש לגמרי. אם כי אין כל אפשרות לראות את הכוח הזה באורו הנכון בלי בדיקה יסודית של הצי וכוח האויר על הרכבם ותפקידיהם ועל התרחבותו העצומה של האחרון ביחוד, הרי מכל מקום ברור, שמעכשיו ולמשך פרק זמן ארוך, (לכל הפחות - למשך כל התקופה אשר בה יהיה תפקיד רציני לצבא-היבשה במניעת יסוד בסיסי-אויר אויבים בקרבתה של אנגליה), תהיה בריטניה לא רק חולשת על ימים ומתחרה על השלטון באויר, אלא גם מעצמה צבאית חשובה.

ברם, אין לראות את צבא היבשה, (וביחוד את צבא היבשה של מדינת-אי

הסמוכה ליבשת אירופה, כבריטניה הגדולה), כדבר נפרד מהמסגרת המקיפה של כוחות-מלחמה, הכוללת את צייהים וצייהאוויר. רק ראייה בהירה של תפקידי שנים אלה יכולה לאפשר לנו גם שיקול יותר מדויק של הסיכויים בקונפליקט אירופאי מזוין. אולם, המאמר הזה מוקדש לא לביירוים אסטרטגיים-כלליים, אלא לפרק המצומצם יותר של הריפורמה הצבאית הבריטית. אך גם כאן מן ההכרח הוא להדגיש, שערכו הממשי של צבא תלוי ביכולתו להיות בזמן הדרוש במקום הדרוש.

לאחר פתרון הבעיות המרכבות של העברת צבא גדול מאנגליה ליבשת אירופה, ושל הבטחת הספקתו בהיותו בחזית – יוכל הצבא הבריטי החדש והמורחב למלא תפקיד מכריע וגורלי בהגנת המערב בתוך מלחמה אירופאית כללית. רמת יכולתו האוביקטיבית לכך תהיה מותנית בשלושה גורמים: אימון ראוי וכושר-קרב של חייליו; ציוד בכל מערכת הנשק החדש הדרוש לפי התכנית; ארגון המותאם להתגיסות ולפעולה מהירה של כל הפורמציות, אשר מהן הוא מרכב. גורם הזמן עלול להכריע יותר במערכות-המלחמה בעתיד הקרוב, מאשר הכריע באיזון תקופה קודמת שהיא של ההיסטוריה הצבאית.

קצב פעולת ההזדויות וההתאמות באנגליה בתקופה האחרונה מעורר את התקוה כי שלשת התנאים הללו יקוימו בשלימותם בעתיד הקרוב ביותר. וטוב הדבר, כי הרי חשיבותו של גורם הזמן תוקפה יפה גם לגבי האיסטדיה של התכונות. רק מאמצים נמרצים ומהירים ביותר בשטח האימון, הציוד והארגון הצבאיים יכולים לאפשר לאנגליה ליהנות מפרי הריפורמות הגדולות של השנה הזאת. רק התאמת כל המנגנון המשקי וכל המכונה הצבאית של בריטניה לצרכי התכונות והתגוננות דחופות – יכולה להכשיר את הצבא הבריטי לעמידה במבחן התמור אשר לא מהנמנע הוא שעוד יצטרך לעבור בו – ואשר כל-כך חשוב כי ידע לצאת מתוכו לא רק בכבוד, אלא גם בהצלחה.

יוני 1939

ג. ב.

מאז הכתב המאמר חלו תמורות לא מועטות. פחתו בהרבה הסכויים לשלום, אך בינתיים התגבר כוחה הצבאי של בריטניה בקצב שעלה על המשוער. מחנות הקיץ קידמו את הצבא הסדיר, את ה"טריטוריאליים" ואת אנשי המיליציה. ביחוד בהכשרתם הטקטית ובשימוש בנשקם החדש. עיקרון ההתנדבות המונח ביסוד צבאה של אנגליה לא הכויב. בצרונו של צבא היבשה האנגלי הנו אחת הערובות לעוזה של חזית ההגנה האירופאית.

א. א.

שלהי אוגוסט.

”שֵׁלֶשׁוֹת”

(לתמורות בתרגול-הסדר בצבא הבריטי)

מתוך התקנון של כל צבא אנו למדים מה ערך ניתן לתרגול הסדר כגורם חינוכי באימון הצבאי, נוסף לערך המעשי שיש לתרגול זה בפעולות צבאיות גרידא. כל מי שמצוי אצל שאלות החינוך הצבאי והמגמות שהוא קובע לעצמו. יכיר ללא היסוס בערכים שתרגול הסדר מקנה גם לחיל וגם למפקד, ערכים המהווים אבן בוחן עיקרית בחינוך כל חיל וכל יחידה צבאית, והוא ידגיש את הישגיו של תרגול-סדר מושכל בפיתוח המשמעת, הבקרה העצמית ו-”הרוח הגדודי” (Esprit de corps). אי לזאת חשוב להבין את מהות התמורות שחלו בתרגול הסדר בצבא הבריטי. בעיה זו חשובה במיוחד בשבילנו, ולא רק מתוך אספקט צבאי צרוף. הערכים שתרגול הסדר מקנה לחיל בתור פרט או בתור חבר לקבוצה צבאית, הם ערכים אנושיים כלליים. האיש בתור בן לחברה במסגרת משטר מסוים המושתת על סדר ומשמעת, זקוק לערכים אלה לא פחות מאשר החיל, ובמיוחד חשוב הדבר לגבי חנוך הנוער שלנו. ולא מקרה הוא, שתרגול הסדר תופש זה זמן רב מקום מכובד בחינוך הנוער - באגודות האספורט, בבתי הספר ובתנועות הנוער השונות. לא תמיד אמנם מכון התרגול הזה כראוי להקנית הערכים האמורים בתוך מגמות החינוך הכלליות. אבל אין ספק, שעלול הוא לשמש גורם חינוכי רב ערך, וראייה בעיה זו לתשומת לב מיוחדת מצד מחנכי הנוער ומדריכיו. הגדודים העברים אשר שרתו בצבא הבריטי במלחמה העולמית הורישו לנו את תרגול הסדר האנגלי, שנשתרש אצלנו. קבלנו אותו על תכנו וצורתיו. וכנראה דבקה בנו גם השמרנות האופינית של האנגלים ולא דאגנו לבדוק, באיזו מידה מתאים תרגול-סדר זה לצרכינו. עד שבאו התמורות האחרונות במקור האנגלי, אשר את מהותן ברצוננו להגדיר כאן.

* * *

התמורות שחלו בתרגול-הסדר נוגעות בעיקר לתוכנו, אולם גם בצורת התרגול נראית נטיה מפורשת לשנויים יסודיים.

בספר „אימון חיל הרגלים” האנגלי משנת 1937 אנו קוראים: -

”תרגיל-סדר הוא היסוד של המשמעת ו-”הרוח-הגדודי” והוא מהווה חלק מהאימון של כל יחידות חיל-הרגלים; - ואלו הם תפקידיו:
א. להשליט את ההרגל לציות.

ב. לעורר ולעודד, ע”י תנועה משותפת ומסודרת את גאותו של האיש על עצמו ועל היחידה שאליה הוא משתייך.

ג. לאפשר לגופי גייסות להסתדר ולנוע במהירות וללא בלבול.

ד. לחדש את רוח הגבורה בגייסות שנשתבשו.”

כל הבקי בתרגול הסדר האנגלי הקודם, גם אם יוציא את החלק הצרמוניאלי שבו, וישאיר לבחינה רק את החלק המעשי, המיועד לשמש את גופי הגייסות בשירות השדה, יבוא מיד לכלל מסקנה, שתרגול זה מושתת על יסודות שמקורם בעבר הרחוק. הטקטיקה החדשה לא השפיעה כמעט כלום על התכלית המעשית הנדרשת מתרגול-הסדר. מבחינה חינוכית משיגים אמנם על ידי תרגול זה את הערכים שצוינו בסעיפים (א) (ב) ו-(ד), אולם בנוגע לסעיף (ג) יבוא המבקר לידי מסקנה, שאין התרגול במבנה הקודמים עולה בד בבד עם התכלית המעשית הנובעת מהצרכים הטקטיים החדשים. המבנים הקודמים של יחידת חיל הרגלים, ובעיקר מבני-המחלקה – היחידה הטקטית הראשונית – אינם צירוף הגיוני ממבני יחידות-המשנה שמהן מרכבת המחלקה (הכתות), אלא מבנים אשר את מקורם אין להבין היום, אם לא להפש את שרשם בתקופות קדומות יותר, אשר בהן שלטו עקרונות טקטיקה שונים מאלה של היום. במבנה המכונס של המחלקה לא ראו את הכתות, אשר היוו, כל אחת, יחידה טקטית נבדלת ועצמאית בקרב. נטשטשו התחומים בין היחידות האלו ואבד צביון העצמי – וזהו לקוי ניכר ופגם חינוכי ואימוני. ומכאן גם חוסר התאמה וקפיצה בלתי מובנת מן הסדר המכונס לסדר הקרבי. ברור, שהסיבה לכך נובעת מירושת העבר. האהבה המופרזת של האנגלים למסורת, היא אשר האפילה על הצורך וההכרח לשנות את הצורות שנתרוקנו מתכנן והתכחשו לתפקידן המעשי לאור הצרכים הטקטיים החדשים.

השינויים, שהוכנסו בתרגול החדש הם מהפכניים. לפי התקנון החדש שהופיע לא מכבר בוטל המבנה הקודם לגמרי. ראשית הונח היסוד, שכל יחידה מהוה צרוף של שלוש יחידות-משנה במקום ארבע. וזהי תמורה יסודית המושתתת על צרכי גמישות בתמרון ונזחות בניהול. שנית – כל מבנה הוא צירוף מסקני של מבני יחידות המשנה שלו. כך, למשל, במבנה המחלקה בסדר המכונס נראות שלוש כתות: כל אחת במבנה היא יחידת-קרב עצמאית מבלי לפגוע אף במשהו בחטיבתה השלמה של המחלקה. כל כתה נכונה בכל רגע להבדל מהמחלקה ולהיות גורם קרבי-טקטי עצמאי, וכן נכונה היא להצטרף מיד למחלקתה לצרכי מסע, חניה וריאורגניזציה, מתוך מינימום של זמן ומכסימום של נזירות, וללא סכנת התגודדות.

מתוך העקרונות האמורים נובעים השינויים האלה:

המחלקה נערכת, לפי התקנון החדש, בשלושה טורים ולא בשנים, כפי שזה היה קודם. כל טור וטור היא יחידה בפני עצמה – כתה. המבנה הזה הופך לשדרת מסע בשלוש (אין יותר רביעיות) עיי הפניתו לימין או לשמאל. עריכתה של היחידה, הסעתה, פריסתה נעשו מהירים ביותר. תפקידו של הפרט בתרגילים נעשה פשוט יותר – חסכון זמן באימון. בקרתו של המפקד נעשתה פעילה יותר. מטרת התרגול ברורה למתאמן ולמדריך, הכל מכוון לקראת פעילות קרבית.

מלבד זאת יש לציין מפנה גם בצורת התרגול. במדה ידועה נאמן עוד

התרגול החדיש לתנועת המהוקצעות ולקצב המיוחד וכיו"ב, התובעים מהסרט שינון ותרגול רב, אבל בזה אין לראות ליקוי לגבי המגמה החינוכית שבתרגול-הסדר. אדרבה, תנועות קצובות וקצב מהיר חשיבות מרובה נודעת להם בפיתוח הזריזות, השליטה העצמית ויתר הערכים, אשר על התרגול להקנות לחניכים. השנוי בצורת התרגול מתבטא בעיקר בחיסול האופי הצרמוניאלי שהיה עד כה לתרגילים שונים. כך, למשל, סולק החלק הצרמוניאלי, שהיה נהוג עד כה ב"כידון הנשק" ונשאר רק החלק המעשי שבו, הנדרש לצרכי המטרה גרידא, וכיו"ב.

אפשר לציין בחיוב רב את התמורות שחלו בתרגול הסדר האנגלי. הוא מחנך את החיל והמפקד לתכליתיות המושתתת על עקרונות הטקטיקה החדשה. הוא מקנה גם לחיל וגם למפקד ערכים חשובים למלוי תפקידם ביעילות מכסימלית ומתוך הסכון רב בזמן האימון. אלה הם הישגים חשובים בתחומי בעיות החינוך והאימון הצבאי.

* * *

חשיבות מיוחדת יש לתמורות האמורות גם לגבי בעיות חינוך הנוער שלנו. היתרונות הנובעים מהתרגול החדיש בשביל החינוך הצבאי קימים גם בשביל חינוך הנוער, ויש להעריך במיוחד את העובדה, שהתמורות הנזכרות חוסכות זמן רב באימון – גורם חשוב במציאות שלנו – והופכות את התרגול הקשיה לאימון בעל תוכן וענין. ההישגים של התרגול החדיש עלולים לשמש ביתר אמונה את צרכי החינוך המיוחדים שלנו, במדה שהמדריכים יבינו את מהות התרגול וירכשו לעצמם נסיון מספיק בהדרכה ובאימון, ובמדה שנחדל למסור את התרגול הזה לידי כל בר בי רב ו"צרכן" סתם.

קפטן לידל-הרש

אימון מהיר של טירונים

הרשימות של קפטן לידל-הרש, הנחונות מטה, פורסמו במשך חדשי הקיץ ב"טיימס" בחתימת "סופרנו הצבאי". עיקרן של הרשימות, בכמה קיצורים, נכנס לספרו האחרון של לידל-הרש – "הגנתה של בריטניה". הרשימות התכוננו למחנות האימון המרובים של הצבא הטריטוריאלי והמיליציה, המקיימים באנגליה בקיץ בחדשי יולי-אוגוסט בעיקר. המערכת.

א. מקומה של ההדרכה הטקטית באימון מואץ רבות הן הבעיות המתעוררות בקשר עם ההרחבה הגדולה והסתאומית של הצבא, שקבלנו עלינו עתה לבצע. השגת מספר האנשים הדרוש הוא ענין פשוט בהשוואה להפיכתם לכח מאורגן. קשה ביותר הוא זה, שתחת לחץ הסכנה צריך להקים את המכונות

ולמשך בניצור, בו בזמן ש"החומר" הולך וזורם. שיטות האימון שהיו מותאמות לימים כתיקונם אינן מספיקות יותר כיום.

בימים כתיקונם מקובל בצבאנו, בהתאם לעיקרון שכל מפקד יחידה אחראי לאימון קציגיו ואנשיו, להתערב רק התערבות מינימלית בהוצאת האימון לפועל. דבר זה נכון להלכה, אולם פירושו עלול להיות למעשה, שהמפקד אינו מקבל הדרכה מספיקה בהתיות שיטת האימון, וכחוצאה מזה הרמה הנרכשת ע"י היחידה אינה בהתאמה לזמן המוקדש לאימון. אם מספר המפקדים המעולים אינו רב, הרי עוד פחות מזה הוא מספר המאמנים המעולים. כשרוך אימון טבעי הוא חזיון פחות גפרץ מכשרון-הנהגה טבעי.

נשכיל לעשות, אם נכיר בלקוי האמור ונקבע הוראות מסוימות בעניני אימון לאלה הנוקטים להן. מדריכים רבים מתקשים במסירת ההכללות המקיפות, הניתנות בדירקטיבות הרשמיות, במערכת שעורים קונקרטית. הנהלת האימון הצבאי במיניסטרוני המלחמה עשתה הרבה במשך השנה האחרונה לקידום עירות המחשבה הצבאית בשטח זה. הרחבת מידות הצבא וצמצום הזמן משנים את יסודותיה של בעית האימון, ותובעים שינויים בארגונו.

בינתיים כדאי להציע הצעות מספר בדבר שיטות האימון, הנובעות מתוך הנסיון של אימון מואץ בתקופה המאוחרת של מלחמת העולם, והמתחננות בהתאם לשינויים שחלו מאז. הצעות אלו מכוונות לאימונו של חיל-הרגלים, החיל הקשה ביותר לאימון, מפאת היותו קשור פחות מאשר חילות אחרים באלמנטים מיכניים-אבטומטיים. שימושו של החיל הרגלי בנשק, הוא רק השלמה לשימושו בטקטיקה ובפני-הקרקע. החיל הרגלי הוא אי-ש-השדה יותר מאשר איש הטכניקה.

בגלל ההבדל היסודי הנה לא די, שהאימון הטקטי יתחיל מהיחיד, אלא יש להתחיל באימון זה תיכף לכניסתו של החיל לשרות, כדי לפתח את האינסטינקט הטקטי שלו. משעה שחוש זה נפגם אצל החיל מתוך הפרזה בתרגול-סדר, קשה מאד להחיותו שוב. נזק עצום נגרם ע"י המנהג להוציא טירונים ישר למגרש התרגול, טרם קבלו מושג כל שהוא מטקטיקה אלמנטרית. זה מאפיל על תפקידו העיקרי של החיל הרגלי - להיות לוחם עצמאי בתוך מסגרת של יחידה לוחמת, ולא רק אחד מחבורה המטפלת בכלי-נשק, המצריך חבר עובדים.*

מחמת ההבדל היסודי האמור, הרי אימונו של החיל הרגלי הוא יותר הינוך באומנות, מאשר הדרכה בתהליך טכני. אם אמנם הדבר מוסיף קשיים ידועים כאימונו של החיל הרגלי, הרי מאידך גיסא הוא מאפשר הקלה בהרצאת הדברים. למדריך נתן להסביר את הצדדים הקשים ביותר במונחים של התאגרות ושל שאר פעולות מחיי יום-יום. הטירון צריך לקבל, ראשית כל, מושג מעיקרונות

* כונת המחבר היא לנטיה המצויה בצבאות מודרניים לרכז את כל תפקידיה של כח-הרגלים בשרות כלי-האש החזק ביותר, שהועמד לרשותה. - לרוב - מקלע (מכונת ירייה קלה), לעתים מרגמה (מוך-טיירה). המחבר מתנגד לנטיה זו, ורואה בה צמצום אפקו ויכולתו של חיל הרגלים. המפרכת.

הטקטיקה בצורה הפשוטה ביותר: ע"י הצגה לדוגמה של שני אנשים מתאגרפים, שתסביר, כיצד העקרונות של ההתנגשות האישית מתאימים גם לפעולת היחידה בקרב. הדרגה השניה צריכה להיות: אימון טקטי אינדיבידואלי. יש לאמן את החיל לתפוס עמדת-אש בשטחי קרקע שונים, ואח"כ להתקדם מעמדת-אש אחת לשניה, אגב ניצול מכסימלי של המחסה הנפגש בדרכו. בכל דרגה ודרגה יש לתת לחיל תחילה לקבוע את בחירתו הוא, ורק אח"כ לצוות עליו לבצע את מה שהמדריך מראה אותו.

אימון טקטי אינדיבידואלי זה יהיה בו יותר ענין אם יערך בצורת תחרות, והוא הדין ביחס לאימון הכתה, המצריך תשומת לב רבה יותר מזו שניתנת לו כיום.

ב. הדרגות באימון טקטי אינדיבידואלי

בחלק הראשון של מאמרי הדגשתי את הערך של הקניית מושג לטירון מיסודות הטקטיקה מיד עם התחלת אימונו, בטרם התחבן תפיסתו בשגרת חי הצבא. וכן העירותי כי הדרך הטובה ביותר לכך היא להציג בפניו תמונה מוחשית ע"י דוגמאות של פעולות טקטיות, הניתנות בפשטות מכסימלית.

כדאי לציין כי כאשר השתמשו בשיטת אימון זו מיד לאחר המלחמה, באחד ממחנות האימון, שלא היה מן החשובים לפני-כן, הצליח מחנה זה, להוציא מחלקה שהגיעה בקלות לנצחון בהתחרות השנתית לטקטיקה שנתקימה באותו מחזור-הפיקוד. שיטה זו נוסתה בהצלחה בזמנים שונים לאחר המלחמה גם במחנות אימון אחרים וגם ביחידות הצבא הטריטוריאלי.

לפני כשבע שנים עורר המפקד הראשי של המחוז הדרומי את מדריכי מחנות האימון לקבוע את הטקטיקה האלמנטרית בראשית אימון הטיורנים. אך מהעדר פקודה מפורשת פעלו רק אחד או שנים בהתאם לאמור. ההוצאה החדשה של "אימון חיל הרגלים" משנת 1937, מרחיקה לכת עד כדי לקבוע בפרק, האימון בידיעת השדה: ש. האימון בשמוש פניה-קרקע צריך להתחיל בראשית שרותו של החיל. אך עד כמה שידוע, לא הוצאה כוונה טובה זו לפועל במדה הנאותה, במקצת מחמת חוסר החלטיות בעצם השיטה, ובמקצת בגלל התכנית אשר קבעה את "ידיעת השדה" כמעט בסופה של רשימת נושאים ארוכה, המתחילה ב"תרגול - הצדעה, משמרות וזקיפים". לפיכך יהיה, אולי, מן המועיל לציין כסדר את הדרגות של השטה שהוכרתי לעיל.

הדרגה הראשונה מכילה מספר "הצגות" בלתי-מרכבות בהתאם להנחה, שהמוח קולט ושומר ביתר קלות את הנראה לעין, מאשר את הנשמע לאוזן. המדריך מסביר תחילה, שבמלחמה אנו נמצאים כאילו תמיד, באפלה, במחשך, וכי פעולתם של גופים לוחמים, גדולים או קטנים, דומה ביסודה לפעולה טבעית של יחידים הנעים באפלה. המדריך יקשור את עיניהם של שני אנשים, וירחיקם זה מזה כדי מטרים אחדים; אח"כ יצוה עליהם להתקדם איש לקראת רעהו. האינסטינקט יניע אותם

כרגיל לפשוט את זרועותיהם לְפָנִים, כדי לגשש כלפי יריבם ולשמור על עצמם מפני אפתעה.

בהזדמנות זו מציין המדריך כי גם כל גוף גייסות, בשעת תנועה או פְּחִייה, חייב להוציא לְפָנִים מספר אנשים כמשמר קדמי, אם הוא צפוי להתנגשות באויב; יחידת-הקִבֵּץ כזו שומרת על כך שהגוף הראשי כולו לא יופתע ולא יוכרע. לעתים מתגלה, שבו בזמן שאחד משני המציגים יכולן ע"י האינסטינקט שלו, חברו, המשותק ע"י ההרגשה שהוא נמצא באפלה, יהסס ולא יעשה מאומה. התוצאה תהיה, כמובן, שהאיש הראשון לא רק יקדים לגעת ביריבו, אלא גם יצליח לתפסו במקום, שיוכל להפילו. דוגמא זו תשכנע כל מסתכל.

להצגה הבאה קובע המדריך את אחד האנשים, (רצוי איש גדל-קומה), כמיצג ההגנה, ומצוה על שני אנשים אחרים לתקפו. המדריך מיעץ את אחד מהם לצאת ישר לקראת היריב ולהעסיק את תשומת לבו, ובה בשעה מנצל חברו את ההזדמנות ותופס את היריב מאחוריו. המדריך יציין כאן שלקח, ה"זרועות הפשוטות" יש לו ערך לא רק בהגנה אלא גם בהתקפה, וכי בכדי לזכות ביתרון על האויב, עליך לשתק את חופש פעולתו, ואז תוכל להכותו מכה של ממש. חלוקתה של יחידה לחלק קדמי וזרובה מאפשרים להעסיק את האויב בכיוון אחד, בשעה שהיא עושה את התמרון המכריע בצד השני. ע"י שנוי ידוע בהצגה הנ"ל יש למדריך אפשרות להראות את הטירונים, שאם המגן מנסה לְפָנֹת הצדה ולטפל במתנפל השני, ניתנת ההזדמנות לראשון לתפוס אותו במפתיע. אפשר גם להראות כי פעולה הססנית מצדו של המתקיף הראשון מקלקלת את ההזדמנות של חברו. אפשר לעשות שנוי נוסף של ההצגה – האיש גדל-הגוף יקדים לתקוף את אחד משני יריביו והשני יתפוס אותו אז מאחוריו; ע"י כך יכול המדריך להראות כי העקרונות השולטים בהגנה, הם בעצם, דוגמת אלו שבהתקפה, וכי צורות הפעולה הללו אינן דברים שאין קשר ביניהם.

הצגות "תמונות" אלו צריכות להיות מלוות הסברה מקיפה יותר. על המדריך לבאר שעד התקופה האחרונה היתה פעולתם של גדודים ופולוגות (שהיו חלק של כוח גדול יותר), חזיתית בלבד; שהנשק המודרני מחיב את פ"זר הגייסות בשדה-הקרב, וע"י כך נוצרת אפשרות החריפה בפרצות שבין האיזורים המוגנים והעמדות המוגנות של האויב; שהשתתחה הנוצרת ע"י כחה עלולה, אם תנוצל כהלכה, להביא לידי חריפה ותמרון אונף של מחלקה, פלוגה, גדוד ופורמציית יותר גדולות, בנו אחר זו. – עד הַצָּר פרץ רחב בחזית האויב; שבמקרים רבים עמדות ההגנה, מפאת היותן מותאמות לקווי-התואר (הקונטורים) של הקרקע, מהוות בטבע הדברים, קו מעוקל, ומאפשרות לחיל-הרגלים המתקדם לנצל את העקול הזה כדי להמטיר אש-אנפילדיית על המגינים ולהשיג ע"י כך כוח-הֶנֶף, שיביא לידי פריצת פרץ בחזית. הצגת ההגנה תאפשר למדריך לציין שהצירופים הטקטיים לא רק שהם נותנים הזדמנות לאחת היחידות להתקיף-נגדית, לאחר שהאויב זועזע ע"י האש של יחידה אחרת, אלא נותנות לכל עמדה אפשרות יותר רבה של אפקט אש. אש

אנטילידית מלבד שהיא מכניסה דימורליזציה לשורות האויב יותר מאש חזיתית, הרי יש לה מטרה הרבה יותר נוחה; וע"י תיאום האש, באופן שכל עמדה, תטאטא את חזית שכנתה, תוכל כל עמדה לגרום אבידות רבות יותר לתוקף, וליהנות היא עצמה מן הבטחון של סיוע הדדי.

בדרגה השניה של תהליך ההדרכה, מן הראוי הוא לעשות חזרה אגב שלוב על כל ההצגות הללו, בצורה טקטית ועם זה בלתי-מרכבת על פני שטח לא גדול. למטרה זו כדאי להשתמש בחבר אנשים מאומן, אבל אם אין כזה בנמצא, אפשר להשתמש בחלק מקבוצת הטירונים.

שתי קבוצות קטנות מספיקות לכך. לאחר ציון מגמה במרחק קרוב ניתנת לקבוצות ההוראה להתקדם: האחת בראש והשניה במרחק של 100 מטר מאחוריה; ע"י כך מדגימים את העיקרון של תנועה במבנה מובטח. כשהמדריך מודיע: אתם נעכבים ע"י אש כבדה", הקבוצה המתקדמת משתטחת על האדמה ופותחת באש, בה בשעה, שהקבוצה אשר מאחוריה, נוטה לאגף, ואח"כ נעה לפנים, כדי להתקיף את אגף המגמה. ע"י שימוש בפרגוד אדום או חץ מחובר למוט, המונע לכוונים שונים, כדי ליצג את אש המגן, אפשר להראות, כיצד כל קבוצה צריכה לנצל את ההזדמנות ולהתקדם יותר ויותר, בשעה שתשומת לב האויב מועסקת ע"י הקבוצה האחרת.

אחרי סיום סידרה זו של הצגות אלמנטריות תבוא ההוראה המעשית של ידיעת השדה האינדיבידואלית, שעליה ידובר להלן.

ג. ידיעת שדה אינדיבידואלית

הודות למכונות היריה ידה של ההגנה היא כיום על העליונה. אולם אפשר להתגבר על ההגנה בעזרת תמרון - אם יש מקום לכך. בכל התקופות, וביחוד בזמננו, מותנית התוצאה ביחס שבין המרחב לגודל הכוח הפועל. בכל מקום שהמתגוננים אינם די צפופים כדי ליצור רשת רצופה של מכונות-יריה, ניתנת לגייסות מאומנים הזדמנות להתקדם על ידי תפיסת נקודות חלשות ושימוש בפעולת-הגף הדרגית. אם כי בסכום ערכו של כח-מכונה עולה על ערכו של כח אדם, ולמספר האנשים בלבד אין משקל רב, דומה, כי במסגרת המצומצמת של תפקיד חיל הרגלים - מצומצמת בהשוואה לתקופה הקודמת - ערכו של לוחם זריו בודד עלה בהרבה. חיל רגלי, שהוא זהיר וגם איש העוה מחושבת, מהיר-תנועה ועם זה יודע להסתיר את תנועותיו, - קלע מושלם ואף מסוגל להחליף עמדה ולהפתיע - חיל שכזה יוכל לנצל הזדמנויות רבות בשדה קרב מודרני, וגם ליצור אותן בעצמו. הוא יוכל לנצל הזדמנויות רבות ע"י נכונותו להשתמש בהסח הדעת של האויב. הנגרם ע"י אש הארטילריה, טנקים, עשן, ערפל וחושך, או במחסה הניתן על-ידם. הוא יוכל ליצור הזדמנויות הודות לכשרונותיו האישיים. היכולים - באם מנוצלים כראוי - לשמש תחליף לאש ארטילריה ולטנקים כאמצעי להתגבר על מכונות-היריה של האויב. זה נכון ביחוד בשטח של טרשים, גבעות

או יערות. כאן יתכן שכשרונו של האיש הרגלי עלול להיות האמצעי המעשי היחידי להתקדמות.

החיל הרגלי המודרני צריך להחיות את המסורת של הפרטיזנים הספרדים* ואף לשכלל אותה. עליו להפיק תועלת מנסיונות המלחמה הפרטיזנית ע"י למוד תחבולות הפרטיזן, ופתוח חושיו לשימוש בסגולות הקרקע. נוסף על כך עליו לנצל את הישגי הטכניקה, ביחוד ביחס לשכלול כלי האש. חשוב שידע לתת אש אפקטיבית, ולא פחות מזה חשוב, שיבין את פעולת האש. ידיעת הקרקע והאש תתן לו מן בפני אש האויב. אמצעי ההגנה הטוב ביותר הוא היכולת להקטין את המטרה שהוא עצמו מציג לאש האויב ולפגוע היטב במטרה המוצגת ע"י האויב. ההתקדמות הנחוצה לקראת הרמה הטקטית של חיל הרגלים תושג רק אם יקדישו יותר תשומת-לב להנחת היסודות, המתבססים על ידיעת-השדה של כל חיל וחיל. יש מגמה לעבור בחפזון על חלק זה של האימון ולהשאיר לחיל ללקוט את ידיעותיו במשך דרגות האימון הבאות, כשהמחלקה, הפלוגה והגדוד מתאמנים בתור יחידות שלמות. יתכן שנטיה זו נובעת מהעובדה שהמדריך עצמו, אשר ידיעת-השדה נעשתה אצלו אינסטינקטיבית מתוך נסיון רב, קשה לו להעריך שנקודות רבות לא תהיינה מובנות מעצמן למתחילים, ביחוד כשרבים מהם הם חניכי-הערים. לפיכך כדאי לסדר רשימת תרגילים פשוטים לאימון אינדיבידואלי, המחולקים לפי דרגות האימון. לפני ההוצאה לפועל של כל תרגיל ותרגיל על ידי הטירונים, מוטב להראות להם בעזרת "מומחה" את הדרך הנכונה של ביצוע.

כהקדמה יש להראות לקבוצת הטירונים כמה דוגמאות אפייניות של השפעת תנאי הקרקע על אפשרויות ההסתר. בין השאר יש להראותם את הגדלת ההקראות על קו-הרקיע (skyline) ועל סוגי רקע שונים; כיצד התנועה מעוררת תשומת לב; כיצד תופסת העין חלקי ציוד מבריקים; מה הוא ההסתר היחסי הניתן על-ידי סוגי מחסה שונים; ומה חשיבותו של שטח-מת". יש לציין את ההבדל בין מחסה מראה ומחסה מאש, אם כי בתקופת אימון זו לא כדאי עדיין לדון על מידת ההגנה הניתנת על ידי המחסה מאש.

כאן בא התרגיל הממשי הראשון. הטירון נתבע לתפוס עמדת יריה לכוון ידוע. עליו להגיד לו תחילה שהאש באה מהנקודה שהנך מציין לו. אחר בדוק את השאלות הבאות: אם הטירון פונה בכיוון נכון; אם הוא יכול לראות כראוי בכיוון זה; אם הוא יכול לתת אש כיאות בכיוון האמור; אם הוא נמצא במחסה בפני ראייה ואש מהנקודה שצויינה.

בתרגיל הבא, יש לאמן את הטירון, אחר שתפס עמדת אש, בלימוד פני הקרקע בכיוון נתון. ראשית, למדוה את שמות סוגי השטח השונים. שנית, למד אותו להכיר את סוגי המחסה, שבהם יכולים בני אדם להסתתר, שדרכם הם יכולים להתקרב ושמהם יכולים להגיע (גדרות, שקעים, דרכים חסורות וכיו"ב); אחר כך הרגילהו להבחין ולעקוב אחרי אנשים ה-קופצים" ממחסה למחסה, או

* מימי מלחמת נפוליאון.

שהם כמעט מוסתרים מאחורי המחסה; אחר למד אותו לבחור מלפניו מחסה, שבעזרתו יוכל להתקדם. אגב התגלות מינימלית לתצפית ולאש מעמדת האויב. אחרי זה למד אותו לשמור על הכוון הנכון תוך כדי התקדמותו; אחר - לתאר באופן קצר וברור כל דבר שהוא צופה.

התרגיל השלישי מטרתו היא לאמן את הטירון לנצל את הקרקע ניצול טוב ביותר בשעת התקדמותו בכיוון נתון. ראשית, למד אותו לבחור את הנקודה שאליה ינוע, ואת האופן שבו ינוע - הליכה, ריצה, זחילה, קפיצות וכיו"ב, בהתאם למסיבות שתוארו לו; שנית למדהו להתכונן לתנועה בלא לעורר תשומת לב, להתרומם באופן מהיר ביותר או בלתי בולט; אחר כך להסתיר ולחפות את תנועותיו, אגב שימוש בשפת נהר, רכס, תעלה, גדר חיה וכיו"ב.

תרגיל זה מוביל לתרגיל רביעי שתוכנו, ההתגנבות אינדיבידואלית אל צלף* האויב הנמצא בריחוק של מאות יארדים אחדות. המדריך בעצמו יכול ליצג את הצלף, ולציין ע"י ירית כדורים עקרים (blank), או באופן אחר, אם המתגנב מגלה את עצמו יותר מדי. כל אחד מהקבוצה צריך לבצע את ההתגנבות בתורו, ובה בשעה השאר יתבוננו ממצב שכיבה ממקום סמוך לעמדת הצלף.

אחרי התרגיל הרביעי כדאי לתת לאנשים מושג יותר מקיף על תכונותיהם של סוגי מחסה שונים. לאחר זה יבוא תרגיל למרחק גדול יותר בשיטות שמירת הכיוון. ואחריו, לפי הסדר, תרגילים המורכבים מהשעורים הקודמים, שבהם כל איש יצטרך למלא תפקידו של ג'שש אינדיבידואלי.

בדרגה זו צריך לבוא המבוא לפעולה בלילה, שגם אותה יש לבסס על האימון האינדיבידואלי. השעור שיש ללמד כאן הוא, שבלילה עדיף השימוש באוון מהשימוש בעין. כדי להדגיש זאת מוטב להתחיל את האימון בלילה בתרגילי הבחנה של קולות שונים, עד כמה שאפשר, בסוגי קרקע שונים. לאחר זה יבוא תרגיל שמטרתו להבליט את ההבדל שבין גודל העצם וחזותו בחושך לבין גדלו וחזותו של אותו עצם לאור היום; ואחריו - שעור באמנות ההסתר בלילה - למשל ערכו של הרקע, כשהאנשים יוכנסו בדרך זו לאלמנטי השמיעה והראיה בפעולת לילה, אפשר להתחיל את האימון בתנועה.

ד. ערך התרגילים היסודיים

קצינים בעלי נסיון מתאוננים תכופות, כי האימון הטקטי בצבא הסדיר וכן בצבא הטריטוריאלי, סובל מפאת נדירותו של דמיון טקטי. שנות הסתכלות ב"תרגילים" נתנו עדות מספיקה למציאותו של חסרון זה; אך הן גם הביאו אותי לידי מסקנה, כי מקור הרעה הוא באותה מידה בהעדר תכונה, שהיא לכאורה ההפך מזה: - בהעדר שיטה. הקושי בפיתוח דמיון טקטי נובע לרוב מחוסר שיטתיות בראשית הכשרתם של הקצינים והחילים בנושא זה.

יש מגמה להגוים בהערכת הסכנה הצפויה לכשרון היזמה מביצוע תרגיל טקטי בהתחלה כ"תרגול" (Drill). תפיסה ברורה של השיטות היסודיות עוזרת * צלף: - קלעי מצטין הפועל ביחידות, שעל רובהו מרכבת לעתים משקפת המאפשרת לו קליעה לטוח יותר גדול.

למוציא לפועל להתאים את פעולותיו למסיבות שונות. משל למה הדבר דומה? ללמוד נהגות: במדה שהאיש מתרגל יותר לתנועות התקינות, הוא פנוי יותר להשגיח על זרם התנועה ולהגיב במהירות על הבלתי-צפוי. למרות שאין במלחמה שני מצבים דומים בדיוק, יש דמיון יסודי בצורות הפעולה ובאיסטרטיות שלה, ביהוד בנוגע ליחידות קטנות של חיל רגלים. לימוד ה"ניצות" (התנועות החלקיות) המתאימות למסיבות-קרב טיפוסיות הוא צעד חשוב לרכישת הכשרון של הסתגלות מהירה לכל מסיבת-קרב מיוחדת.

בזמן נסיוני במחנות-האימון של "הטריטוראליים" לא ראיתי אף פעם התקדמות כה מרובה במשך שבועים, כמו זו שהושגה בבריגדה איסט-אנגלית אחת, שמפקדה הקולונל (כעת מיוז-גנרל) ר. מ. לוקוק פעל לפי הקוים דלקמן: אחרי סיור ממצה של השטח שהוקצה לאימון הבריגדה, חלק אותו לשטחים לפי המחלקות; אחר-כך תיכן תכנית של תמרוני-אימון; הכין מפה ועיבד בפרוטרוט סדרון יסודי לתמרון אשר הוטל על כל יחידה. הזמן שהוצא באופן זה ע"י איש אחד לשם הכנה הביא לא רק לידי חסכון זמן, אלא גם ליתרון חינוכי גדול לכל האנשים שהשתתפו בשנה ההיא במחנה.

במידה שהרחבת הצבא נעשית בקצב מהיר יותר ובהיקף יותר גדול, קשה להמנע ממחילת חבר המדריכים באחוז גדול של קצינים וסמלים (סגני-קצינים) שהכשרתם לאימון היא נמוכה למדי. שיטת אימון ברורה נעשית בתנאים אלו הכרחית יותר מתמיד. מכאן הדחיפה להציע לדיון כללי ראשי-פרקים של שיטה אחת: פיתוח המיתודה שהוצאה לפועל בבריגדה שהזכרתי לעיל. ראשית כל, יש לסייר את שטח האימון שבועות אחדים לפני המחנה ולחלקו לשטחים המתאימים במובן הטקטי והמְרָבִי להתקפה של גדוד (בטליון). את שטחי הגדודים צריך לחלק לשטחי פלוגות ומחלקות; החלוקה אינה צריכה להעשות סתם, אלא מתוך חישוב, באופן כזה ששטחי המחלקות יהא בהם די מקום לפעולות טקטיות ממשיות של המחלקה. אחר כך יש להכין ול-הכפיל, בצירוף של מירשמים פשוטים, תכניות עבור כל מחלקה, לצרף אותן לתכניות פלוגתיות, ולבסוף לתכנית של גדוד. היות וכל תכנית אימונים להתקפה צריכה לקחת בחשבון, לפני קביעת אופן ההתקפה, את סידורי ההגנה של האויב, מוטב שהתכניות יהיה להן עד כמה שאפשר אופי דו-צדדי ושתחנה תחילה אימון בהגנה, ואחר-כך אימון בהתקפה מהכיוון ההפוך. לכל תרגיל טקטי יש לעבד בפירוט פתרון יסודי, שבו יצוינו אפילו העמדות שצריכות להתפס כסידורן על ידי כל כחה וכתה וכן דרכי תנועתן של הכחות.

לאחר שהיחידות תבואנה למחנה והמחלקות תחלנה באימון יש למסור לכל מחלקה את התרגיל שעליה להוציאו לפועל. רק לאחר שהיא תוציא אותו לפועל עצמאית יש למסור לה את הפתרון הנכון. היא תצטרך אז לחזור על התרגיל לשם השוואה עם פתרונה העצמאי. בימים הבאים יש להחליף את שטחי המחלקות, ואח"כ לצרף את המחלקות לתרגילי פלוגות וגדודים.

גידו. אולי, כי למחנות אחרים אין שטחים מספיקים לארגון מלא מעין זה. במקרים אלה התשובה היא, כי במקום לותר על הממשות מוטב שלא לנסות שום דבר יותר מקיף מתרגיל פלוגתי. יתכן עוד, שבתוך שטח של גודל מסוים יהיו אחדים משטחי המחלקות גלויים במדה כה מרובה, שיעשו את ההתקפה לבלתי מעשית בתנאי מלחמה ריאליים. במקום להתכחש למציאות זו, צריך תרגיל המחלקה להדגיש את הלקח שההתקפה אינה אפשרית כאן, ולהראות במקום זה את הפעולה האלטרנטיבית שיש לנקוט בה. להחדיר להכרת החילים את העובדה, שימי בַּלְקָלְבָה* עברו לחלוטין, לא יחשב לבזבוז של בוקר.

נוסף לכך, חשוב להקדיש תשומת לב רבה יותר לאימון בתרגילי נסיגה. תנאי המלחמה החדשים מגדילים את הצורך בכך, לא רק למטרות הגנה, אלא גם למטרות התקפה-נגדית - כאמצעי למשוך את האויב לתוך מלכודת-אש או ליצור הזדמנות למכה-שכנגד.

ביחס לבעיית ההתגברות על התנגדותו של האויב להתקדמות, הרי אפשרויות הפתרון מותנות בעיקר בפיתוח של שיטה טקטית, המתאימה לתנאים החדשים של התפשטות ההגנה לרוחב ולעומק. כדי להתקדם מול התנגדות נחוץ להשתמש ב"פעולת-הקף" מתמדת ע"י הרבה "אצבעות" ממשות וחודרות. האפקט של הסתגנות מעין זו תלוי במהירות שבה היא מנוצלת ומורחבת. כל הפסקה, אפילו לשם הכנת הכנית, תאפשר כרגיל לאויב לחסום את הדרך או לפחות את החזית על ידי נסיגה בזמנה.

בתקופה הקודמת, כשגוף גייסות הינה כעין חומה מוצקה, יכולה היתה כל פריצה לגרום להתמוטטות הגוף כולו. אולם עכשיו, כשהצבאות נתפלגו ליחידות המסוגלות לפעולה עצמאית, אין די בהרפייתן של לבנה אחת. השגת תוצאה מכרעת מצריכה אפקט המצטרף מכמה "מפלות" מקומיות ביחידות קטנות כאלו. הקרב המודרני הופך בדרך זו לתשבץ של הזדמנויות-רגעיות, וניצול הזדמנות הופך תהליך של צבירה.

ניצול רגעי הלשר צריך להתפתח לשיטה, על מנת ליהנות, ללא איבוד זמן, מכל יתרון מקומי שהושג. במקום להחזיק את רזרבות הפלוגות והגדודים בעורף עד להתבהרות המצב, יש להעסיקן בהתאם לתהליך האבטומטי למחצה של ניצול הזדמנויות. בתהליך זה על כל מסקד להתקדם עם הרזרבות שלו, כדי לסייע את אותה יחידת-משנה קדמית שלו המתקדמת ביתר הצלחה. לשם כך יותר נוחה התנועה בפורמציה Y* - כשיחידות-המשנה הרזרביות באות זו אחר זו, במקום זו ליד זו. באופן זה יוכל המפקד כבר על ידי עצם מקומו להבטיח מתן סיוע מהיר ליחידת המשנה הקדמית שלו המצליחה יותר, ולהתחיל באגוף (הקפה מאגף) כל כח מתנגד, העומד בפני יחידה אחרת. במקרה שאיום-האגוף אינו מספיק כדי להחליש את התנגדות האויב, הרי הרזרבה נמצאת במקום כזה, שהיא מסוגלת

* בַּלְקָלְבָה - מקום קרב בין הצבא הרוסי וצבאות בעלי הכרית (אנגלים, צרפתים, סרדיניים) במלחמת-קרים (1854-56).

לממש את האיום בהקדם מכסימלי. יתר על כן, אם הרזרבה ניתנת לחלוקה, הרי
יוכל להניע יחידת-משנה אחת מתוכה שתעבור דרך הפירצה, תתפוס את החזית
של יחידת-המשנה הקדמית המשתהה, ותמשיך בהתקדמות במקומה.
בינתיים נוקט המפקד הגבוה יותר באותה שיטה ביחס לרזרבה שלו, - ע"י
מתן דחיפות יותר חזקות ומקיפות לאורך הקו של ההתנגדות הפחותה ביותר,
ברגע שכח-התנופה של היחידה המתקדמת מתחיל להתרופף. שיטה זו מביאה
לידי חסכון של כח ביחוד בקרב-התקפה*, היות והיא מאפשרת להתאים את
הכוח לדרגת ההתנגדות שנתקלים בה. שיטה זו של העברת תפקיד החדירה
בהדרגה מיחידה אחת לרעותה באה במקום ההקצאה הבלתי-מציאותית של מגמות
קבועות, אשר אין לדעת למפרע אם האויב מחזיק בהן בכוח ניכר, אם לאו.

ד"ר א. ב'רם

עקרוני החינוך האספורטיבי של הנוער בגיל מ-14 עד 18.

הועד הלאומי הצהיר כעל אחת מפעולותיו החשובות על הכשרת השיכבה
הצעירה שבישוב לתפקידים של שעת הירום.
הועד המנהל של החינוך החליט: „להנהיג החל משנת הלימודים הקרובה
תכנית מורחבת של חינוך גופני בארבע הכתות העליונות של בתה"ס התיכוניים".
כעת מעבדים את התכנית לפעולה זו. ראשיתה - קורס למדריכים לשם
עבודה בבתי ספר תיכוניים. הנני בא לציין כאן את העקרונות אשר, לדעתי, הם
צריכים להיות המכונים בפעולה זו.
מתוך הכרה עמוקה במה שצריך לעשות, ניסח הועד המנהל בתור מטרת
הפעולה הזאת - חינוך גופני מורחב. מתוך אותה הכרה יוצאים אנו. כלפי הנוער
לא נוכל להסתפק בהכשרה תכנית לצרכי השעה. אנו מדברים פה על דבר הרבה
יותר רחב. אנו צריכים לבנות וליצור בצורה מיתודית דור צעיר בריא בגופו
ובריא ברוחו. בראש וראשונה אנו דורשים חינוך גופני רחב בכל כווני הפעולה:
פעולה רחבה בגימנסטיקה, התעמלות במכשירים, אתלטיקה ואספורט. חינוך גופני
רחב הוא הנחה לכל פעולתנו. במקום שהוא חסר, צריך ליצור אותו, במקומות
אחרים צריך להרחיבו, ובכל המקומות צריך לכוונו.
השנים שאחרי המלחמה לא קידמו אותנו הרבה בחינוכנו הגופני - התנהלנו
לפי כל מיני סיסמאות של כל מיני אסכולות מכל פינות העולם. „הגוף היפה",
„התנועה החפשית", „ההרמוניה בתנועה" - כל אלה שימשו בערבוביה. אין ספק,
שכל הסיסמאות האלו הן נכונות. אולם שכחנו, כי עלינו לחנך גברים - (בעצם
אותה הפרובלימה קימת גם בשביל הצעירות) - שמתוצאות חינוכם הגופני צריכים
לנבוע משמעת ודייקנות-הפעולה, אומץ לב והכשרה להתאמצות המכסימלית.

Encounter-Attack *

אינני בא לדרוש כי נשנה את כל דרכי חינוכנו הגופני. פה אנו צריכים לפנות את המקום לאיניציאטיבה של מומחים. אבל אנו נדרוש מהם, שידאגו דאוג והתמד, מתוך מחשבה שיטתית, לכך, שלא יעדר מקומו של שום תרגיל ושל שום מכשיר מאלה המפתחים את אומץ הלב, התרגילים צריכים להעשות תחת פקודה אחת - ולא בצורה אינדיבידואלית ע"י כל תלמיד - בקצב אחד ובתנועה משותפת, וכל תרגיל אשר יעשה, - כי יעשה בדיקנות.

בלי לשנות כל דבר בתכנית החינוך הגופני, בלי לדרוש שיכניסו איזה תרגילים מיוחדים של הכשרה צבאית אל תוך החינוך הזה, - להפך, חושב אני כי צריך להבדיל בצורה מוחלטת בין שתי הפעולות האלו - נדרוש, כי כל החינוך הגופני (במובנו הרגיל) יתנהל ברוח של הכשרת דור, אשר לו גוף בריא ומחוסן שיהא מסוגל לסבול סבל ועיפות, חום וקור ויוכל לבצע דרישות, שקשה למלאותן, את שינוי הערכין הזה נדרוש בתור דבר ראשון מכל החינוך הגופני המורחב. אך גם החינוך הגופני הרגיל יהיה מודרך ע"י ההכרה אשר צריכה להכות שרשים בלב כל אחד מהחניכים, כי הוא משעבד את עצמו לכלל, שהוא משרת את עמו בכל מאודו, כי הוא מוכן לקבל על עצמו כל מאמץ וכל סבל אשר ידרש ממנו, כדי שעמו ישוחרר וימצא את מקומו במשפחת העמים.

ההכשרה המוסרית הזאת היא מטרתם של אותם ענפי החינוך הגופני המורחב שאנו חפצים להוסיף על החינוך הגופני הרגיל. התאגרפות, קרב כידונים ותפישה אלמנטרית של אספורט-המגן צריכים לפתח בחניך אומץ לב ובטחון עצמי. אנו חפצים לשרש מקרבנו את ההיסטוריה והעצבנות המביאות לידי כל כך הרבה קרבנות בלתי נחוצים. הצעיר שיודע להגן על עצמו, איש נגד איש, יעמוד עמידה בטוחה במלחמת החיים, וכזה אנו רוצים לראות את הצעיר היהודי. נוסף על ערכם הרב של התרגילים והמכשירים בחינוך הגופני הרגיל אשר הדגשנום כמפתחים את אומץ הלב, חפצים אנו להכניס בתור חובה, על כל פנים מגיל 16 ומעלה, את סוגי אספורט-המגן שצינו קודם. גם משחקי קרב ידועים ימצאו את מקומם פה ויתנהלו בכוון אחר לגמרי משהם מתנהלים באספורט הרגיל. היחידות שלנו תעסקנה בהם בתור תרגיל כללי. כל אחד יקח חלק בהם, לא רק המעטים המוכשרים להתחרות על פרסים. אמנם אין אנו רוצים למנוע בעד התחרות זו, אשר בלי ספק תהיה אחד הגורמים להרמת הדרגה של החינוך הגופני בעם, אבל השאיפה שלנו, בהכניסנו את משחקי הקרב דוקא לחינוך בגיל זה, היא אחרת.

החל מאותו גיל מוטל על כל צעיר וצעירה ללמוד את הקליעה, מובן באותם כלי הנשק אשר החוק מתירם: רובה אויר והרובה בעל הקליבר ה"זעיר". ה-O.T.C., הגדוד להכשרת קצינים, הקים כמעט בכל בתי הספר התיכוניים באנגליה, משתמש ברובה הרגיל. מטעמים ידועים נצטרך לותר על זה. אולם איש לא יהיה מתנגד לכך, שנשתמש במכשירים שצינו. השימוש בהם נכנס בתור נושא ההתחרות גם לתכנית המשחקים האולימפיים ובתור כוח קבל את אישורם

כמכשיר רגיל לחינוך גופני, גם אם הוא לפני-צבאי. אני חושב כי אותו המוסד אשר ינהל את כל הפעולה הזאת, צריך לדאוג לכך, שהתחרות בקליעה – מלבד הרובה בעל הקליבר הזעיר בא, בחשבון גם רובה הציד – תהפך לאספורט עממי. אין לך דבר, המיטיב להכין לשירות כללי במקרה הצורך, כאספורט זה – ושויצריה תוכיח.

הגורם של התחרות מקומית, מחוזית, ארצית, יוכל להיות חשוב מאד בכל הפעולה הזאת.

פה המקום לציין את „ציון האספורט“ ואת „פנקס ההישגים“ בתור אמצעים בדוקים להתחרות באספורט. השיטה הזאת, שהונהגה בגרמניה עוד לפני המלחמה, הולכת ומתפשטת כעת גם באנגליה.

כאן ישאל השואל – ואיפה ימצא בכל החינוך הגופני המורחב הזה, החינוך לשעת חירום? מי שעקב את מחשבתי עד כה, יבין כי כל הכיוון החדש הזה – או יותר נכון: המודגש מחדש, – כי כל ההכשרה המוסרית הזאת, הרי היא חינוך לשעת-חירום במידה מיוחדת. ואם גם נעבור כעת לחינוך לשעת-חירום במובן הצר של המלה, נדגיש בעיקר את ההכשרה המוסרית הזו.

תרגילי סדר, תרגילי שדה, תרגילי קרב, ביצור, ביטוח היחידה, אומדנת מרחקים, עשית מפות, טופוגרפיה, וכו' וכו' לא יחסרו בתכנית זו, ובודאי יצטרכו ללמדם בצורה מיוחדת. זוהי כבר שאלת התכנית ומומחים יעבדו אותה. מתוך התכנית הזאת חפץ אני להדגיש שלושה גורמים, אשר לא מצאו עד עתה די תשומת לב בחינוך זה אצלנו, והם: א. המסע עם מטען, ב. המחנה, ג. החינוך לשמירה. אני מדגיש אותם מפני שהם יכולים לתת בצורה מיוחדת את ההכשרה הרוחנית-מוסרית שדברתי עליה.

דור עז ומחוסן צריכים לנו לחנך, צעירים המקבלים על עצמם, ואשר יוכלו לקבל על עצמם להתאמץ, להתעייף ולסבול ככל שידרש מהם. הכושר לסבל (endurance), עומד בתור דרישה עיקרית בכל תכניתנו. במסע עם מטען נוכל לחנך לתכונות אלה יותר מאשר בכל תרגיל אחר. כל שלוש הפעולות האמורות תהיינה מושלמות רק בתור תוצאה של הרגל רב ימים. אין ללמדם בצורה תכנית העוברת מנושא לנושא. פה צריך לפתח הרגלים קבועים, בפרט בשמירה, ובזה צריכים ויכולים לנו להרגיל את הנוער בגיל הרך. במחנה יהיה גם מקום לחינוך הבנות לתפקידן המיוחד בתוך השירות הזה: הבישול בעמדה וההספקה, – ענפים אשר כל מי שהתנסה בהם יודע כמה חשובים הם. פה גם מקומם של הקורסים לכל מיני התמחות אשר חשיבותם רבה, כגון עזרה ראשונה, איתות, וכו'.

וכל שלוש הפעולות האלה תגרומנה להתפתחותן של תכונות אחרות אשר עוד לא דיברנו על אודותיהן: חברות, עזרה הדדית ודומיהן. אשר לנו צריכים לפתח בכל חנוכנו, ופה תמצאנה את מקומן המיוחד.

כאן ברצוני לדבר על כמה תכונות נפשיות שהחינוך לשעת חירום יוכל לפתח בצעירינו ובזה יוכל להפוך לאמצעי חינוכי חשוב, למעלה מכל הצרכים הרגועים שהולידו אותו. אופיני בשביל התלמיד הארצי-ישראלי הוא „לככה“, שבו יענה על כל מה שתשאל או תדרוש ממנו. לא חינוכו את ילדינו להחלטיות של פקודה ושל מלוכה. הרגלנו אותם „לככה“ זה על ידי ויתור בכל צעד ושעל, ועל ידי „ההבנה“ שהיינו צריכים להראות לכל מצבי רוחם. החינוך לשעת-חירום ידרוש מהם משמעת והחלטיות בהוצאה לפועל – תורה כמעט חדשה בכל חינוכנו בארץ. היחידות לחינוך של שעת חירום לא תהיינה מלובשות מדים, אלא תלבושת אחידה. מטרה צודדת חשובה לתוצרת הארץ מתגשמת בזה – והתקפדה על תלבושת ועל ציוד תרגיל את תלמידינו לסדר, דבר אשר גם הוא פגום אצלם. ההקפדה על התלבושת והציוד תשמש אחד הגורמים החשובים לאותו חינוך האופי שדברנו עליו. התלבושת האחידה, המחנה, המיסקר השבועי, ובכלל ההשתייכות ליחידה הסגורה יוכלו לפתח בתלמידינו את אותו הרגש החסר בבתי ספרנו, שהצרפתיים מכנים אותו: Esprit de corps, ושהוא עולה בהרבה על Team spirit של האנגלים, ואשר הבטוי „רגש היחידה“ בודאי אינו התרגום המושלם שלו.

בדברי על החינוך לשעת חירום בבתי הספר התיכוניים, לא אוכל לעבור בשתיקה על המטרה המיוחדת שחינוך זה צריך למלאה, – לתחך אנשים שיוכלו לעמוד בראש חבריהם, ושחבריהם יצייתו להם משום שהם מכירים בהם: Leaders of men לפי הבטוי האנגלי. רגילה אצלנו ההאשמה שילדינו אינם יודעים לציית. אני מציין בתור חסרון הרבה יותר גדול את העובדה שילדינו אינם יודעים לפקד. יש בהם מין פחד, מין רטט בבואם להטיל את מרותם על הזולת, גם בעת שהדבר נחוץ. בודאי טבועים פה היסודות העמוקים של טבענו הדמוקרטי, אבל זקוקים אנו ל-Leadership, והזמן הזה יוכיח זאת יותר מאשר כל זמן אחר שקדם לו. הכנת מפקדים בתוך יחידות החינוך הנה, בפרט באלו של בתי הספר התיכוניים הוא חלק חשוב מאד של כל המפעל הזה.

במעבר מכתה ששית לכתה שביעית בוררים מבין התלמידים את אלה שיוכלו להיות מפקדים, מאחדים אותם בקורסים מיוחדים למפקדים. בסוף הקורסים בוחנים אותם ומשאירים רק את המתאימים, כדי שימשיכו את חינוכם בתור מפקדים, בהיותם בכתה השביעית. תלמידי הכתה השמינית ברובם ישמשו ביחידתם או ביחידות אחרות אשר לשם ישולתו, בתור „מפקדי-כיתות“. המנוסים מבין המפקדים של הכתות יהוו יחד עם המפקדי-המדריך את מפקדת היחידה, גם היא אמצעי ליצירת אותו „רגש היחידה“ שדברנו עליו.

וכך, עומד לפנינו מפעל שלם, מפעל שצריך לתת לנו את אותם הכוחות שידרשו אולי בעתיד קרוב, ואולי בעתיד רחוק יותר, אולם ודאי שידרשו; מפעל שיחד עם זה צריך לשנות את אופי חינוכנו, שצריך להכשיר עם שלם למען יוכל לקבל על עצמו את קביעת גורלו. ברור הוא, כי מה שאנו עומדים להגשים כעת

בבתי הספר התיכוניים, צריך להעשות אח"כ בכל הנוער בגיל שבין 14 ל-18, כ-30.000 צעיר וצעירה בגיל זה, ישנם בישוב. על כולם יצטרך המוסד המרכזי להטיל את החובה לחינוך לשעת-חירום. בחזית אחת ומאוחדת צריך לעמוד כל הנוער בגיל זה; המפלגות וארגוני הנוער יצטרכו לותר בהרבה, כדי שיוצר מתוך היחידות הקימות בהרבה מקומות, מלבד בתי הספר, ומתוך יחידות שתוצרנה למטרה זו, אותו ארגון אחיד ומאוחד שינהל את הפעולה בחזית אחת בכל הארץ. מה שאנו מתחילים כעת בבתי הספר התיכוניים אינו תפקיד קטן. אנו מדברים על 7000 צעיר וצעירה מבין 30.000. אולם כל הפעולה הזאת אינה אלא התחלה. אחרי שנלמד מנסיון ראשון זה איך לנהל את הפעולה, תבוא הקמת הארגון שתכיל את כל הנוער בגילים אלה, בתור העם הצעיר המתכוונן לקראת מילוי תפקידו בתחית האומה.

ד"ר אליהו אורבך

צבא ישראל בתקופת התנ"ך

א. הרכב הצבא

כמו אצל רוב העמים העתיקים היה הצבא גם בישראל – ג'יס האזרחים המזוינים. אזרח בישראל עם כל הזכויות וכל החובות היה רק האיש, שהיתה לו נחלת קרקע ושהשפ"ן לאחת המשפחות, שביניהן נחלקה אדמת הארץ. בעלי נחלות אלה שהיו חייבים בשירות הצבא, נקראו, גבורי חיל". וכך היה הצבא צבא אכזרים, כמו הצבא הרומי בזמן הקדום (עד המלחמות הפוניזיות). בזה היה כוחו וגם חולשתו של הצבא הישראלי. כוחו, – מפני שהחומר האנושי היה מצוין ומוכשר לקרב. כשהארץ היתה זקוקה להגנה, היה המנהיג זכאי לדרוש מצבא זה מאמצים וקרבות גדולים ביותר. אנשי הצבא ידעו שהם נלחמים בעד ענינם הם. אופיני הוא הנאום הקצר שנאם יואב לפני הקרב עם ארם (שמ' ב', י', י"ב): חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלהינו" וגומר... חולשתו של הג'יס היתה בזה, שהוא לא עמד לשימוש מחוץ לגבולות הארץ, ובקושי אפילו מחוץ למחוז הצר שממנו בא האכר. במשך מאתיים השנה שלפני איחוד האומה ע"י המלוכה התעסק כל אחד משבטי ישראל בעניניו הפרטיים בלבד, ורק במקרים יוצאים מהכלל אפשר היה לחבר את גיסותיהם של שבטים אחדים לשם פעולה צבאית משותפת. בזמן הקדום עלה הדבר ביד המנהיג הגדול משה, ועוד פעם ביד דבורה ביחס לשבטים אחדים. אבל בדרך כלל דאג כל שבט ושבט רק לעצמו. גדעון, למשל, היה מוכרח להלחם במדינים עם חילי שבטו בלבד, כמו יסחח בכני מואב; ההתפלגות הזאת גרמה למשבר בזמן ששבט אפרים יצא בווד לקראת התקפת המלשחים.

שאל היה שר הצבא הראשון שגייס את צבאו מתוך שבטים שונים, אבל גם הוא, בראשית מלכותו, נשען בבטחון רק על שבטו – שבט בנימין. במשך ימי

מלכותו נשאר יסודו של הצבא - גיוס גבורי החיל שהיו נקראים מחדש אל הדגל בכל מלחמה ומלחמה. רק דוד יצר לעצמו, לצורך מלחמותיו הרבות שחזרו ונשנו כמעט בלי הפסקות, כעין צבא קיים ועומד, בהשאירו תחת הדגל את הצעירים (ה"בחורים"). במקרים מיוחדים, כגון במלחמת ארם, נוסף לזה גיוס כללי של "יתר העם". ע"י זה יכול היה דוד לצאת גם למלחמות כיבוש נגד דמשק, עבר הירדן, פלשת ואדום. ליד הצבא הקים דוד משמרת לראשו, שגויסה מחילים ורים (כרתים ופלתים), ושהשתתפה גם במלחמה.

שינוי יסודי בהרכב הצבא חל רק בימי שלמה. לצורך המבצרים, שהוא הראשון בנה אותם, היה שלמה זקוק למשמר תמידי והוא יצר אותו בצורת צבא קבוע של חיילים מקצועיים. מאז היה זה גרעין הצבא בימי שלטון מלכי ישראל ויהודה. ע"י זה נתאפשר הדבר, שהמלך אחאב, (872-850 לפסה"ג), השתתף למי המקורות האשוריים, בראש חיל של 10,000 איש בקרב הגדול של הברית הסורית נגד אשור בשנת 853 ליד קרקר שבסוריה הצפונית, ז. א. רחוק מגבולות ישראל. תפקיד חשוב מלא הצבא המקצועי הזה גם בישוב ארצות נכבשות. דוגמת הרומאים בתקופה יותר מאוחרת גם המלך עמרי (887-872) הושיב במואב מושבות צבאיות (ע"י כתובת מישע מלך מואב), ומאה שנים אחריו עשו כמעשהו אמציהו (797-784) בסלע-מואב (פטר"א) ובגו עזריהו (784-733) באילת, על חוף הים האדום, כדי להבטיח את שלטונם על אדום.

בזמן הקדום, כשהצבא התהווה רק מגיוס האכרים, מובן, שהחיילים לא קבלו שום שכר. כל גבור חילי היה מחויב להודיין בעצמו, ועל זה גאוחו. ולא זו בלבד, אלא שהיה נאלץ להביא אתו גם צידה, אם לא מצא די צרכו בגבולות האויב. כשביקר דוד את אחיו בצבא שאול הביא להם צידה (שמ' א', י"ג, י"ז). החיילים המקצועיים בזמן יותר מאוחר היו מקבלים, כמובן, שכר. הקצינים קבלו אחוזות (שמ' א', ח', י"ב-ט"ו). החייל הפשוט היה מקבל, מלבד כלכלתו גם כסף, ובעד פעולות מיוחדות - אף גמול מיוחד (שמ' ב', י"ח, י"א).

ב. זיון הצבא וחלוקתו

בזמן הקדום היו כל אנשי הצבא רגלים. במובן התכני והזיוני עלו בראשונה הכנענים והעמים השכנים על בני ישראל. קודם כל לא ידעו אלה את שימוש הסוס לצרכי מלחמה. הסוס שמוצאו מאסיה הפנימית, גודע לבבלים במאה הי"ט, אבל לצרכי המלחמה השתמשו בו ראשונה באסיה הקטנה עמי החתים, אשר מהם יצאה במאה הי"ח תנועת ההיפסוס, שכבשה את ארם נהריים, אחרי כן את סוריה, את כנען ולבסוף את מצרים. הסוס שימש בתקופה זו רק למשיכת הרכב, ורק בזמן הרבה יותר מאוחר - לרכיבה. בשעה שהכנענים בעמקי כנען, הפלשתים והארמים השתמשו ברכבי-מלחמה, אין למצוא זכר לזה אצל בני ישראל עד ימי דוד. וזאת היתה הסיבה העיקרית, שכני ישראל לא כבשו את עמקי ארצם עד הזמן ההוא. רק שלמה הכניס את הרכב לצבא הישראלי. הוא בנה מבצרים אחדים שבהם

הסדיר חיל-מצב עם כלי-רכב; אנו מבחינים עכשיו בחפירות מגדו בנינים מפוארים שהקים שלמה בעיר העמק הזאת בשביל הסוסים והרכב. ברור הדבר, שהוא היה זקוק לחיילים-מקצועיים לשם טיפול בסוסים ובכלי הרכב הללו. לפי ספורי התנ"ך היו ברשותו 1400 רכב בערך. בזמן יורשיו הגדל מספרם עוד בהרבה, עד שהמלך אחאב יכול היה, לפי כתובות אשוריות, לשתף בקרב ליד קרקר, חוץ מהצבא הרגלי, גם 2000 רכב מלחמה.

אולם, עד הזמן ההוא עדיין לא היו רוכבים על סוסים בתוך הצבא. הם נזכרים בפעם הראשונה בימי יורם בשנה 841 (מלכ' ב', ט', י"ט). אבל גם אחרי זה לא תפשו מעולם מקום חשוב.

בדבר כלי-ההיין של החיל הגיעו לידינו רק ידיעות מועטות. כשחדרו בני ישראל לארץ כנען עמדו גם הם, גם תושבי הארץ בתקופת הברונזה. לאחר זמן קצר הביאו הפלשתים את הברזל ואת מלאכת עיבודו לארץ ישראל. אבל כשיצא שאול לקרב הראשון נגדם, עדיין היו בני ישראל חמושים כלי-זין מברונזה, שלא כפלשתים, (וזכר לכך נשתמר בשמ' א', י"ג, י"ט-כ"ב). - על ציודו המלא של הלוחם האציל קוראים אנו בשמ' א', י"ז. ואלה הם חלקיו: מדים עם חגורה, שריון, כובע, צינה (מגן) ומצתת-רגלים. להתקפה שימשה להם החרב, הנית ככדה (לנגיפה) וכידון קל (לזריקה). ברור, שהחיילים הפשוטים היו פחות מווייגים. שריון, כובע וצינה היו בודאי רק ללוחמים האצילים, שנלחמו מעל הרכב. גם קשת וחצים נזכרים לעתים קרובות, אבל אי אפשר להגיד אם סודרו פלוגות מיוחדות של אנשי-קשת. בכל אופן אמנות הקשת נחשבה למעלה יתרה גם ללוחם, גם לאציל, כמו יהונתן או יהוא (שמ' א', כ'; שמ' ב', א', י"ח, כ"ב; מל' ב', ט')

חלוקת הצבא היתה בנויה על חלוקת השבטים העתיקה. היחידה היסודית היא ה-אַלְף (או: אלוף) בדיוק כמו באדום (בר' ל"ז). אלף חיילים מספיקה-משפחה, והם מהווים יחידה הדומה בערך לגדוד (בטליון) של ימינו. בכל שבט ושבט ישנן משפחות אחדות, וכל אחת מהן יושבת על חלק מסוים מאדמתו. אבל המספר -אלף הוזה אינו מספר קפוא אלא גמיש. לא כל משפחה יכולה למעשה להספיק אלף חיילים; ברוב המקרים מספרם קטן מזה. ככה מזכיר גדעון, כי משפחתו אביעזר היא הקטנה במנשה, ומספר חייליו באמת רק שלש מאות. השבט הקטן דן, שנקרא גם, משפחה (שופ' י"ח, ב') יוצא עם שש מאות לוחמים לכיבוש העיר ליש. גם לרשותו של שאול בקרב הראשון שלו עם הפלשתים עומדים רק שש מאות לוחמים משבט בנימין. בראש ה-אלף עומד שר-האלף, המפקד.

ה-אלף נחלק ל-מאות (קומפניות, פלוגות). גם הן הוקמו תחילה כחבורות מקומיות; אנשיה הם יוצאי אותו הכפר או בית-האב. אולם גם משמרת ראשו של המלך נחלקת ל-מאות. בימי המלכה עתליה (836) נזכרות שלש מאות כאלה בתוך המשמרת. בזמנו של דוד שש, בראשה עומד קצין, שר-המאה. יחידות קטנות יותר הן קבוצת החמשים והעשרה, החמשים הם היחידה הטקטית הקטנה ביותר; על כן פירושו של המושג, חמושים הוא: ערוכים למלחמה.

ז. א. מסודרים לפי חמשים. קבוצת עשרה היא רק חלוקה פנימית (למסמר, לריגול וכיו"ב).

ג. מספרי הצבא בישראל

המספרים של הצבא בתנ"ך כמו אצל הירודוטוס ואצל סופרים קדמונים אחרים מופרזים בדרך כלל בצורה תמימה ביותר. אנו צריכים להתרגל למחשבה, שצבאות הזמן ההוא היו קטנים מאד מאד, ויהי מפאת הקושי לפרנסם ולהניעם ממקום למקום. ידוע, שמספר בני ישראל המזוינים שיצאו ממצרים נקוב במספר 600.000 איש. לפי מספר זה, יהא המספר הכולל של העם (יחד עם הנשים, הזקנים והטף) בערך שנים וחצי מליון! המון שכזה כשהוא מהלך בטורים של ארבעה ארבעה ובהרחק של מטר בין טור לטור, הרי אורך התהלוכה מגיע ל-600 קילומטר. זאת אומרת: כשעברו האחרונים את גבול מצרים, היו הראשונים עומדים בסביבת חמת שבצפון סוריה... למעשה היה מספר העם שכבש את ארץ כנען קטן מאד. שמונים שנה אחרי כניסת ישראל לכנען מעריך שיר דבורה את המספר הכולל של חיילי ישראל לארבעים אלף (שופ' ה', ח'). היות ובמלחמת דבורה השתתפו רק שלשה שבטים מתוך שנים עשר, היה מספר הלוחמים בקרב הזה לכל היותר עשרת אלפים, ומספר זה ביחס לזמן ההוא הוא כבר גדול להפליא. צבא גדעון היה מספרו רק שלש מאות איש. לשאלו במלחמת החירות נגד הפלשתים היו רק 3000 איש, ובקרב ליד מכמש השתתפו רק 600 איש. הצבא שבו כבש שבט הדני את לָיש על מעינות הירדן היה רק בן שש מאות איש. משפחות שבט מנשה, שכבשו חלק גדול של עבר הירדן מורחה, היו להן בערך 2000 עד 3000 חיילים.

עם הקמת המלוכה וליכוד כל האומה גדלו הצבאות. דוד בשיא כוחו ועוזו נשען על צבא של 30.000 בערך. הזכרנו לעיל, שאחאב יצא לקרב נגד אשור ב-10.000 חיילים ואלמיים רכב. ארבעים שנה אחרי זה, הרשתה דמשק ששָׁלְטָה על ישראל את יואחו להחזיק 10.000 אנשי צבא, ורק חמשים רכב (פירוק הזיון-הוגשם, איפוא, כמו היום במקרים דומים לזה, בעיקר בזיון ה-תכניי). בשנה 738 אנו שומעים מספור התנ"ך (מל' ב', ט"ו, כ') כי למנחם מלך ישראל היו בארצו, לפני שקוצצה ע"י תגלת-פלאסר, 60.000 גבורי-חיל. באותו הזמן בערך יכולה מלוכה יהודה הקטנה יותר שבימי חזקיהו להעמיד בערך 30.000 חיילים. אולם במאה שאחרי זו ירד כוח יהודה עד כדי כך, שבשנת 597 הבטיח נבוכדנאצר את שלטונו בהגלותו, יחד עם המלך יהויכין, 7000 גבורי-חיל.

ידוע הדבר, שהמספרים הקטנים של הצבאות אופייניים הם לא רק לישראל. גם הצבאות היווניים בזמן הקדום לא היו גדולים יותר. כוחן של המדינות הגדולות והמאוכלסות בצפיפות כגון אשור, בבל ומצרים היה מבוסס על זה, שיכלו להקים צבאות שמספרם עלה בהרבה על זה של צבאות המדינות הקטנות. כתבות מלכי אשור מספרות לעתים תכופות על צבאות בני 100 עד 120 אלף איש, שבהם יצאו למלחמה.

ד. אסטרטגיה וטקטיקה בישראל

ראינו שבני ישראל, לפחות בזמן הקדום, עמדו בדרגה נמוכה משכניהם בשדה התכניקה והזיון. הכנענים עלו עליהם בשימוש הרכב, הפלשתים בכלי נשקם המשובחים ובסדר מערכתם - הפלנקס, כפי שאפשר לראות מתוך ציורים מצריים. איך, איפוא, קרה הדבר, שבני ישראל נחלו נצחונות במלחמה נגד מתנגדים כאלה? הנצחונות האלה יסודם באסטרטגיה התנועה ובשימוש המחוכם של מקום הקרב. התנ"ך אינו ספר לימוד לאסטרטגיה, וספוריו על הקרבות קצרים מאד. בכל זאת לומדים אנו מהם דברים חשובים אחדים. מלחמת דבורה, (כפי שהראיתי בספרי המדבר והארץ היעודה, חלק א'), היתה מכוונת למי תכנית אסטרטגית גאונית. בני ישראל שלא העיזו להתנגש עם רכב סיסרא בעמק יזרעאל, משכו את הצבא הכנעני לתוך העמק הצר לרגלי הר תבור, שבו לא יכלו הכנענים לפרוש את מערכת רכבם; שם התקיפו אותם מצדדים שונים וערבבו את כל הצבא ע"י הרכב הנס באייסדר. גורל הכנענים נחתם ברדיפה בלי רחמים עד מוצאי העמק למישור מפרץ הים.

באותו הדרך, ע"י מהירות תנועה מפתיעה, נחל גדעון את נצחונותיו על המדינים. למרות שבקרב הראשון עמדו לרשותו רק 300 לוחמים, חילק אותם לשם התקפה לילית על מחנה המדינים לשלשה ראשים, שהתקיפו את המחנה מצדדים שונים והניסו אותו מנוסת, חרב איש ברעהו... מסע הרדיפה אחרי השודדים הנסים בוצע בתחבולה גאונית: בעזרת חיילי שבט אפרים תפס גדעון את מעברות הירדן, והרבה מהמדינים הבורחים מצאו שם את קברם. הוא עצמו עם גדודו רץ בצעדי ענק לעבר הירדן עד דרך האורחות. משם עלה בידו לעכב ולהשמיד את גדוד המדינים השני. דוגמה אסטרטגית ושימוש מחוכם במצב הטקטי הוא הקרב הראשון של שאול נגד הפלשתים על יד מכמש (ע' ספרי הנ"ל, חלק א', ע' 175). הפלשתים שהתבצרו מעבר הנחל מול שאול במכמש ושמספרם עלה על מספר חיילי שאול פי ארבעה עד חמשה, שגו שגיאה גסה, בהתפלגם לחלקים כדי להחריב את הסביבה. בזה השתמש שאול להתקפה פתאומית על מחניהם והשמיד את גרעין צבאם. מבלי להתחשב עם שני הגדודים שלהם שעמדו בפנים הארץ והיו אבודים בין כך ובין כך, התאמץ שאול בכל כוחו לרדוף אחרי הגדוד השלישי שנס מערבה לצד עמק הפלשתים. במשך הרדיפה הזאת עבר שאול עם אנשיו עוד ביום הקרב מרחק של 40 קילומטר - פעולה באמת מפליאה!

כנראה השיג גם יפתח (שופ' י"א) את נצחונו על בני מואב ע"י תמרון סיבוב אסטרטגי; כי למרות שהוא בא מצד צפון, היה כיוון הקרב והרדיפה מדרום צפונה, הוה אומר, שהוא התקיף את האויב מצד דרום, שמשם לא חכו לו. אפשר להרבות בדוגמאות מעין אלו ורבות אחרות מהתנ"ך. כולן מראות, כי בני ישראל ידעו להתגבר על חולשתם התכנית בעזרת פעולה רוחנית. אופיינית היא להם אמנות אסטרטגית בלתי רגילה בזמנים ההם. הם נחלו נצחונות, לא בכוח, כי אם ברוח.

שאלות האספקה בארץ-ישראל לשעת חירום

המתיחות הבינלאומית המחמירה והולכת מעמידה לפני הישוב ביתר שאת את שאלת ההספקה בשעת חירום. שאלה זו נדונה גם בארצות אחרות ושם נפתרה במידת מה בדרך של פעולה ממלכתית. ארץ ישראל שייכת לסוג הארצות התלויות הרבה באימפורט של צרכי מזון. ואין לחשוב על שנוי במבנה כלכלי זה במשך זמן קצר. יתר על כן, הישוב היהודי רגיש יותר משאר האוכלוסין לסכנות הנשקפות לתחבורה המקשרת את ארץ ישראל עם מקורות ההספקה. המשק הערבי מתבסס כמעט כלו על הספקה עצמית. בשעה שהישוב היהודי-מזונותיו מובאים בחלקם הגדול מחו"ל.

ברם, שאלה זו אין להפרידה מהקומפלקס של הפרובלימות הפוליטיות-צבאיות הקשורות בסכויי קיום התחבורה או הפסקתה. ארץ ישראל נמצאת על פרשת דרכים בסמוך להצטלבות דרכי התחבורה לאירופה, למזרח הקרוב ולמזרח הרחוק. עובדה זו קובעת את אפשרויותיה של הארץ ואת הסכנות הנשקפות לה. הספקתה תלויה בראש וראשונה בתנועה החפשית בים התיכון. בשביל הספקת הארץ יש למסילת-ים זו ערך בתור חיבור לאוקיינוס האטלנטי (אמריקה) מצד אחד ולתורכיה ורוסיה מצד שני, הואיל ובארצות האמורות ישנם עודפים מסויימים של חטה ומצרכים אחרים שאנו זקוקים להם. התחבורה דרך הים התיכון הפכה כיום צורך צבאי חיוני לאימפריה הבריטית, אם תרצה לקיים את הקשר עם בני בריחה במזרח אירופה. הצי הבריטי יהא מוכרח ללחום על ההגמוניה בים זה בימי חירום, אך אין זאת אומרת שלא תחולנה הפסקות זמניות. בקשרי התחבורה המסחרית בשטח זה, רצועת המים הצרה שבין גדות אפריקה הצפונית והאי האיטלקי המבוצר פֶּנְטַלְרִיָה, תהיה אולי קשה זמן מה למעבר. יתכן, שגם אם ידו של הצי הבריטי תהא על העליונה יתגלו קשיים חמורים בתחבורת בים התיכון מפאת סכנת הצוללות, והוא הדין בחופי הים התיכון המזרחי, כלומר במסילות המובילות לתורכיה, לרוסיה וכדומה. עלינו להביא בחשבון את האפשרות, שבדרך זו לא נוכל אולי להשיג את צרכי המזון שהארץ זקוקה להם במשך זמן מסויים - עד שיובטחו דרכים אלו על ידי השמדת הצוללות או על ידי מאורעות צבאיים מכריעים אחרים. מכל מקום עלינו להביא בחשבון את הצורך בהבטחת תצרוכת הארץ לששה חדשים בערך, מבלי להזקק לקשרי תחבורה אלו.

אמנם אין הים התיכון הדרך היחידה, המקשרת אותנו עם העולם החיצוני. הקו למזרח הרחוק, דרך קְצֶרְה, ואולי, גם דרך ים־סוף יכולים לשמש במידת־מה להספקת צרכי הארץ. בדרך זו נפתחים אופקים להבטחת המצרכים ההכרחיים ממקורות כגון אוסטרליה, זלנדיה החדשה, הודו ואפילו אמריקה. אולם, גם בדרך

זו אין בטחון גמור של תחבורה בלתי נפסקת. בראש וראשונה קיימת סכנת הצוללות בים סוף, שבו ישנם בסיסים ימיים לאיטליה וכן יהיו קשיים טכניים מרובים בהובלת צרכי מזון דרך המדבר מעיראק ואפילו מסואץ. המסילה היחידה מקנטרה תהיה עמוסה מטען צבאי, וכמות האוטומובילים שיעמדו לרשות הובלת צרכי הישוב האזרחי תהיה בודאי מוגבלת מאד.

לפי האמור נראה, שאמנם הארץ לא תשאר מבודדת ומנותקת זמן רב, הואיל ולפחות חלק מהמסילות המקשרות אותה עם העולם הגדול יחודש במשך תקופה קצרה. אם לא תפתח הדרך הראשית, הרי תפתח אחת הדרכים האחרות. ברם, זו היא שאלת זמן ובהתחשב עם זה על הישוב להבטיח לעצמו מלאי של ששה חדשים בערך.

כאן יש להזכיר עוד אפשרות אחת של הספקה לשעת חרום – האימפורט מהארצות השכנות. אין לזלזל בהקלה מסויימת גם בדרך זו, אולם האפשרויות הן מצומצמות מאד. העודפים של צרכי מזון בארצות הסמוכות אינם גדולים כל כך. יתר על כן, כפי שראינו בספטמבר 1938, מהרו הארצות הללו להטיל אסור על הוצאת צרכי מזון. מתפקידה של הממשלה יהיה איפא לדאוג להקלת תקופת המעבר גם בדרך זו.

נשאלת, כמובן, השאלה, אם אין זה מן הרצוי להבטיח את הספקת הארץ לא על ידי יצירת מלאי, אלא על ידי שנוי המבנה הכלכלי של הארץ, ע"י יצור מוגבר לשם הספקה עצמית, כלומר, ע"י מידה גדולה של אבטקציה. בקשר עם זה יש להביא בחשבון שני גורמים עיקריים:

(א) מעבר כגון זה אינו אפשרי בזמן קצר.

(ב) אם אמנם שנוי במבנה המשק החקלאי יהיה הכרחי בשעת חירום, עדיין עומדת השאלה אם כדאי ורצוי, מנקודת ראות פתוח המשק וקליטת העליה, לכוון גם בימי שלום את המשק החקלאי רק להספקה עצמית בלבד. שאלה דומה לזו הועמדה גם באנגליה. גם שם צפו הצעות של שנוי מבנה המשק בכיוון של הספקה עצמית. השאלה נחקרה באנגליה בכל היקפה, וביחוד טפלו בה בתשומת לב מיוחדת שני אקונומיסטים גדולים: סיר ארטור סלטר וג. מ. קיינס. חקירתו של סלטר הוכיחה ללא כל ספק שהפוליטיקה של מלאי היא הרבה יותר רציונלית, מאשר פוליטיקה אוטרקית של ייצור להספקה עצמית. ייצור להספקה עצמית גם בימי שלום, תובע קרבנות מרובים מהמשק. הוא מחייב לפעמים גדול קולטורות שאינן מכניסות, רק כדי להבטיח את ההספקה בשעת חירום. יחד עם זה הוא מקפח את אפשרויות ההתפתחות הבריאה המכסימלית והאופטימלית בימים כתיקונם. פתוח המשק לא בכיוון הניתן על ידי צרכי השוק והרנטביליות הגבוהה ביותר, אלא מתוך שאיפה קיצונית לאוטרקיה מקטין את פרינו של המשק ומצמצם את יכולתו לקלוט אנשים נוספים, – דברים המסוכנים במיוחד לנו בארץ ישראל. מאידך גיסא מהוות ההוצאות למלאי, הקשורות בריזיקה ידועה של מחיר, ברביית נוספת ובהוצאות ההחסנה, משא הרבה פחות כבד, מאשר סלוף התפתחותו של

הייצור הנורמלי לפי צו הצרכים הזמניים של שעת חירום. ג. מ. קיינס מרחיק לכת ורואה בהחזקת המלאי, אמצעי חדש לרגולציה של מחירים, הגורם ל"ישור" הקמטים החריפים של גאות ושפל. ע"י סדור מלאי הוא רוצה לזכות בשני יתרונות כאחד: בהבטחת מלאי לשעת חירום ובמכשיר לפוליטיקה משקית המאפשרת מהלך יותר נורמלי של החיים הכלכליים.

בשבילנו רצויה ומתאימה דרך המלאי בהבטחת ההספקה עוד משתי סיבות: (א) דרכי התחבורה שלנו מרובים יותר, ומתוך זה הבדוד הגמור הוא עוד פחות אפשרי מאשר באנגליה.

(ב) פתוח המשק לשם מכסימום של קליטה נוספת חשוב לנו ביותר מפאת הגורם המיוחד של העליה, שאינו קיים באנגליה. פתוח זה יקופח אם נכונן את מנגנון היצור גם בימי שלום לשם צרכי ההספקה לשעת חירום בלבד.

כאן עלינו להגדיר את הפרובלימה של המלאי במידותיה הכמותיות, כלומר, בסכומים הכספיים ובטוגי הסחורות.

הטבלא הבאה מראה לנו את סכומי האימפורט הדרושים לשם הספקה לשלשה חדשים. המדובר כאן הוא על תצרוכת של כל אוכלוסי הארץ, יהודים וערבים כאחד. מובן, שהובאו בחשבון רק הצרכים העיקריים:

350,000	תבואות (7 לא"י לטון)	לא"י
40,000	בשר קפוא (46 " ")	"
35,000	שמורי בשר	"
80,000	חמאה	"
60,000	סוכר	"
50,000	אורז בלתי מקולף	"
50,000	אגוזים טחונים (לשמן מאכל)	"
6,000	דגים	"
671,000		לא"י

הבאנו בחשבון את הכמויות רק למשך שלשה חדשים. הואיל ובארץ נמצא מלאי לשלשה חדשים בערך. הסכום הזה אינו גדול, אולם אפשר להקטינו עוד יותר. בשנות יכול נורמלי אפשר להפחית במידה ניכרת את הסכום הנקוב כאן בשביל תבואות. יתר על כן, הסכומים הנקובים לעיל אינם סכומים של הפסד, כי הסחורות הן העוברות לסוחר, והפרובלימה היא רק: א. הבטחת הריזיקה, הנובעת מתנודות המחירים, ב. הרבית של החזקת המלאי, ג. דמי ההחסנה.

כאן נתונה אפשרות של פתרון, המתקבל על הדעת, ואינו חורג ממסגרת אפשרויותיה של הארץ בקנה מידה ממלכתי.

בנוגע למימון המלאי נוקטים בארצות שונות בשיטות שונות. באנגליה קונה הממשלה את המלאי על חשבונה ומחזיקה אותו במחסנית. יש ארצות, שבהן משאירה הממשלה את התפקיד הזה למסחר הפרטי והיא רק ערבה להיפרשים האמורים

במחיר, לרבות, לדמי ההחסנה. מכל מקום ברור שאין להשוות את ההפסד האפשרי הכרוך באופרציה כגון זו אל ההפסד הודאי של שינוי כל מבנה הייצור בימי שלום. ברשימה הנתונה לעיל חסר סעיף חשוב: הדלק. בעוד שגידול הבהמות וצרכי המזון ההכרחיים כגון: חלב, ביצים וכו' מובטחים על ידי הכללת המזון לבהמות ולעופות בסכום התבואות. הרי המחסור בדלק יכול לשתק את ההשקאה במשקים, את עבודת הטרקטורים והמכונות החקלאיות וכן את התחבורה בין המשקים והעיר. הבטחת הדלק לשלשה חדשים מחייבת השקעה נוספת של 100,000 לא"י בערך. אולם הפרובלימה של המלאי אינה פיננסית בלבד, היא מחייבת גם סדורים טכניים ידועים החסרים עדיין בארץ. החסנת תבואות היא קשה מאד, כמעט בלתי אפשרית בלי הקמת מקגורות (סילוס); החסנת הדלק מחייבת גפח טנקים נוסף בארץ; ברם, בצוע הסדורים האלה הוא קשה לפתרון בזמן הקצר העומד לרשותנו. מהדברים הללו, המכוונים לסדור מלאי, אין להסיק מסקנה על מעוט חשיבותו של הייצור החקלאי המקומי בשביל ההספקה בשעת חירום. החקלאות שלנו הולכת ומגדילה את ייצורה והיא מבטיחה לישוב את הספקת צרכי המזון החשובים ביותר, כגון: ביצים, חלב, ירקות וכיו"ב; היא תוכל להמשיך בתפקידה זה ולהרחיבו אם יומצאו לה חומרי הדלק והמזון לבהמות. אין זה מבטל את הצורך במלאי לתקופת מעבר, עד חידוש קשרי התחבורה של הארץ עם העולם כולו.

מוסדותינו הצבוריים על ידי מו"מ עם הממשלה והרחבת המחסנים בעזרת אשראי למסחר הסיטוני, והאגירה הפרטית - משלימות זו את זו. על שני המכשירים להבטיח את המלאי ההכרחי לתקופת המעבר כדי להציל את הישוב מצוקה חמורה ביותר.

ל ק ט כ ל כ ל י

התפתחות הצי המסחרי

סכומים מאלפים להתפתחות ציי המסחר של העולם ניתנים בהוצאה החדשה של הריניסטר הימי של לידים אשר הופיעה אך זה.

היריעה הרחבה של ההתפתחות במשך המאה העשרים מבליטה, כבר במבט הראשון, את התמורות העיקריות בעצמתן הימית של הארצות העיקריות.

המכלה הראשונה מעידה כי בריטניה ונרמניה טרם הספיקו לשוב לאיתן המלא לאתר הפסדי המוני העצומים בימי המלחמה הגדולה. פחות בולט ופחות קובע הדבר ביחס לצרפת. אנב, אין לשכות, כי הירידה היחסית

של ציי ארצות שונות איננה מעידה על ירידה באבסולוטיות בהיקף עולמי, להיפך; בין יוני

אחוז הטוני העולמי של אניות קיסור ואניות מנוע לפי הארצות

1939	1929	1914	1901	ה א ר צ
26.1	30.2	41.6	50.2	בריטניה ואירלנד
				ארצות הברית
13.0	16.6	4.5	4.2	(אניות ימיות בלבד)
8.2	6.3	3.8	2.2	יפן
7.1	4.9	4.3	3.4	נורבגיה
6.5	6.1	11.3	10.1	גרמניה
5.0	4.2	3.1	2.7	איטליה
4.3	5.0	4.2	4.4	צרפת
4.3	4.4	3.2	2.1	הולנד

טורביניות אך כ־288,000 טון, וביתר סוגי
אניות-נפט-קטורי היתה גם פחיתה של
חצי מליון טון בקירוב.
עם היעלמה למעשה של אניות-המפרשים
(בכל העולם נשארו כיום רק 6 אניות-
מפרשים של 8000 טון ומעלה), נוצרה תמונה
כללית חדשה לגמרי, אשר אפשר לראותה
מן הטבלא הבאה:

אחוזי הנפח הכללי

שנה	אניות מפרש	אניות מוטור	אניות קיטור בנפט	אניות קיטור בפחם
1914	8.06	0.45	2.65	88.84
1926	3.26	5.39	28.16	63.19
1934	1.86	16.17	30.28	51.69
1936	1.63	18.89	30.38	49.10
1937	1.53	20.74	29.84	47.89
1938	1.44	22.45	29.57	46.54
1939	1.34	24.36	29.63	44.67

המספר הכלכלי של 1930/35 גרם להשקפה
כי, רבו יותר מדי האניות בעולם, ובשנים
אלה עלה טונו האניות המפורקות לנרמאות
על זה של האניות הנבנות. אחיז, מטעמי
זהירות משקית לאומית, באה הנטייה להחליף
את האניות המתישנות ע"י חדשות. אחרת
היתה המגמה כיפן אשר גם נתנה מחדש
וגם שמרה על הקיים וע"י כך הגדילה את
אחוזיה בציי-העולם. התפתחות זו במספרים
מוחלטים נראית מן הטבלא הבאה:

גידול הטונו העולמי

שנה	מספר האניות	טונו
1901	28,909	30,479,907
1914	30,758	49,073,545
1919	29,148	50,886,270
1931	32,344	70,131,040
1936	30,923	65,063,643
1937	31,183	66,286,024
1938	30,990	67,846,511
1939	31,186	69,439,659

הגידול המתודש של ציי המסחר בשנים
האחרונות מעיד על שינוי ההרנשה של בוני
האניות ובעליהן, דבר שהשפיע במידה לא

1914 ליוני 1939 גדל הפך הכל של טונו
אניות הקיטור והמוטור בעולם כ־23,105,555
טון, כלומר כ־60.9% לעומת 1914. נמצא,
כי רק אנגליה וגרמניה לוקות בהקטנה
אבסולוטית של הטונו. מן הראוי לציין
שהירידה באחוזים ובכמות של ציי המסחר
האמריקאי בתקופה שלאחר המלחמה היא
גדולה הרבה יותר מכפי שיכול להיראות
לפי המספרים הנ"ל, הואיל ולנקודת הפסגה
בהתפתחותו הוא הגיע כ־1922, כאשר שמרו
עדיין על כ־15% מליון טון של אניות להפלגות
ימיות, זו התוצאה של מאמץ בניה כבירה
בשנות המלחמה בשעה שצי המסחר האמריקאי
מלא את החלל בטונו של בעלי-הברית.
הערך העצום של הנפח לקיומו לא רק
של ציי מלחמה כלבד, אלא גם של ציי
מסחרי בימינו מובלט על ידי התרבותן של
האניות המוטוריות:

שנה	מספר האניות המוטוריות	הטונו
1914	297	234,287
1919	912	752,606
1931	4,080	9,431,433
1934	4,941	10,604,526
1937	6,763	13,748,713
1938	6,912	15,232,953
1939	7,551	16,918,687

התפתחות מהירה זו תפטיענו עוד יותר
אם נזכור כי שנות 1931-36 היו שנות מסחר
לציי המסחר והקטנת הטונו הכללי.

כתוצאת התרבותן של האניות הנוונות
בדלק-נפט, נוצר צי גדול של אניות מובילות
נפט. כיום, הציים של מובילי דלק
הגדולים ביותר הנם אלה של בריטניה
ואירלנד - (2,919,600 טון), אהיב - (2,800,800
טון), גורבייה - (2,117,380 טון) והולנד - (537,560
טון). בקשר עם חזיון זה מעניינת גם העובדה,
שלאחר 1922 הולכת ופוחתת הנטייה לאניות
המשתמשות בנפט כאמצעי ליצירת כוח-
הקיטור. במקום זה נתחבבה ביותר מכונתי
הדיוול. כך, למשל, במשך השנה האחרונה,
לעומת הגידול של אניות מוטור (דיוול)
כ־1,686,000 טון - היתה התרבותן של אניות-

מעטה עיי המצב המדיני המשתנה בעולם ועיי אמצעי העזרה ונס אמצעי הלחץ שנקטו בהם כמה מדינות להגדלת ציי המסחר שלהן. בדרך זו התחילה ללכת כעת גם בריטניה, האמונה על מסורת, הכלכלה התפשית, היא התחילה בעידוד (אשראי, ותמיכה) של בנין אניות חדשות וגם באנרת' האניות המתישנות לרוברה מיוחדת לשעת חירום.

כשביל לעמוד על ערכם של ציי המסחר השונים למילוי התפקידים של סחריאוקיאני והובלת מצרכים (או אנשים) ממרחקים דרוש נתוח נוסף של המספרים הניל. לפי אמת מידה זו יש לסלק מתוך החשבון את מובילות הנפשי (שהן מתאימות רק לתפקיד אחר) ואשר את מחצית הפלגותיהן עליהן להטל חנם, כמו כן את ספינות הדיג, את ספינות המשיכה בנמל, את האניות בנות נפח קטן מ-4000 טון, את האניות הישנות וכד'. התמונה משתנית אז לטובתו של צי המסחר הבריטי (מספריהן של אהיב ושל נורבניה נפעים כאן עיי האחו הנבונה של מובילי-הנפש בצייהן):

ארצות	ס'ה אניות קיטור ומטור		אניות קיטור ומטור להפלגות אוקיאניות	
	% בסוגי העולמי	מספר האניות	הנפח בטונות	% העולמי
בריטניה ואירלנד	26.11	1,503	10,739,378	35.29
אהיב יפן	16.77	706	4,551,619	14.96
גרמניה	8.22	455	2,868,079	9.43
איטליה	6.54	323	2,497,202	8.21
חולנד	5.00	233	1,456,784	5.77
צרפת	4.33	215	1,668,787	5.48
נורבניה	4.28	186	1,439,954	4.73
ארצות אחרות	7.06	241	1,290,042	4.24
	21.69	621	3,618,685	11.89
	100.00	4,483	30,430,510	100.00

הטבלה הזו מבליטה פעם נוספת, עד כמה השואה מספרית נירדא באניות ובטונות

של ארצות שונות אינה דולה את הענין. כאן רואים בעליל את אפסות-הכוח היחסית של הרבה ארצות קטנות אשר ציי המסחר שלהן נתישנו. יחד עם זה, כמובן, אין לשכוח גם את הערך של כלי השייט הקבוטניים (החופיים), על אף קטנותם, וכן של ספינות הדיג, במלוי התפקידים המקומיים של הובלה של אספקה וגם של תפקידי הגנה ידועים.

איטליה: — הרחבת צי המסחר.

כפי שמודיע השבועון הצבאי הגרמני ("Militärisches Wochenblatt") מ-1/7/39 עמרת איטליה, במסגרת תכנית בתי-10 שנים, לבנות שנהרשנה מאתים אלף טון נוספים בצי המסחר שלה. כבר כיום נמצאות במספנות האיטלקיות באיסטריה של בניה אניות מסוג זה בס'ה של ארבע מאות אלף טון; מהן 25 אניות קיטור גדולות אשר מהירותן 18 קשרים, ומספר אניות אחרות שמהירותן 18.5 קשרי לשעה. כולן הולכות ונבנות לפי הזמנותיהן של ארבע חברות האניות האיטלקיות — איטליה, ללויד פריסטינו, אדריאטיקה וטיקניה.

כדאי לציין שכל ארבע החברות הניל מרכז פעולתן הוא הים התיכון או דרכי הים העיקריות המובילות ממנו ואליה. במיוחד אפשר לציין את התרכזותה של טיקניה בפתח צי המסחר האיטלקי במערב הים התיכון, ושל אדריאטיקה במזרחו של ים זה.

המהירות הגבוהות יחסית (כשביל אניות מסחר גדולות), שצוינו בידיעה האמורה, הן גורם חשוב מאד במקרה של מלחמה. המהירות הממוצעת הגבוהה של צי מסחרי חשוב לא רק בזה, שהיא מקטינה במקצת את הסכנות הצפויות לו על פני הימים, אלא קודם כל, בזה שעל ידי כך מונכרת בהרבה יכולתו הממשית לספק את צרכיה ההכרחיים של הארץ, אשר לה הוא שייך. טון של חלל-טעינה בתוך האניה, — ערכו נעשה גדול פי כמה, אם אפשר להשתמש בו, למשל, לנסיעה בין שתי

נקודות מסוימות 15 פעמים בשנה במקום רק 10 פעמים. מבחינה זו נודע יתרון מסוים לציי המסחר של אותן הארצות אשר הרבו לבנות אניות חדשות בשנים האחרונות, הואיל ואלה הספיקו ליהנות מההישגים השכיניים של תקופה מאוחרת יותר. פחות נוח הוא מצבן של הארצות, (כמו אנגליה, למשל), אשר חלק ניכר של הצי המסחרי הגדול שלהן מקורו עדיין בתקופה שלפני מלחמת העולם. אמנם, גם בארצות אלו ניכרת בזמן האחרון התקדמות לא מעטה מבחינה זו.

שאלת המהירות של האניות האישליות— יש בה הוקא ענין מיוחד, אם יזכר הקורא ביריעות על האמצעים אשר אחזה בהן איטליה לשם זיון אניות המסחר שלה במקרה של מלחמה, גם לצורך הגנתן הן, וגם מתוך כונה להשתמש בחלק מהם (החדישות והמהירות ביותר) בבאניות צידי מוזינות, שתשתתפנה במלחמת ההשמדה נגד ציי המסחר של ארצות אויבות, — ביחוד בשטחי הים הקרובים יחסית אל איטליה עצמה.

הנפט של מדוקו

צרפת, באופן יחסי, איננה שייכת אל סוג המדינות (כאנגליה) אשר הנפט ותוצרת הלואי שלו ממלאים תפקיד מרכזי ומכריע במשקן הלאומי. אולם גם בשבילה שאלת הנפט והספקתו הבטוחה היא שאלה חיונית ממדרגה ראשונה. ברם, עד כה, המקור היחיד בשטחי הקיסרות הצרפתית, הנמצא במרחק לא רב מארץ המטרופולין, ואשר משם היו סיכויים להספקת נפט, הייתה מדוקו.

בזמנו הוצעו שתי תכניות לפיתוח מקורות הנפט המדוקוני: אחת מהודרה, המצריכה אשראי מ־50 עד 100 מליון פרנק לשנה לשם בדיקה לאלתר של 100 מקורות נפט בערך; והשנייה אפית יותר, הבנויה על שיפול אינטנסיבי בבארות הנפט, שכבר הוחל בניצולם, והמכוונת לקמון הפיתוח של מקורות נפט נוספים מהבנסות האכספורט של כמויות נפט גדולות לצרפת.

התכנית הראשונה בושלה בגלל צמצומי תקציב המורים לצרכי הפיתוח, והשנייה, נחנקת בשנה העברה ע"י המלח, קונטיננטלי של 10,000 טון על מכירת הנפט המדוקוני בצרפת. יחס משונה זה של הממשלה המרכזית עורר בקורת תרופה ביותר מצד הועד הלאומי לחקירה ולפיתוח חמרי דלק צרפתיים מעבר לים, הנוטה לראות בכך השפעת עתודייההוון המעונינים במניעת הפיתוח של מקורות נפט מדוקוניים. אור כל שהוא נשפך על תמונה משונה זו כשנוכחים בעובדה, שמקורות הנפט המדוקוניים הולאמו והם רכוש ציבורי של ממלכת צרפת.

העובדה שבין ראשי הועד הלאומי הניל בולשות הדמויות של המרשלים פטין ופנְשֶה־דייאספרי והארמירל לאַקו, מוכיחה למדי כי לעינו היו ענינה האסטרטגיים וההגנתיים של צרפת.

עד כמה חיוניים במקרה זה יענינים אלה, יובן בנקל מתוך מבט ראשון על המצב. צרפת, בהבדל מאנגליה, מקבלת כיום חלק גדול מאד של חמרי הנפט הדרושים לה מצינור הנפט המוסולי, המסתיים בענף הצרפתי שלו במטרופולי אשר בסוריה. אולם התקוה ליהנות ממקור זה בימי מלחמה, באותם התנאים שיש לראותם מראש במזרח הים התיכון היא קלושה ביותר. (עובדה, שכדאי לזכרה, כאשר מעריכים את תכניותיה הצבאיות של צרפת בסוריה בדרך כלל). לעומת זה, החבלים של אַלֶפֶס וברדרעה שבמדוקו, אשר בהן כבר מתנהלת תפוקת נפט, יכולים לאפשר את ההובלה מהנמלים האטלנטיים של מדוקו המערבית אל הנמלים האטלנטיים של צרפת, שמשם הונח כבר צנור נפט אסטרטגי בן 450 ק"מ אל מרכז צרפת; כך עלולים הם להיות מקור נפט קרוב מבחינה גיאוגרפית ויחד עם זה חפשי מצורך המעבר דרך הים התיכון ורועיהסכנות.

לא ברור עדיין, באיזו מידה תושגמה התכניות שצוינו לעיל ויובטח בדרך זו, בין השאר, הדלק ההכרחי להנעת אניותיו של צי צרפת בים התיכון.

איטליה: — האמצעים להבטחת הדלק הנוזל

המשרד האיטלקי הממשלתי להבנת שמן דלק ופחם הספיק עד כה ליצר כמאתים וחמשים אלף טון תוצרת נפט בשני המפעלים המיוחדים אשר הוקמו לשם כך באבנוסט 1936 בכארי (נמל חשוב בדרום מזרחה של איטליה, לא רחוק מהכניסה לים האדריאטי). על ידי התרחבות נוספת אפשר לסגל את המפעלים האלה גם לייצור נוסף של 60 אלף טון שמני מריחה ו20 אלף טון פאראפיין. באלבאניה, בחבל דבורי, נעשו מאז 1935 445 קדיחות נפט ועל ידי כך הועלה הייצור מ1000 טון ל15 אלף טון לתודש (כ200 אלף טון לשנה); כעת מתכוננים להגדילו עד כדי 800 אלף טון. צנור הנפט באורך של 74 קילומטר, אשר הונח מחבל זה אל מפרץ נלז'נה, העביר עד כה 150 אלף טון שמן לשמוש באיטליה. ידיעות אלו, שנתפרסמו ב.פופולו

דיאטליה מ30 במאי, מעירות על התכונה הקדחתנית של איטליה לספק את צרכיה המינימליים בדלק נוזל במקרה של מלחמה. לפי טבע הדברים מתרכות התכונה סמוך למרכזי תנועת האניות, אשר כל כך רבות מהן תהיינה זקוקות לדלק זה בשעת חירום וגם בימים כתקונם.

חפוש־נפט באנגליה

לפי הודעתו של מיניסטר המכרות האנגלי נערך באנגליה חפוש נמרץ אחרי מקורות נפט אשר הוחל בו בסוף 1935. הוצאו 98 רשיונות ועובדים לפי 77 מהם, המכסים שטח של 11.800 מיל מרובעים. נעשתה עבודה ניאולוגית וניאונרפית רבה. כמויות של נפט ושל נזארמה נמצאו בחורים ליד אדינבורג ונז ליד וינקי. לא מוזן נודמן נפט בחור עמוק באנגליה המרכזית ובכמויות קטנות בלנקשייר. לפי דברי המיניסטר מוקדם עדיין להעריך את מלוא ערכם של הגלויים.

ר ש י מ ו ת ק צ ר ו ת

הגנתה של פולניה

אם, באמת, תפרוץ מלחמת עולם בראשית ספטמבר זה, — חזית פולין־גרמניה תהא רבת־המאורעות ביותר בתחילת הקונפליקט הבין־לאומי. מבחינה פוליטית־לאומית ניצבת ראשית־כל השאלה: הבאמת המוצא לים הבלטי וההשפעה על עסקי דנציג כיכ הכרחיים לפולין, שבגללם מותר להכנס למלחמת דמים מסוכנת? מהצד הכלכלי שבדבר ניתנת התשובה עיי העובדה שיותר משלושת רבעי סתרת־החוק של פולין עוברים דרך דנציג ונדיניה; מנקודת־ראות צבאית אסטרטגית ניתנה התשובה כבר עיי פרידריך

הגדול: מי ששולט על דנציג קובע את נורלות פולין יותר מהמלך היושב בורשה.

*

השאלה השניה היא: מה הם הכוחות שפולניה יכולה להעמיד מול המתקפה הגרמני?

הצדדים החלשים של ההתנגנות הפולנית נראים לעין מתוך סקירה ראשונה. נבולותיה הארוכים של פולין עם גרמניה אינם מונכרים עיי שום מעצורים טבעיים; החל מפרוסיה המזרחית ועד סלובקיה הרי זה מישור רחב, המעטור לעתים עיי נבעת נמוכות; רק הגבול הפולני־הסלובקי הולך לאורך

הרי הקרפטים הגבוהים.

לחולשה הטבעית מתוספת החולשה הכלכלית-התעשיתית. תוך לברול, פחם ודלק חסרה פולניה כמעט את כל הגלמים הדרושים לזיונו וחיימושו של צבא מודרני. אמנם רוסיה השכנה יכולה להספיק לה חלק גדול מהחמרים החסרים, אך לאתר הסכם היטלריסטלין ספק אם תעשה זאת. הפתח הרגיל של פולניה לאימפורטי העולם הגדול – הים הבלטי – יסגר עם פרוץ המלחמה, ונתיב העקלתון דרך הים התיכון – תורכיה – רומניה לא יהיה ניתן להובלת סחורות בזמן הקרוב, באם איטליה תלהם לצדם של הגרמנים.

התעשייה הצבאית של פולניה התפתחה בשנים האחרונות בצעדים מהירים. חרושת הפלדה והתעשיות הצבאיות הקשורות בה רוכזו ב.משולש התעשיתי המרכזי ("Centralny Okreg Przemyslowy"), בין הויסלה והקאן – הרחק מגבולות גרמניה ורוסיה גם יחד, את כוח ההנעה מקבל המשולש ממפלי המים וממעיינות הנפט שבקרפטים, את הברזל הגלמי – מגליציה; כך שנם אם יכבשו הגרמנים את מכרות הפחם והברזל של שלזיה העליונה, לא יסבול המשולש באופן ניכר. בתקופה אחרונה הניעה פולניה לייצור עצמי בכל סוגי הארטילריה ובשלדי אווירונים.

כיבושה של סלובקיה ע"י הגרמנים קרב את האויב למשולש התעשיתי מצד בלתי צפוי – מהדרום. נקודות כה חשובות מבחינה תעשיתית-צבאית כמו קטלוקה וולך (חרושת פלדה) ונקלו (מכרות ברזל) נמצאות אך עשרות קילומטרים מהגבול הסלובקי. הקרפטים משמשים בכל זאת מעצור טבעי גדול.

*

צדדיה החוקים של ההגנה הפולנית הם ידועים פחות, אך הם כבדי-משקל למדי. הכוח האנושי העומד לרשותה של התיניסות לאומית הוא כביר, אם כי אוכלסי פולין הם רק 40% מאוכלסיה של גרמניה המוגדלת (33 מליון לעומת 80 מליון). הרי

אתו הנברים הצעירים עולה על חצי מספר הגרמנים מהגילים המקבילים. רמת הילודה הפולנית היא מתמיד גדולה מהגרמנית, והרכב האוכלוסין הוא יותר צעיר. פולניה סבלה הרבה פחות מגרמניה מצמצום הילודה בימי המלחמה ובשנים שלאחריה. כך בשנות 1920-6 נולדו בגרמניה 675,000 ילדים (זכרים), ובפולניה – שמנתה רק חצי ממספר האוכלוסים של הרייך הישן – 315,000. פולין בעלת 33 מליון נפשות יכולה לגייס יותר חילים מצרפת המונה 41 מליון.

פולניה חזקה לא רק במספר הנברים הצעירים, כי אם גם במספר הנברים המאומנים. שירות חובה בלתי-פוסק במשך עשרים שנות קיומה של המדינה הפולנית אימן בערך ארבעה מליונים רוזביסטים. גרמניה רק בשנת 1935 הכניסה שירות חובה כללי, ולא הגיעה עדין לכמות כזו. כל הרורבות האנושיות של פולין מערכות ב-5,000,000 איש.

הצבא הפולני הקבוע מנה באביב 1939 כ-450,000 איש. מאז הונדלו המספרים במידות ניכרות ע"י כל מיני ניוסים חלקיים. אין ספק, שהצבא הפולני יורד מיריבו הגרמני בדרגת המוטוריוזיה והשריון, אולם ספק, אם במרחבי פולין מחוסרי הדרכים ומרובי הנהרות יהיה ליחידות ממונעות ומשוריינות ערך כיכ מכריע כמו באירופה המערבית. לשמת החיסרון ביחידות ממונעות ומשוריינות רב כוחה (הכמותי והאיכותי) של הקנלרטה הפולנית. רק נסיון המלחמה יוכל להכריע מה יהיה משקלם היחסי של הסוס והמוטור במרחבי אירופה המזרחית.

מצבה הניאוגרפייה-סטרטגי של פולין הופך את האויריה הפולנית לנשק תקיף מאד. ברלין ומחוז התעשייה שבגרמניה התיכונה (דסו – מרכז חרושת האווירונים!) הנם קרובים לגבולה של פולניה. ברלין יותר קרובה מהגבול הפולני, מאשר לונדון מהגבול הגרמני. האויריה הפולנית מונה, כנראה כ-1,500 מכוונות משורה ראשונה וסכום לא קטן מזה בריוזרבה. תעשית האווירונים

העצמית מסוגלת למלא את האברות של התקופה הראשונה.

*

אם כי פולין אינה ארץ עשירה, היא עשתה במשך השנה האחרונה מאמץ עצום לביסוס כלכלתה הצבאית. תקציב ההגנה הפולני לשנת 1939⁴⁰ (מתחיל מ-1.4.39) הוא 32,000,000 ל"ש; מלבד זה העבירה הממשלה השנה לצרכים צבאיים וצבאיים-תעשייתיים כ-16,000,000 ל"ש מתכנית ההשקעה של 15 השנים. אם נשער שהמלווה האנגלי והצרפתי - שוב כ-16,000,000 ל"ש - נוספו לסכומים הנ"ל, הרי מותר לסכם את הוצאותיה השנתיות של פולניה לצרכי הגנה כ-64,000,000 ל"ש לפחות; סכום עצום, אם נקח בחשבון את זול העבודה הפולנית.

צריך לשער, שפולין השקיעה חלק ניכר מהאמצעים האלה ברכישת מלאי של נשק, גלמים ופאבריקטים שאינם מצויים במדינה, כך שלא תהא תלויה בחסדי רוסיה כבר בתחילת המלחמה.

*

התוצאה הסופית של מלחמה נרמנית פולנית משוערת תלויה ממאורעות שיתרחשו הרחק מחזית מלחמה זו. אם בעלי הברית המערביים לא יצאו לעזרת פולניה, - לא תעמוד לאורך ימים נגד המתקפה הגרמנית. אם הידירות הנצייקומוניסטית תתנשב יותר ורוסיה הסובייטית תנהג נישרליות ירידותית לנבי נרמניה בשאלות צבאיות וצבאיות-כלכליות - גם אז נורלה של פולניה איננו מערד.

אולם, אם הדימוקרטיות המערביות תבאנה לעזרת הריפובליקה הפולנית ותמשוכנה את רוב הכוחות הגרמנים למערב, ואם ההסכם הגרמני-רוסי לא יוציא את הסובייטים מעמדה של נישרליות אמתית, - הרי יש יסוד לקוות שלכוחה ההגנתי של פולניה יהיה ערך רב, ואולי גם מכריע, בדרגות הראשונות של המלחמה האירופית השנייה. אף אם רוסיה לא תרבה במכירת חמרי גלם לפולניה, יפתחו בעלי הברית

המערביים במשך חדשים מספר את המסילה הימית הדרומית: דרך הים התיכון תורקיה - רומניה, וישתדלו להוציא את בעלת-הבריתן מהמצוקה בעוד זמן. על כל פנים, כברית עם מעצמות המערב יש לכוחותיה המזוינים של פולניה תקוה ותכלית לא רק במסגרת לאומית, כי אם גם במסגרת עולמית-כללית.

*

בכל ההשערות הנ"ל יזכור הקורא העברי שכפולניה חיים בשלשה מליון וחצי יהודים, כיבושה של פולין ע"י היטלר קרוב לודאי שיחסל את עצמאותן של ליטא, רומניה והונגריה, המונות עוד מליון וחצי יהודים. גורלם של חמשת מליון יהודים יהיה תלוי מתוצאות הקונפליקט המשוער במזרח-אירופה.

תונים-לוב

ערך רב, ולדעת אחרים - גם מכריע, נרע להתפתחות הצבאית והתכנית של מחצית השנה האחרונה על נבולות תונים הצרפתית ולוב האיטלקית. ההתענינות הרבה באיזור זה נרמה לשורה ארוכה של מאמרי תיאור והערכה, בעיקר בעתונות האנגלית, וגם בצרפתית, באיטלקית ובגרמנית.

רצועת הנבול תונים-לוב מהוה כיום את הגורם הדינמי ביותר באסטרטגיה של צפון אפריקה, - ומשום כך של ים התיכון כולו. את הגורם הדינמי מהווה קודם כל חיל המצב האיטלקי בלוב, השם תייל-המצב איננו הולם אותו, בעצם, כי לפי כל אופיו הוא מכונן לא להגנה כטטית על על השטחים האיטלקים, אלא לתנועה מהירה ביותר לאורך קוי התחבורה האסטרטגיים, (כבישי מכוניות חדישים), התוצים את לוב האיטלקית ממערב למזרח. עורק התחבורה זה מסמן את שני הצצים המופנים האחד מערבה, כלפי צפון אפריקה הצרפתית, והשני - מזרחה, כלפי מצרים והאיזור הצבאי-המדיני הבריטי. את כוח הצבא האיטלקי בצפון-אפריקה מעריכים הערכה שונה מבחינה מספרית (מ-80 עד 90 אלף

חיילים סדירים), אולם ברי, שנמצאים שם שני קורפוסים סדירים של צבא-המטרופולין (1920, ומאז 1937 – גם ה-21) וכן קורפוס לובי מבני הארץ; יחד עם פלוגות העבודה הצבאיות ועם נייסות בלתי סדירים מבני לוב יכול המספר הכולל להגיע ל-120 אלף.

רוב הסברות האסטרטגיות מציינות את קו ההתקדמות לעבר מצרים כמגמה המתקבלת על הדעת ביותר לפעולת הצבא הזה כראשית המלחמה בצפון אפריקה לכשתפרוץ. הנסיון להתקיף את תוניס, למרות העניין הרב שיש לה לאיטליה בארץ ההיא ובצנחה האיטלקית הגדולה הושבת שם, נראה כקשה ביותר בגלל האמצעים שאחזו בהם הצרפתים במשך השנה האחרונה. לאורך גבולה הדרומי-מזרחי של תוניס נבנה קו הגנה מבוצר הידוע בשם "קו מרת", קו זה איננו דומה, כמוכן, לקו מניינו המפורסם שעל גבול צרפת-גרמניה, אולם הוא מתאים לתנאי המקום. החלקות הארוכות של הפרות ההגנה, עם נדרות התיל והמלכודות המרובות שלפניהן, מסותרות להפליא בקפלי-הקרקע החום-האפור של מישור החוף, המשתרע מהעירה מרת, הסמוכה לחוף הים, עד לתונן ועד לגבעות החשובות של מֶטְקֶטֶס (700 מ' גובה) אשר סוללות תותחיהן צופות מאנפן אל דרך החוף היחידה מסיפולי אל תוניס; ומשם נמשך הקו אל לפאומי סטהואין ונתקע במרחבי הישימון של דרום-תוניס, המהדה, כשהוא לעצמו, מעצור תמור לתנועת כוחות אויבים.

ביצורים צבאיים אלה, אשר מאחוריהם עומד צבא מאומן ומצויד, צרפתי, צפוף אפריקאי ופינילי, מאלצים כאילו את האיטלקים שכצפון-אפריקה לחשוב על נריאנט מזרחי לתכניות ההתקפה שלהם. אולם, למסע כיבוש כזה, נדר מצרים, קיים תנאי: והוא – הכשתח התחום המערבי של לוב.

מכאן חשיבות מיוחדת לביצור הגבול המערבי של טריפוליטניה, שהונשם בתדשים האחרונים. תנאי-הקרקע וגורמים טופוגרפיים שונים קבעו הבדלים מרוכזים בין קו מרת

לבין ביצורי האיטלקים במערב לוב. החול של מישור החוף הטריפוליטני לא איפשר קוי חפירות כמו בטוניס. במקומם באו כאן קבוצות של עמדות ארטילריה מבוצרות, רציפים לתותחים אנטי-טוסיים התקועים בחול ועוד עמדות כיוצא באלו, קשורות זו בזו על ידי פלוגות פרשים, המחפות על שמונה תשע נקודות המים בחלקו הדרומי של המישור ועל המיצרים הקשים למעבר של הרי ג'יבל-ג'וסקה, הרוצצים בין מישור הים והמדבר הגדול. במידת כוחה והתאמתה של שיטת הגנה זאת בגבול המערבי תהיה מותנית במידה רבה יכלתו של הצבא האיטלקי בצפון אפריקה לחסן תכניות מסע למגמה המזרחית. ברם, גם גורמי המים והתנאים הטופוגרפיים של המדבר המזרחי יהיו כאן הקובעים במידה לא מעטה.

מזרחה לים האדריאטי

עם חדרת הצבא האיטלקי לאלבניה הבליילה איטליה שוכ בתחום שלפונה הבלתי אמצעי את השטח, אשר היתה פעם את הפרובינציה הרומאית איליריה. ושוב חזרת ההיסטוריה; גם לפני 2000 שנה היתה השטח הזה את הפלצנצ'רם של פעולות הכיבוש הרומאיות נגד ארץ מוקדון – במזרח, יון – בדרום ודלמציה – בצפון.

לפי ידיעות מוסמכות כמשך חודש יוני, (במקרה זה מאשרים מקורות נרמניים את האינפורמציה של העתונות הבריטית והצרפתית), מהוה הצבא התונה באלבניה 2 קורפוסים, ודוקא – בהרכב המכסימלי המקובל באיטליה – של 3 דיביזיות כל אחת, מ-15 הדיביזיות האלו היתה האחת, לפי כמה ידיעות, ממונת (כלומר – מסוללת לתנועה מהירה ביותר), ולפי נירסה אחרת גם ממוכנת (כלומר – מרכבת ברובה מסנקים ומכוניות קרב). נראה שהנירסה השניה קרובה יותר לאמת. אמנם אופיה הטופוגרפי ההררי של אלבניה ומעט דרכיה כיום עשויים כאלו לגרוע מערכו של הציוד החדש הזה. אולם, ידוע כבר, שמצג מליון הלייט, שהוקצבו

עכשיו לפיתוחה של האחזה האיטלקית החדשה הזאת, הוקדשו 8.000.000 לייש להקמת רשת כבישים: בעיקר לאורך קו החוף מנבול יון לנבול יוגוסלביה, אולם גם בכיוון המזרח-הדרומי, אל תחומי מקדון היוגו סלביה-היוגונית. בזה מסתמנים קווי-האיום, המזכירים קצת בכסיסם האסטרטגי התחבורתי את המצב בלוב, בהבדל זה, שכאן נוספה גם אפשרות של התקפה לא רק לאורך החוף אלא גם לפני הארץ, בכיוון סלוניקי ובלוגריה. המחשבה הצבאית האיטלקית מניחה, כי בדרך זו תשותק כל אפשרות של התנגדות אקטיבית מצד יוגוסלביה ויון. חיליה-המצב האיטלקי האמור יכלול גם את הצבא האלבני לשעבר, היקפו המספרי הכללי יהיה כ-80 אלף, אשר כ-40 אלף מהם נמצאים כבר במקום. ברור, כי כוח כזה דרוש לא לשם הגנה על שטחי אלבניה, הקשים לביבוש מעבר היבשה גם בלאו הכי. הוא מהווה את החץ המפנה כלפי הבלקן והעשוי, בתנאים מסוימים, לעודד את התנגדותה של בולגריה בשכנותיה. הדרכים הצבאיות האיטלקיות באלבניה מהוות את התחלת הקו האסטרטגי המכוון למרחקים, עד לאנקרה. תפקידם זה של הכבישים האלה ושל הכוחות אשר יעברו בהם – מקנה להם ערך ומשקל בכל מערכת החשבונות הצבאיים של מזרח הים התיכון.

הכנותיה של הודו-סין

ההתפתחות של התקופה האחרונה במזרח הרחוק והתגברות הסכנה מצד יפן לשלום המושבות של מעצמות אירופה בדרום-מזרח אסיה, עוררו דאגה מאומצת לפיתוח כוחות ההגנה של הודו-סין הצרפתית. המועצה הגדולה של האינטרסים הכלכליים והכספיים של הודו-סין, שהיא אחד המוסדות הקונטיננטליים המיעצים של איזור קולוניאלי זה, הציעה מרעת עצמה השלת מסים נוספים, שיאפשרו תכנית מרחבת של הודיות הגנתיות. למעשה הוכסלו במשך השנה האחרונה היחידות המרכבות מבני הודו-סין, הנייסות החדשים הודרכו, ציודו והומצאו להם קצינים

ו.קדרים בעל-יוקת. מחסני הציוד הורחבו והורשו; ביחיד לכוורים נמצא כדרנת-בניה. תשומת לב מיוחדת הוקדשה לתעופה. נערכו תווים לקניית מכונות חדשות נוספות. בו בזמן הוחלט להקים במשך הזמן הקצר ביותר ביחיד המסוגל ליצור 150 שלד-אווירונים לשנה ר-400 מנועים.

נקבעו כל הסידורים כדי להקים תעשיית מלחמה הודו-סינית ולפתור בדרך זאת את בעית ההספקה של המושבה בציוד ובתחמושת. סיה של כוחות חיל-המצב בהודו-סין מתקרב כעת ל-100.000 איש.

הידיעות הללו על מושבה צרפתית מרוחקת, יש בהן ענין לא רק מפאת התפקוד החשוב אשר יתכן שטריטוריה זו תצטרך למלא בכל התאבקות מזוינת, האפשרית במזרח בין ממלכת האיים היפנית לבין המדינות הקולוניאליות של אירופה. (מתוך לרוסיה, הרי הודו-סין הצרפתית הוא השטח הקרוב ביותר בסביבת סין, אשר בו יפן עלולה להתקל בכוח צבאי בעל רמה אירופאית). בדיעות אלו יש משהו סימפוטמי, המציין את התפתחות המחשבה הצבאית ביחס לבעיה של הגנת מושבות ושטחים שמעבר לים בדרך כלל. בולטת כאן הנטייה לאבסורדיות רחבה ככל האפשר של כוח ההגנה המקומי מבחינת הספקה, ציוד וייצור צרכי זיונו במקום. וכן ניכר מאמץ להגדיל, כבר בימי שלום, את חיל המצב הנמצא בתוך השטח המוגן. נסיות אלו, המשותפות כנראה למדינות האימפריאליות של צרפת עם זו של הקיסרות הבריטית, נובעות מהפקפוקים בדבר אפשרות העברה נוחה של כוחות צבא גדולים בדרך ימית בשעת המלחמה העתידה, וגם מסגולת המהירות שתציין בודאי כל התקפה אויבת ברור זה של צבאות ממונעים וצייד-אוויר. בתור אמצעי להגשמת האבסורדיות והיכולת עצמית של שטחי המושבות בעיני הגנה מבכירה צרפת את כוחות צבא הילידים: בכמה שכונות נתנייסו לחיל המצב מבני הודו-סין 20 אלף. ואמנם, גם ברישינה מתחילה בומן האחרון בכמה מקומות ללכת בדרך הזאת.

טבעיים ואקלימיים מיוחדים במינם. הרשימה מציינת את המגמה הנוכחית של ממשלת דרום-אפריקה לפתח את כוחות ההגנה שלה עד כדי רמה דלקמן:

- (1) 8 דיביזיות של כוח האוּרתיים הפעילי, כ־67,000 איש.
- (2) 8 בריגדות מיוחדות של אגודת הקלעים ההגנתית, כ־10,000 איש.
- (3) 8 כוחות־שרה של אגודת הקלעים ההגנתית כ־60,000 איש.

על כוחות אלה, — המכסימום להגנה נורמלית לפי דבריו של מיניסטר ההגנה פירו — יתכן להוסיף עוד כ־150,000 אורחים המסוגלים לשאת רובה, עיי גיוס כל הזכרים בין 60—17. עיי כך היה קם גיוס למעלה מרבע מליון איש, כלומר למעלה מ־12% של האוכלוסיה הלבנה. לדעת בר־סמכא אחד אחוז זה הנו גבול הכוח הצבאי הניתן להיממש. פיתוח מקורות האספקה המקומיים וליבון דרכי פעולה ספציפיים עבור מלחמה בשדות השיחים בנבילות הארץ הנן כיום בעיותיה העיקריות של ההגנה הדרום־אפריקאית.

היצאתו של דיר שטראוס Dr. E. B. Strauss, על ההשפעה הפסיכולוגית של הפצצה אווירית, והשיחה שבאה לאחריה, בהשתתפות מרשל כוח האוּר המלכותי לורד טרנשרד (יוֹר), ראיות לניתוח במאמר מיוחד העוסק בהשפעת ההתקפה האווירית על רוחו של היישוב האורתי. נשוב לענין זה במסגרת המדור של A. R. P. בחוברותינו הבאות. — היצאתו של קפטן האוויריה קַפֶּל, Group-Captain A. J. Capel, D. S. O., D. F. C. כוללת בחובה את הרעה כי השימוש באווירי הפצצה במקום ארטי־לְרִיה שהיה נהוג בספרד לא יתמיד במלחמות הבאות אשר בהן הכוח הארטי־לְרִיה של המתקיף יהיה יותר גדול, וכן יהיה כוח ההתנגדות האנטי־אווירית של הנתקף יחסו של המרצה לאפשרויות הפעולה של

„הזורנל של מכון השרותים המלכותי המאוחד“, לונדון מאי 1939 מס. 534. חוברת מאי של הרבעון בעל המסורת (עומד בשנת 84 להופעתו), המשרת את החברה המשותפת לכל שירותי ההגנה של בריטניה (הצי, הצבא, האוויריה), מכילה בפתיחתה הרצאה רבת־ענין של הנג'ל אֵיִמֵי, Maj.-Gen. H. L. Ismay C. B. על סדריו ועבודתו של ועד ההגנה האי־פריאלי, האורגן העליון לתיאום ההגנה במסגרת הקיסרות.

הנג'ל אֵיִמֵי, אשר בא בשנה העברה במקומו של מזכיר הועד הקודם, סיר מורים הקָי המפורסם, תיאר בפני שומעיו את ההתפתחות ההיסטורית של הועד, את הרכבו ואת תפקידיו הנוכחיים. מוסד מיוחד במינו זה, מורכב מבחינה קונסטיטוציונית מאיש אחד, והוא — ראש הממשלה של בריטניה. הפרמיר רשאי לצרף אליו לכל צורך איש או אנשים נוספים. המוסד התפתח למעשה לאורגניזם מורכב וענף, עבודתו הרב־ענינית מרוכזת בחמש „קבוצות“: הראשונה הנה הקבוצה לאסטרטגיה ותיכון, המכילה גם את ועדת המשנה של ראשי המטות אשר לשלשת השרותים, הקבוצות האחרות הן: לֵאָרְנֵן למלחמה, לֵכּוּחַ האנשים, לאספקה ולִשׁוּנֵת. נקל לשער שתפקידה של המזכירות המשרתת את כל אלה איננו פשוט. עצם הנושא ראוי להרצאה הרבה יותר מפורטת מנו האפשרית כאן, יצוין רק כי בעבודתה של הקבוצה לֵכּוּחַ האנשים חלות כעת תמורות יסודיות, בקשר עם הכנסתה של חובת השירות בבריטניה הגדולה. ענין רב ישנו ברשימות הקצרות על מהלך הודייתו של קנדה ודרום־אפריקה. זו האחרונה, הכתובה בידי דונלד קאוֹוִי Donald Cowie, מציינת קיים טיפוסיים לפרובלימטיקה ההגנתית של ארץ בעלת יישוב לבן מוגבל הנובלת בשטחים פריאיים או פריאיים למחצה בעלי תנאים טופוגרפיים,

הבטליונים הפְּרֻטִיִּים (סוככי-נפילה) – לפי הדוגמא הרוסית והגרמנית) הנו סקפטי. הוא מודה באפשרות של פעולות הריסה נרחבות על ידיהם, אם יצוידו בכמויות גדולות של חמרי נפץ, אך אינו מאמין כי הופעתם מעבר לחזית האויב תוכל להתפתח עד כדי אופרציה צבאית קבועה ועצמאית, היות ואין להוריד בסוככי-נפילה טנקים קלים או תותחים. תשומת-לב מיוחדת מוקדשת לפעולת הנישוס של אוירונים: תונית ופוטוגרפית. המרצה מצוין כי ההתקפה המנמיכה-טום נעשתה היום לתפקידו לא רק של אוירון הקרב בלבד, אלא גם של המפציץ. ביחס לסוג האוירונים, שנועד לשמש מפציץ ואוירון הובלה כאחת, מביע המחבר את הדעה, כי עיקר תועלתם תהיה במלחמה קטנה, אשר בה אינם עלולים להפגש באוירוני הקרב המהירים של האויב, וסגולתם להעביר אנשים וחמרים במהירות מעבר לשטחים ללא-דרך תהיה חשובה ביותר.

לויטנט קולונל ארמסטרונג Lieut. Col. A. G. Armstrong, p.s.c. מתאר את הצויד החדש של הצבא הבריטי, בהדגישו ביחוד את מכונת היריה קָרָן והמכונת המשוריינת עכורה, את הרובה האנטי-טנקי, והסוגים החדשים (הבכרים יותר) של ארטילריה השרה. כן עומד הוא על הטיפוסים השונים (6 במספר) של תותחים אנטי-מטוסיים. – הגנרל בֵּיִת Maj.-Gen. J. H. Beith, C. B. E., M. C. סופר ידוע אשר נתמנה לא מומן למנהל התעמולה של מיניסטרוני המלחמה כותב על תירגול ומשמעת. מאמרו זה הנו בעצם הקדמה לספר-ההדרכה החדש לתירגול הצבא, העומד להופיע בקרוב. בששה סעיפים מבסס המאמר את הצורך המעשי בתירגול וכלימודו. בין יתר המאמרים של החוברת תצוין הרצאתו של המפקד-הימי בְּקוֹרְדֶשֶׁ Lieut. Comm. R. C. M. Duckworth על הבלוקדה במלחמה הגדולה; נשקה העיקרי של בריטניה נגד אויביה הקונטיננטליים במשך מאות השנים האחרונות. מענין התפקיד

האקטיבי אשר אניות הנוסעים המהירות, שצוידו בתור אניות-מירוץ-עוזרות, מלאו בבלוקדה על נרמניה. רשימה אחרת באותה החוברת של פ. ס. בּוֹאָן Frank C. Bowen על מקורותיה של אנית-המירוץ המסחרית המונית משלימה מבחינה ידועה את ההרצאה הנ"ל.

בתוך רשימות השירותים שבחוברת כלולה (במדור הצי) מכלא השואתית מענינת, המראה את הכוח הימי של המעצמות הגדולות בסוף החורף האחרון.

„השקפת האינפנטריה“, מופיעה ע"י מיניסטרוני המלחמה הצרפתי. יוני 1939 (שנה 48 להופעה).

מהתוכן יש לציין: המרשל נופר בחיל-הרגלים ע"י הקולונל X; הכשרת הקדרים של חיל הרגלים ושל מרכבות הקרב ע"י פ. – והוי מכונות משוריינות בקרב ע"י הקפיטן לְהוֹ; הכשרת קלעים לפי התקון החדש של חיל הרגלים הצרפתי ע"י הקפיטן ד. לִינְגִים; החוק על אירגון האומה לזמן מלחמה ע"י הקפיטן לְהוֹ בִּינְקָא; שני מאמרים היסטוריים על פעולות של דיכוי צרפתיות; השקפות הספרות והעתונות.

ענין רב ישנו בחומר היבש כאילו, אשר במאמר על אירגון האומה לזמן מלחמה. שם המאמר עצמו מביע מושג אשר נוצר וטופח לראשונה בצרפת, בעיקר כפרי נסיונה המר של המלחמה הגדולה. הנטיה לארגון מבסימלי של כוחות האומה כבר בימי שלום, תובן. באם נזכור, שעל אף המובדי ליוציה החלקה של הצבא הצרפתי בפרוץ המלחמה, היתה המוביליוציה והתכניתיות המסקית בשפל המדרגה. כך, במקום 14.000 הפָּנְזִים המשוערים לשימוש יומי, נדרשו למעשה 300.000; במקום 24.000 טון של חמרי-נפץ ליום – נדרשו 400.000; במקום שלושת אלפים יחידות של נשק אבזומטי (מכונות-יריה למיניהן) – נדרשו 300.000; במקום 2000 טלפונים – 1350.000 (מצוטט לפי הרצאתו של גנרל בְּהֶרְקֶה)

בנובמבר 1937 בביה"ם הצבאי הגבוה). נסיון זה, יחד עם הרגשת מעוטה המספרי של האומה הצרפתית הביא לנוסחתה של ועדת החקירה להגנה הלאומית ב־1922, הקובעת 8 עיקרים: (1) המלחמה הנה טושלית (כל־מקיפה); היא מתנהלת ע"י כל האומה. (2) כל אזרח יכול וצריך לסייע בהגנה הלאומית. (3) אין המלחמה צריכה לשמש בשביל אף אחד מקור של רוחים.

אופיה המקיף של המלחמה, הִיקָפָה לענין לאומי כללי, ולא רק של הצבא בלבד, חייב עיקרי רביעי, ביחסי הממשלה והמפקדה: ההנהגה הכללית של המלחמה היא בידי הממשלה.

ברלנו על ההתפתחות ההיסטורית של מושג ארגון האומה לצרכי מלחמה, נציין את קווי־היסוד של החוק. (נוסח בעיקרו ב־1928 וב־1935, פורסם ביולי 1938), פרקיו הנם המישה: הראשון מוקדש לעיקרים כלליים; הוא דן ביסודות כלליים של שיטת המוביליזציה הצרפתית. זו הנה, אנב, הרבה פחות נמישה מהגרמנית ומאפשרת, כל עוד אין מכרזים על המעשה המרכב והדמונסטריבי של ניום כללי, רק את הגברת הצבא הקבוע ע"י תוספת שלושת הנילים הראשונים של הרורביסטום. כמו כן דן פרק זה על חלוקת האחריות: ראש הממשלה מנצח על התיאום של שלושת כוחות ההגנה, ולימינו — ראש המטה הכללי של ההגנה הלאומית. האחרון הוא המפקד העליון למעשה (אם כי אין זה נתבע ע"י החוק) של כוחות הקרב של האומה.

הפרק השני מוקדש לשימוש באנשים ובאמצעים חמריים. במרכז הפרק הזה עומד הסעיף: — כל צרפתי זכר, החל מבן 18, יכול להיות מגויס. ניסוח זה בא במקום הקודם, אשר כלל בעצם גם נשים וילדים. ההכללה היא עררה חששות לינללים חמורים, בהיות הנשים והילדים מוצאים ע"י כך מכלל זכויות הבטחון, אשר משפט העמים

נהג להעניקם עד כה. לפי הניסוח החדש, אפילו צרפתי העלול להתניים, אבל טרם גויס, איננו בנדר. לוחם ולו כל הזכויות של בלתי־לוחם. אולם, מאידך, היות והגיוס יכול להיות אינדיבידואלי או קבוצי, הרי במקרה השני גם הנשים והילדים אשר במסגרת מפעל מכזים ניתנים לניום, באם יגויס המפעל כולו. בשעת עיבוד החוק נשמעו דרישות תקיפות למנוע בעד אי־שיוון סוציאלי ונפשי ע"י כך ששכרם המכסימלי של עובדי העורך יעמוד ביחס מכזים לשכר עובדי החות, או ע"י מניעת כל תוספות שהן. למעשה שומר החוק על השכר של פני הגיוס האינדוסטריאלי, ואפילו מאפשר פרס־ייצור. הנימוק הוא החשש בפני קפיאת הייצור. מענינת היא האפשרות החדשה של ניוסים לא לפי־הנילים, אלא לפי מקצועות מכזימים (הרשימה כוללת כ־30 מקצועות), דבר המבליט את המגמות התכניות שבמלחמה החדשה. השימוש הראשון בסעיף זה נעשה בגיוס החלקי של סתיו 1938.

הפרק השלישי דן בהנהגה הבללית של המלחמה ויחסי ממשלה ומפקדה. הרביעי מוקדש לכלכלת ימי המלחמה. לפיו ירוכזו תובלת ואספקת המוצרים הנדרשים לשירותי המדינה השונים, וכן הפעולה המסחרית לצרכי הצבא תחת שרביטו של מיניסטר מיוחד. לעומת זה, תשארגנה הפעולות הכספיות בכסכותו של מיניסטר הכספים. הספקת המצרכים המונמרים ההכרחיים לצרכיה של הארץ נמסרה למיניסטר המסחר והתעשייה. חשוב לציין כי החקירות המדעיות תמסרנה לרשותו של מיניסטר או סגן מזכיר־מדינה מיוחד. כזה מודים בערך הדינמי של כלכלת־חירום. במהלך העיבוד של החוק ויתרו על ההצעה לקיים כבר בימי שלום מיניסטר לאספקה צבאית. ברנע הגיוס יוקם, שירות אינפורמציה כללי, בתור מכשיר בין־מיניסטריוני לפיקוח ופרופגאנדה תחת כסכותו של ראש הממשלה.

הפרק החמישי דן בשונותי קובע

קיום לארגון חיבורי היבשה, המים והאוויר כשביל סיפוק צרכי מנגנון ההגנה והן כשביל צרכיו של הישוב האזרחי. המאמר מסתיים בכמה הערות כלליות, השואות עם אומות אחרות, ומוהיר בפני ההסתפקות כמה שהושג כבר בארגון כוחות האומה. בין המאמרים האחרים שבתוכבת תצויינה המסקנות המעשיות במאמרו של קפיטן ליהו ביחס לנושא חדש - והוא מרכבות-הקרב כשעת פעולתן.

*

בירחון חיל הפרשים הגרמנים מ' ביולי 1939 נתפרסם תרגום מאמרו של קצין אמריקאי, קולונל לויטננט ש'ין מחוך ז'ורנל חיל הפרשים המופיע בווישניטון. המאמר דן בנסיון פשלתו של קורפוס-הפרשים הצרפתי שפעל תחת פיקודו של הגנרל קונו בקרבות שקדמו למערכת מ'רנה המפורסמת ולווק (ספטמבר 1914).

ההנחה העיקרית של מאמר זה היא, שפיקוד הפרשים באופרציות אלו לא היתה בו התאמה לצרכי המצב ולא הבנה לסגולותיו האמיתיות של חיל הפרשים לשם ניצול יכולתו המיוחדת. ענינו של המאמר הוא בעיקר בנשיתו ליחס לחיל הפרשים יכולת פעולה ותפקיד רבי-ערך גם בתנאי המלחמה המודרנית. כידוע, שונה דעה זו מהמסקנות שהגיעו אליהן רוב הוגי המחשבה הצבאית בסכמם את נסיון מלחמת 1914-1918. ברם, גדול ההבדל בתנאי מלחמת התנועה של 1914, (זו שקדמה להתהוות קוי חיות רצופים ובלתי נעים כמעט), לבין מסיבותיה ונתונייה של כל מלחמת תנועה, האפשרית כיום ובעתיד הקרוב, אשר בה עלול

החלק הממונע של הצבא למלא תפקיד חשוב ובולט כל כך. מכל מקום: השימוש האסטרטגי בחיל הפרשים, כריכוזיו הגדולים, נעשה פרובלמטי מאד נוכח האשיות היחסית של תנועתו למרחקים גדולים, בהשוואה עם יחידות ממוכנות או ממונעות, (להבדיל מהשימוש הסקטי ביחידות קטנות יותר בתנאים מקומיים מסוימים).

*

בתוכבת אפריל 1939 של רבעון הצבאי האנגלי (שנת 38 להופעתו) נדפס, בין מאמרים אחרים, גם מאמרו של הבריגדיר-גנרל בואמן, על רשמיו מהפעולות באיי. הבריגדיר בואמן אשר היה מפקדה של הבריגדה ה'16 בחיפה מכתיר את רשימתו, בסגנון המהול בהלצה: "מין מלחמה... מי שמחפש כאן תאור שיטתי של פעולות צבאיות יתאכזב במהרה. אבל הרצאת הדברים, בדרך של שיחת ידירים על מקרים ידועים, לעתים לא משוללי ענין, אשר נודמו לו לטופר, עלולה לכפר על החסרון של היסוד המחקרי. אנב, הגנרל בואמן איננו יכול להיות חשוד, בדרך כלל, על איינטיה למחקר רציני שיטתי; רק לפני זמן קצר הופיע ספרו, סקירה קצרה על הטקטיקה החדושה; אלא שברשימה זו נטה יותר להבליש את הצד האכסוטי והציורי של מלחמה קטנה באיי, על הערוב המשונה של חיי שלום וחיי קרב אשר שרר בה בעיקר ב'1936.

כמה מההערות הצדדיות של הכותב מנלות בחינות מענינות מהתרשמותו של איש צבא אנגלי מסדרים, תנאים ואנשים בארץ הזאת.

□

י

]

ן

י

צ

אשר העבודה בו מתנהלת בסמפו של כמעט 2 ק"מ מוגמרים ליום, יושלם בקרוב. רוחבו (6 מטרים) יאפשר תנועת מכוניות תקינה בין הארץ למצרים בשני הכיוונים, דבר בעל

דרך בסיני. חיבוריה של ארץ ישראל עם מצרים עומדים בפני שיפור יסודי לרגל סלילתו המזורזת של הכביש ישמע'י אליה עונת-אל-חפיר (220 ק"מ). כביש זה,

המשלחת היא לבקר בשדות הקרב בצרפת בהדרגת קצין נבזה של הצבא הצרפתי.

הוסכם בין ממשלת תורכיה לממשלת מצרים (בסוף יולי) על ביקורים הדדיים של משלחות צבאיות בשתי הארצות. הביקורים מכוונים להיכרות-נומלין ולבידור האפשרויות של שיתוף-פעולה בשטחים מסוימים.

בעתונות האנגלית נתפרסמו ידיעות על הכנת ביקורה של אסקדריליה אוירית תורכית בשטח המסופוט של האטאי-ונם בסוריה. בתכנית ביקוריה של התעופה הצבאית בארצות-חוץ כלול ביקורה של אסקדריליה שכל טייסה ועובדיה הנן נשים.

בסוף יולי ובראשית אבנוסט ביקרה באנגליה משלחת תורכית צבאית, אשר תפקידה היה לחקור את דרכי ההתנוונות האקטיבית והפסיבית בפני התקפות-אוויר. בראש המשלחת המורכבת משלשה קציני-מטה, עמד הנג'רל הונדקילקים. המשלחת ביקרה בארנוני ההתנוונות האנטי-אווירית שבמחוזות לונדון, בבית-הספר למדריכים בפלפילד, נשאה ונתנה עם מחלקת הרגיא ונתקבלה ע"י המיניסטר להגנה אורחית סיר ג'ון אקדקסון.

ערך רב מכחינה מסחרית ותחבורתית-אסטרטגית. כביש אספלט זה יקצר את המרחק בין ירושלים לקהיר עד כדי 6 שעות נסיעה מהירה במכונית. לכביש חשיבות מיוחדת נוכח העובדה שמסילת הברזל מאיי למצרים בתלקה התוצה את סיני המצרית, עוברת בקרבת תוף הים התיכון.

דוגמה מענינת של פעולה אוירית, אשר מנעה בעד הצורך בהתנוונות דמים, ניתנה לפני זמן קצר בנבול שטח החסות הבריטי של ערן. לאחר שנודע פעמים רבות, החל מחודש מרץ, על רכז כוחות תימניים בנבול שטח החסות ועל התבצרותם בתוכו, נערכה הפגנה אוירית ונמסר לממשלת תימן, כי כל מעשה תוקפני נגד איזה שטח שהוא בנבולות החסות יפגש בתגובת אוירונים. ההפגנה הגיל הספיקה כדי להחזיר את הכוחות התימניים לתוך נבולותיהם. ע"י כך נתאפשר ביקורו של קצין בריטי פוליטי בצנעה (בירת תימן) וישוב ירדותי של שאלות הנבול השנויות במחלוקת. לאחר זה הוחזרו סידורי ההגנה בערן למצבם התקין.

משלחת מצרית צבאית המרכבת מחברי האקרמיה הממלכתית למלחמה הגיעה בחודש יולי לפריס. זרי פרחים הונחו ע"י קצינים מצרים על קבר החיל האלמוני. מטרת

תקוני הטעויות שבחבורת:

עמוד	שורה	גדפס	צ"ל
13	13 מלמעלה	חבורת של ירחון	המאסף הזח
84	6	גדוד הפרשים הראשון של המלך	גדוד הדרוגונים המלכותי הראשון
84	7	של המלך	המלכותיים
84	9/10	על יסוד המכונית המשורינת, (להבדיל מהטנק הקל)	על יסוד הטנק הקל וכן המכונית המשורינת
85	12 מלמטה	ישתמשו	השתמשו
85	15	המרכב ברובו	המרכבת ברובה.

מלון המונחים הצבאיים-הטכניים שבאו בחוברת זו
(לפי הא"ב)

Administration	מנהלה	Flank	אגף
Battle situation	מסבת-קרב	Flanking	אזוף (תמרון אוגף)
Headquarters	מעון ראשי	Aeroplane	אווירון
Battle (Disposition)	מערכה	Training	אימון
Bomber	מפציץ (מטוס)	Anti-Aircraft	אנטי-מטוסי
Shelter	מקלט	Warship	אנית-מלחמה
Light Machine-gun	מקלע	Battleship	אנית-מערכה
Mortar	מרגמה	Cruiser	אנית-מרור
Sketch	מקשם	Destroyer	אנית משחית
Outpost	משמר-חוץ	Supply	אספקה
Motion	ניעה	Battalion	גדוד
Battery	סוללה (של תותחים)	Squadron	גונדה
Torpedo-boat	סירת-טורפדו	Troops	גינסות
Non-Commissioned Officer (N.C.O.)	סמל	Scout	נשש
Outpost	עמדת-חוץ	Blokade	הסגר
Company	פלוגה	Concealment	הסתר
Expeditionary Force	צבא-משלוח	Armament	זיון
Submarine	זוללת	Arm	חיל
Equipment	ציוד	Garrison	חיל-מצב
Battlefleet	ציהמערכה	Infantry	חיל-רגלים
Sniper	צלף	Trench	חפזה
Skyline	קורהרקיע	Range	טוח
Contour	קורתוצר	Fieldcraft	ידיעת-השדה
Line of Communication	קורתחבורה	Section	כתה
Combat, battle, fighting	קרב	Objective	מגמה
Reinforcement	תגבורת	Cover	מחסה
Ammunition	תחמושת	Platoon	מחלקה
Blank ammunition	תחמושת-עקרה	Headquarters	מפקדה, מפקדה
Manoeuvre	תמרון	Aircraft	מטוסים
Drill	תרגול	Machine-gun	מכונת יריה
Drill	תרגול-סדר	Mechanized	ממוכן
		Motorized	ממונע

“LANOTER”

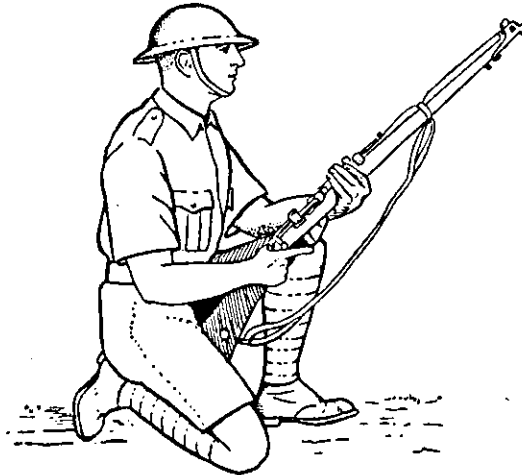
BOOKS AND PAMPHLETS

For Jewish Army Police, Jewish Settlement Police, Supplementary Police and Special Constables

הוצאת «לנוטר»

ספרי עזר

לשוטרים מוספים ולנוטרים

Small Arms Training:

- Weapon Training*
- Application of Fire (2nd edition)*
- The Rifle (2nd edition)*
- The Pistol*
- The Lewis-Gun*
- The Bayonet*
- Range Work (Rifle and Light Automatic)*

Section Leading

Visual Signalling

Raising and Training

Police and Watch Dogs

Obtainable at:

“Mefitz-Hasefer” Tel-Aviv

יצאו לאור ונמצאים למכירה

האימון בנשק קל:

עיקרי האימון ותורת האש

מתן האש ושימושה (הוצאה חדשה)

הרובה (. .)

האקדח

מקלע לואים

הכידון

האימון בקליעה

נהוג כחת רגלים

איתות ראייה

חינוך כלבים ואילופם

המכירה הראשית: יוסף שמעוני

„מפיץ הספר” תל-אביב

A. R. P. LIBRARY
Published jointly by ‘Lanoter’
and
‘Red Shield’ First Aid Society

ספריה להג”א
עזרה ראשונה לנפגעי נזקים
יוצא בשיתוף עם מרכזי אגודות
«מגן דוד אדום»

SOCIETY
OF WATCHMEN
IN PALESTINE

אגודת
השומרים
הא"ת

Undertakes Watch-work in rural areas
and outlying settlements.
Breeds and trains Watch dogs and
Police dogs.

מקבלת לאילוף כלב-שמירה
מכל הסוגים.
התשלומים רק ביום שלישי לשבוע.
המרכז מקבל רק בימים ראשון וששי.

Chief Office: 29, Lilienblum St. Tel-Aviv
Telephone 4349

המשרד: תל-אביב, רח' לילינבלום 29
טלפון 4349

לפך-ה'שוב -

מגן לכפר ולספר

מלאו חובתכם בנאמנות!

YEHUDA LEHMAN

Tel-Aviv
74, Allenby Rd.

מוכר ספרים
BOOKSELLER

יהודה ליהמן

תל-אביב
רח' אלנבי 74

ספרים על נושאים צבאיים, עתונים וכתבי-עת צבאיים בכל השפות (אנגלית, צרפתית, גרמנית, איטלקית, פולנית וכו').

Books, Magazines and Newspapers on Military and allied subjects in all languages (Hebrew, English, French, German, Italian, Polish, etc.)

בנק אנגלו-פלשתינה

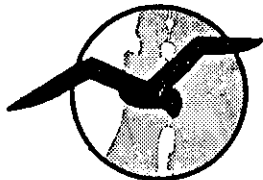
בערבון מוגבל

THE ANGLO-PALESTINE BANK Ltd.

Incorporated in England.

לונדון תל-אביב (4 סניפים) יפו ירושלים חיפה
הדרה-כרמל טבריה צפת פתח-תקוה חדרה רחובות

LONDON TEL-AVIV (4 Branches) JAFFA
JERUSALEM HAIFA HADAR-HACARMEL TIBERIAS
SAFAD PETAH-TIKVAH HEDERA REHOVOTH

«אִירוֹן»

חברה א"י לתעופה בע"מ

“AVIRON”

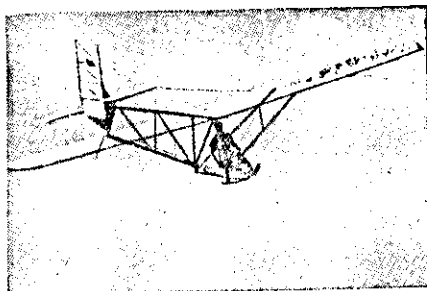
Palestine Aviation Co. Ltd.

מקימת שני בתי-ספר לתעופה
בשדה התעופה בלוד ובאפיקים.
מחזור א' של טיסי „אִירוֹן” נבחן
וקיבל את תעודותיו ביולי 1939.
לחברה שדה-תעופה פרטי באפיקים
ואוירוני תחבורה ולימוד.

PILOTS TRAINED AND QUALIFIED.
First “AVIRON” trained pilots granted
Certificates in July 1939.

Two Flying-Schools at Afikim and
Lydda Airport.

'Planes for transport and training.
Own aerodrom accomodating 10 'planes.

SOLEL BONEH Ltd.

Central Contracting Office
Jewish Labour Federation

סולל בונה בע"מ

מרכז קבלני של הסדרות
העובדים העברים הכללית בא"י

Among Contracts carried out
in the past three years:

בנתה במשך שלש שנות
המאורעות:

160 Km. metalled Roads

160 ק"מ כבישים

■
"Tegart's Wall"
Barbed-wire
Frontier Fence

■
"גדר הצפון"
לאורך הגבול המזרחי

■
Tel-Aviv Harbour

■
נמל תל-אביב

■
Government
Hospital, Haifa

■
בית-החולים
הממשלתי בחיפה

■
The University Hospital,
Mount Scopus, Jerusalem

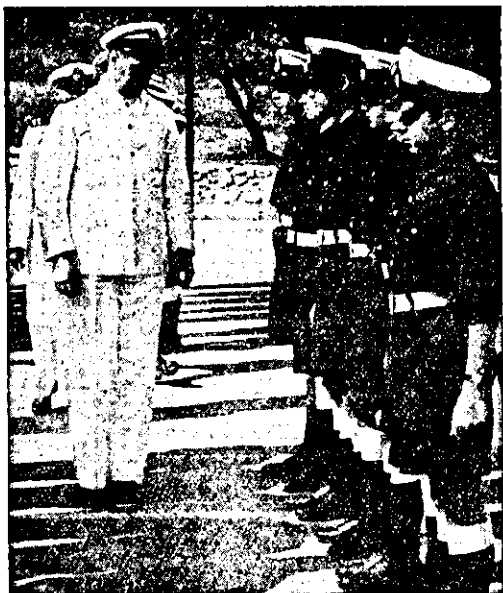
■
בית-החולים האוניברסיטאי
בירושלים

■
Military Camps and Barracks
at Jerusalem, Natania, Sara-
fand and 60 other places in
Palestine.

■
מחנות צבא בירושלים, נתניה,
סרפנד ובעוד 60 מקומות שונים
בארץ.

■
Quarries in all districts of
Palestine.

■
מחצבות בכל חלקי הארץ

Inspection

מסקר

בית הספר היםי ע"י התכניון העברי בחיפה

מיסודם של הסוכנות היהודית
והחכל הימי לישראל

מחלקות לנביגציה, מכונאות ימית,
בנין ספינות ורדיו-טליגרפיה.

תכנית הלימודים מותאמה לדרישות
מיניסטריון המסחר באנגליה.

Haifa Nautical School

at the Hebrew Technical
Institute

Departments : Navigation, Marine
Engineering, Boat-Building, Radio-
Operating.

The curriculum approved by the
British Board of Trade.

Full Establishment : 160 Pupils.

Certificates : Second Mate or
Second Engineer.

ספינת האימון «כפיילר»
"Cap-Pillar", School's Training Ship

תוכן הענינים:

1	דברי פתיחה
	על המצפה:
3	קצב ההודינות האנגלית
5	ברית אנגליה-תורכיה וצרפת-תורכיה
6	סכנת המלחמה
7	התמורות הבינ-לאומיות ומעמדה של הציונות
	הים התיכון כבעיה אסטרטגית:
8	דברי הקדמה - א. ג.
	המעמד האסטרטגי בים-התיכון - סגן-אדמירל ס. ו. אוסבורן
13	(מ"אורלד רבין, לונדון)
18	שאלות צבאיות של הים-התיכון - גנרל קטרו (מ"טאן, פריז)
	האסטרטגיה בים התיכון - מיוז-גנרל רוואן-רובינסון
20	(מ"אינפנטרי זורנל, וושינגטון)
28	הצבא הבריטי לאחר הריפורמות של אביב 1939 - אל. גלילי
46	"שלשות" - י. ד.
48	אימון מהיר של טירונים - קפטן לידל הרט
57	עקרוני החינוך האספורטיבי של הנוער בגיל מ"4 עד 18 - ד"ר א. בירם
61	צבא ישראל בתקופת התנ"ך - ד"ר אליהו אורבך
	בחזית הכלכלית:
66	שאלות האספקה בארץ-ישראל בשעת חירום - דוד הורביץ
69	לקט כלכלי
	רשימות קצרות:
	הגנתה של סולין / טוניס-לוב / מזרחה לים האדריאטי / התכונותה של
73	הודו-סין
	מהעתונות הצבאית:
	"זורנל של מכון השירותים המלכותי המאוחד", לונדון, מאי 1939 /
	"השקפת האינפנטריה", פריז, יוני 1939 / "עתון חיל הפרשים הגרמני",
75	יולי 1939 / "רבוען הצבא", לונדון, אפריל 1939
81	ציונים
83	מונחים מקצועיים

מפת איזור הים התיכון - בעמוד 16